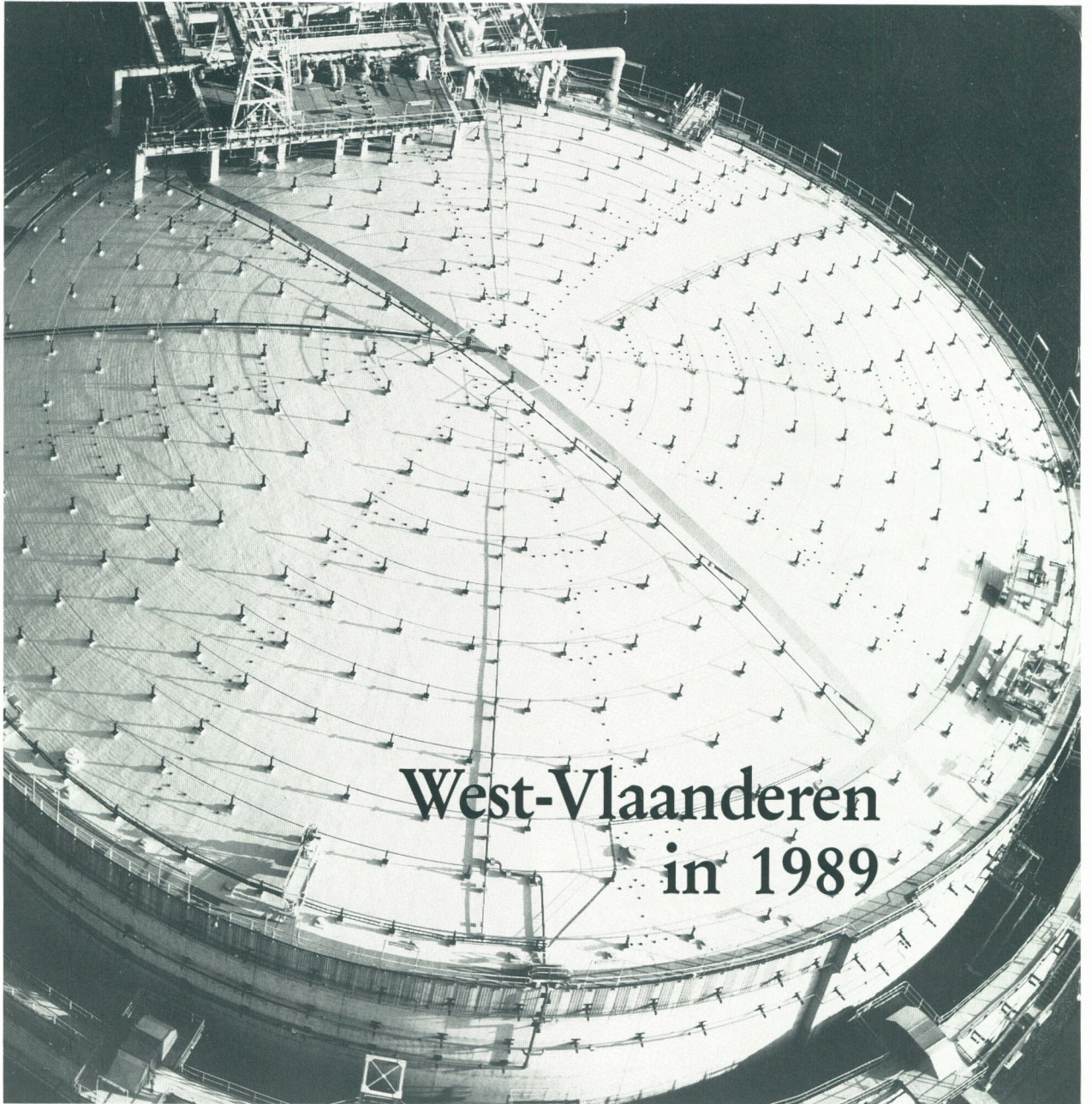

West-Vlaanderen Werkt

West-Vlaanderen
in 1989

WES

2/1990

Maart / april 1990

Tweemaandelijks tijdschrift

Verschijnt niet in juli en augustus

West-Vlaanderen Werkt

Tweemaandelijks uitgave
Verschijnt niet in juli en augustus

2.1990

32e Jaargang

Inhoud

Bevolkingsevolutie in West-Vlaanderen	49
Evolutie van de economische sectoren	51
Werkloosheid	59
Grensarbeid en pendel	62
Zeehavenverkeer en luchtvaart	63
Huisvesting, ruimtelijke ordening en openbare werken	68
Jaarverslag 1989 - GOM-West-Vlaanderen	74
Statistische bijlagen (5)	96
Publikaties WES 1989	101
Subsidiërende bedrijven 1989	103

WES

Westvlaams Economisch Studiebureau

Baron Ruzettelaan 33 8320 Brugge 4
Telefoon: 050/35.84.42
Telefax: 050/36.31.86
Postrekening 000-0125243-16
BTW: 408.382.668

Beschermkomitee

Baron P. van Outryve d'Ydewalle,
Ere-gouverneur, Ere-voorzitter WES;
De heren H. Smissaert (+), P. Monballyu en H. De fauw,
Ere-voorzitters Raad van Beheer WES;
Prof. Dr. O. Vanneste,
Gouverneur, Voorzitter WES;
De heren G. Defreyne, H. Olivier, F. Peuteman, P. Rosseel,
Mevrouw M.C. Van der Stichele-De Jaegere, de heer W. Vens
Leden van de Bestendige Deputatie.

Redaktiekomitee

De heren L. Bockstaele, G. Declercq, P. Delafontaine,
P. Meurrens, J. Pattyn, J. Theys, N. Vanhove.

Redaktiesekretaris

De heer D. Sanders.

Redaktiesekretariaat en publiciteitsvoorwaarden

WES, Baron Ruzettelaan 33, 8320 Brugge 4.

Abonnement 1990: 365 fr. (BTW en port inbegrepen)

Postrekening 000-0125243-16
WES, Baron Ruzettelaan 33, 8320 Brugge 4.

Ontwerp lay-out

Johan Mahieu, Brugge.

Drukkerij

Groeninghe, Kortrijk.

Foto kaft

Distrigas, Brussel

Bevolkingsevolutie in West-Vlaanderen

Op heden is er onduidelijkheid ten aanzien van het juiste bevolkingsaantal in ons land. Door het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS) werden nog geen bevolkingscijfers per 1 januari 1989 officieel bekendgemaakt. Het vorige bevolkingscijfer werd ontleend aan de bevolkings- en vreemdelingenregisters. Per 1 januari 1988 telde West-Vlaanderen volgens deze bron 1.095.193 inwoners. Het Rijksregister vermeldt 1.096.828 inwoners. Het lijkt nog onduidelijk welke bron men in de toekomst zal gebruiken. Om deze reden worden hierna geen bevolkingscijfers (aantal inwoners) vermeld. Uit een enquête van de GOM - West-Vlaanderen bij de gemeentebesturen - zoals vorige jaren - is de evolutie van de totale bevolking (aangroei of vermindering) en de omvang van de bevolkingscomponenten met voldoende nauwkeurigheid bekend.

Volgens voormelde enquête is de Westvlaamse bevolking in 1989 aangegroeid met circa 3.160 personen. Het is geleden sinds 1974 dat nog een dergelijke toename werd geregistreerd. In 1988 beliep de aangroei circa 2.900 personen en in 1987 ongeveer 2.500 personen.

Net als in de vorige jaren was de bevolkingstoename het grootst in de drie kustarrondissementen. In het arrondissement Oostende was er een stijging met circa 900 personen, in het arrondissement Brugge met ruim 800 personen en in het arrondissement Veurne met nagenoeg 600 personen.

In de Westhoek in zijn geheel vermeerderde de bevolking met nagenoeg 600 personen. Deze stijging komt volledig op rekening van het arrondissement Veurne.

Op gemeentelijk vlak wordt vastgesteld dat de bevolking toegenomen is in 45 van de 64 Westvlaamse gemeenten. De grootste absolute stijgingen werden waar-

genomen in Koksijde (+ 501), Middelkerke (+ 345), Waregem (+ 314), De Haan (+ 267) en Knokke-Heist (+ 229).

De bevolkingsgroei in West-Vlaanderen is zowel te danken aan een vestigingsoverschot als aan een positief natuurlijk akkres (verschil tussen geboorten en sterfte).

Het natuurlijk akkres (1.916) was ongeveer even groot als het jaar voordien, als de resultante van iets meer geboorten en iets meer sterfgevallen.

Opvallend is het behoud van een inwijkingsoverschot (circa 1.200) op een betrekkelijk hoog niveau. Sinds 1981 telt West-Vlaanderen jaar na jaar meer inwijken dan uitwijken. Het vestigingsoverschot voor de jaren 1981 tot en met 1989 bereikt gemiddeld circa 800 personen per jaar.

Hierbij kan worden aangestipt dat de recente 'Bevolkingsvooruitzichten 1988-2040' van het NIS niet aansluiten op de realiteit qua inwijkingsoverschotten. Het NIS houdt voor de jaren 1991-2000 rekening met een vertrekoverschot van bijna 4.700 personen. De GOM - West-Vlaanderen heeft het dan ook nodig geacht in haar berekeningen (behoefte woningen, arbeidsplaatsen en andere) de bevolkingsvooruitzichten van het NIS te amenderen.

Het vestigingsoverschot was in 1989 toe te wijzen aan de drie kustarrondissementen Oostende (circa 870), Veurne (550) en Brugge (500) en aan het arrondissement Tielt (+ 200). De kustarrondissementen zijn sinds jaren inwijkingengebied. Qua migratiesaldi scoort het arrondissement Veurne voor de jaren 1985-89 het best van alle 43 Belgische arrondissementen (uitgedrukt per 1.000 inwoners). Ook de arrondissementen Oostende en Brugge behoren - samen met de arrondissementen Nijvel, Borgworm, Hoei en Dinant - tot de arrondissementen

Bevolkingscomponenten in West-Vlaanderen in 1989 (a)

Arrondissement	Geboorten	Sterften	Natuurlijk akkres	Migratiesaldo	Evolutie
Brugge	2.988	2.643	+ 345	+ 491	+ 836
Diksmuide	559	514	+ 45	- 40	+ 5
Ieper	1.364	1.114	+ 250	- 254	- 4
Kortrijk	3.426	2.660	+ 766	- 428	+ 338
Oostende	1.582	1.556	+ 26	+ 873	+ 899
Roeselare	1.626	1.306	+ 320	- 159	+ 161
Tielt	1.028	909	+ 119	+ 214	+ 333
Veurne	606	561	+ 45	+ 548	+ 593
West-Vlaanderen	13.179	11.263	+ 1.916	+ 1.245	+ 3.161
Westhoek	2.529	2.189	+ 340	+ 254	+ 594

(a) Voorlopige cijfers.

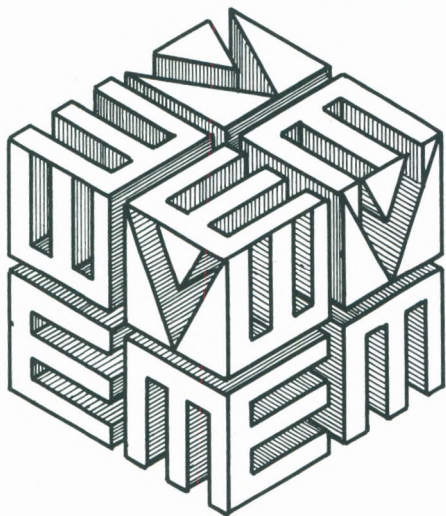
met de hoogste inwijkingsoverschotten. Het arrondissement Tielt dat in het verleden gekenmerkt was als een uitwijkingsgebied, kende op dit vlak een duidelijke verbetering - zoals Diksmuide en Ieper - en noteerde in 1989 een inwijkingsoverschot.

De Westhoek is vanaf 1982 jaar na jaar - behoudens het jaar 1985 - inwijkingengebied geworden. Dit vestigingsoverschot is echter een zaak van de kustgemeenten (+600 in 1989).

Precies de helft van de Westvlaamse gemeenten noteerden een inwijkingsoverschot. Het was het grootst in de kustgemeenten Koksijde (+447), Middelkerke (+333), Knokke-Heist (+300), Oostende (+276), De Haan (+262) en Blankenberge (+217). Belangrijke vertrekoverschotten werden geregistreerd in Kortrijk (-322) en Brugge (-289).

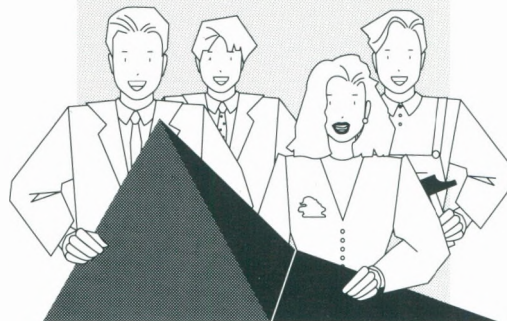
De kustgemeenten - die in 1989 samen een vestigingsoverschot hadden van bijna 2.000 personen - zijn ook gekenmerkt als gemeenten die globaal meer sterfte hebben dan geboorten. Het natuurlijk akkres was in 1989 negatief te Oostende, Knokke-Heist, Blankenberge, De Panne en Nieuwpoort. Oostende heeft vanaf 1973 ononderbroken meer sterfte dan geboorten. Te Blankenberge is dit het geval vanaf 1974 en te Knokke-Heist vanaf 1975. In 1989 waren er 11 Westvlaamse gemeenten met een negatief natuurlijk akkres, waaronder - bevens voormelde kustgemeenten - de stad Menen en een aantal eerder kleine gemeenten met een bejaarden-tehuis (zoals Alveringem, Ruiselede, Houthulst en Dentergem).

**c.v. west - vlaamsche
elektriciteitsmaatschappij**

interkommunale vereniging voor :
elektriciteit aardgas kabeltelevisie

hoogstraat 41 8000 brugge
tel : 050 / 33 79 51

konvert •interim•

Uw streekeigen uitzendkantoor

Kantoren te:

Kortrijk

Robbeplein 5
tel. 056 / 20 29 44

Roeselare

Meensesteenweg 75
tel. 051 / 22 77 30

Brugge

Hoefijzerlaan 38
tel. 050 / 33 16 66

Ieper

Rijselsestraat 144
tel. 057 / 20 99 91

Tielt

Krommewalstraat 4
tel. 051 / 40 54 51

Harelbeke

Gentstraat 51
tel. 056 / 71.96.35

Diksmuide

Adm. Ronarchstraat 4
tel. 051 / 50.22.67

Izegem

Brugstraat 21
tel. 051 / 31.52.52

Evolutie van de economische sectoren

Evolutie van de bezoldigde werkgelegenheid in West-Vlaanderen, september 1987 – september 1988

De meest recente tewerkstellingscijfers van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) dateren van september 1988. De vergelijkbaarheid van deze gegevens met deze van eind september 1987 wordt bemoeilijkt door het feit dat het toepassingsgebied van de sociale zekerheid vanaf 1 oktober 1987 werd uitgebreid tot de werknemers die gewoonlijk niet langer dan twee uur per dag presteren. Aangezien deze uitbreiding voornamelijk de tertiaire sektor treft (1), wordt in dit algemeen overzicht enkel aandacht besteed aan de tewerkstellingsevolutie in de secundaire sektor.

Tussen 30 september 1987 en 30 september 1988 is de bezoldigde werkgelegenheid in de secundaire sektor in West-Vlaanderen toegenomen met bijna 3.900 personen tot 130.343 personen. Dit betekent een stijging met 3,1 %. Deze ligt boven de in Vlaanderen (+2,8 %) en België (+2,1 %) gerealiseerde toename.

De relatieve aangroei was omzeggens dezelfde in de industrie (+3 %) als in de bouwnijverheid (+3,2 %). In absolute cijfers bedroeg de toename respectievelijk 3.224 en 660 personen.

De belangrijkste industriële sectoren laten een toename optekenen die 3 à 4 % bedraagt. Het betreft de metaalnijverheid (+1.287 of +3,6 %), de textielnijverheid (+729 of +3,4 %), de voedingsnijverheid (+532 of +4,5 %) en de houtnijverheid (+435 of +4 %). In twee kleinere sectoren was de stijging relatief nog belangrijker. Het zijn de grafische nijverheid (+209 of +6,7 %) en de plastic-sektor

(+257 of +12,9 %). De tewerkstelling was regressief in de konfektienijverheid (-558 of -5,8 %).

Evolutie van de bezoldigde werkgelegenheid per arrondissement, 30 juni 1987 – 30 Juni 1988

De evolutie van de bezoldigde werkgelegenheid per arrondissement kan alleen nagegaan worden op basis van de RSZ-tellingen op 30 juni van elk jaar. De laatst beschikbare gegevens dateren van 30 juni 1988.

Omwille van de reeds vermelde wijziging in de waarnemingsfeer van de RSZ wordt in tegenstelling tot vroeger enkel aandacht besteed aan de tewerkstellingsevolutie in de industrie (inclusief energie en water) (2).

Op 30 juni 1988 waren er in West-Vlaanderen on-

(1) Volgens een raming van de RSZ betreffende de privé-sektor zou het voor het Rijk gaan om circa 49.000 personen, waarvan 650 in de primaire sektor, 7.060 in de secundaire sektor en 41.300 in de tertiaire sektor. De desbetreffende tewerkstelling van werknemers, onderworpen aan de regeling van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid van de Provinciale en Plaatselijke Overheidsdiensten (RSZPPO) omvat circa 8.500 personen. Voor de publieke sektor gaat het om nagenoeg 3.000 personen (onderwijs).

(2) Aangezien de werkgever in bepaalde gevallen een ge-regionalizeerde statistiek verstrekt op basis van de plaats van de werven, wordt ook de bouwsector hier buiten beschouwing gelaten. Dit element werkt uiteraard sterker door op de statistische gegevens op arrondissementeel niveau dan op provinciaal niveau.

Evolutie van de bezoldigde werkgelegenheid in de industrie (inclusief energie en water) in de Westvlaamse arrondissementen, 30 juni 1987 - 30 juni 1988

Arrondissement	Aantal bezoldigden			Aandeel industrie in totale RSZ tewerkstelling 30 juni 1988	Aantal bezoldigden in de industrie per 100 inwoners 30 juni 1988
	1987	1988	Index		
Kortrijk	39.185	39.719	101,4	41,9	14,4
Brugge	21.101	21.018	100,1	25,2	8,0
Roeselare	18.810	18.861	100,3	42,7	13,8
Tielt	11.881	12.340	103,9	53,0	14,5
Ieper	7.528	7.873	104,6	32,6	7,6
Oostende	4.363	4.378	100,3	13,1	3,2
Diksmuide	2.660	2.743	103,1	30,3	5,8
Veurne	2.259	2.330	103,1	17,0	4,5
West-Vlaanderen	107.687	109.262	101,5	33,5	10,0
Westhoek	12.447	12.946	104,0	27,6	6,4

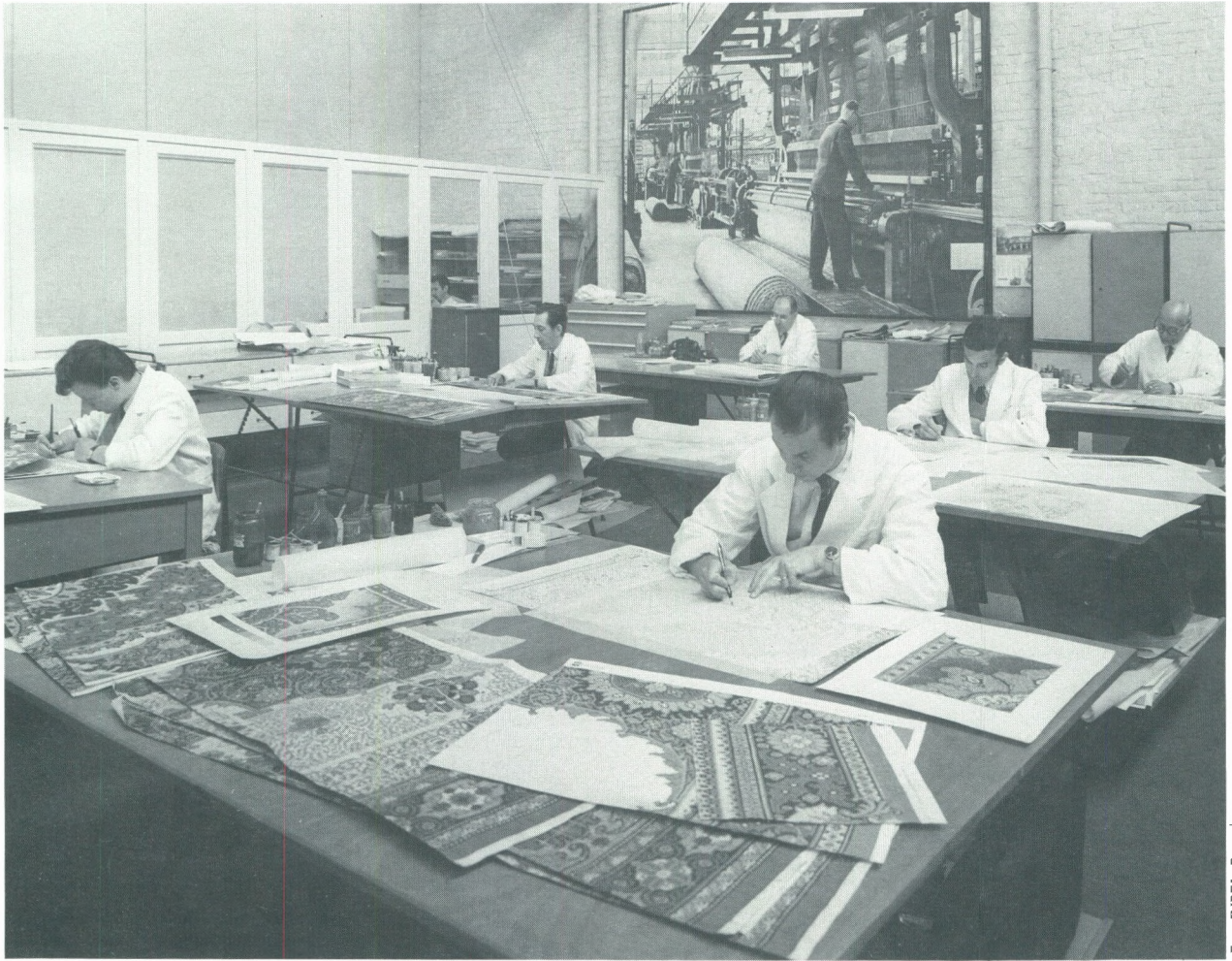

Foto INBEL, Brussel

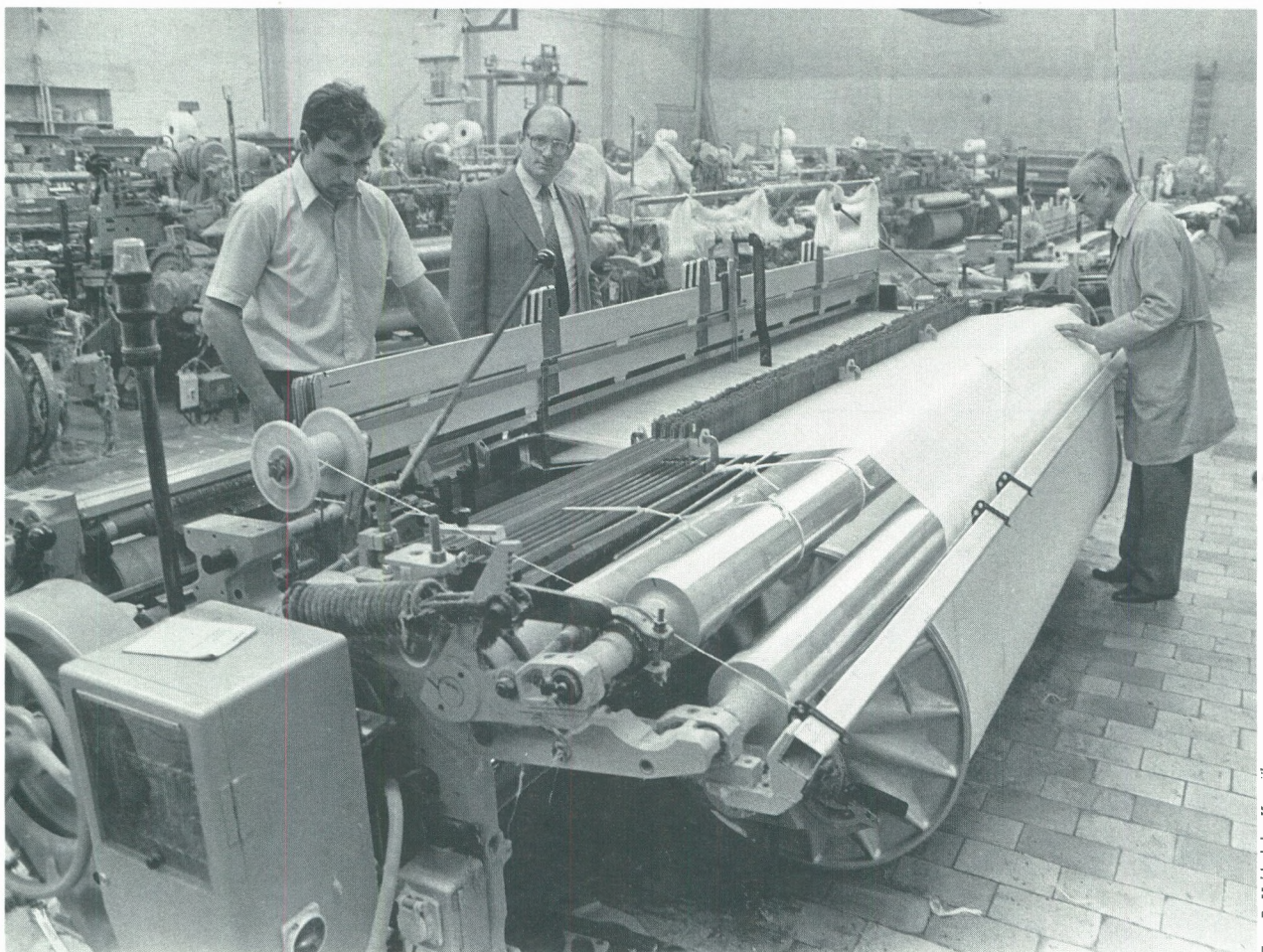

Foto P. Holderbeke, Kortrijk

geveer 109.200 personen tewerkgesteld in de industrie. Daarmee is de bezoldigde tewerkstelling in deze sektor met 1.575 eenheden of met 1,5 % toegenomen in vergelijking met het jaar voordien.

Elk van de 8 Westvlaamse arrondissementen kende enige aangroei in de industrie, maar de toename was uiterst gering in de arrondissementen Brugge, Oostende en Roeselare.

In relatieve termen was de aangroei het grootst in de Westhoek (arrondissementen Ieper, Diksmuide, Veurne) en het arrondissement Tielt. Het niveau van industrialisering is zeer gering in de arrondissementen Oostende en Veurne.

In de rangorde van de 43 Belgische arrondissementen (in dalende orde) qua industrialiseringsgraad – uitgedrukt als aantal bezoldigden in de industrie per 100 inwoners – komen de arrondissementen Tielt, Kortrijk en Roeselare op de eerste drie plaatsen. Onder alle Vlaamse arrondissementen is de industrialisatiegraad het laagst in het arrondissement Oostende.

De inhaalbeweging qua industrialisering in de Westhoek is duidelijk een trendbeweging. Over het geheel van de periode 1981-88 had het arrondissement Veurne de grootste procentuele toename van de industriële tewerkstelling (+27,5%) van alle Belgische arrondissementen. In deze rangorde komt het arrondissement Diksmuide (+17,7%) op de derde plaats (na Tielt +22,6%) en het arrondissement Ieper (+1,9%) op de tiende plaats als laatste arrondissement dat nog groei noteerde. Globaal kende de Westhoek in de periode 1981-88 een aangroei van 8,9% tegenover gemiddeld 0,1% in West-Vlaanderen, de enige provincie met groei in betrokken periode.

In de Westhoek is er na 1984 jaar na jaar groei geweest in de industrie.

Enquête over de industriële tewerkstelling in West-Vlaanderen 1989

Teneinde de evolutie van de tewerkstelling in de Westvlaamse industrie in 1989 na te gaan, werd door de GOM-West-Vlaanderen een enquête georganiseerd bij de industriële bedrijven in West-Vlaanderen met 5 en meer bezoldigden in dienst (exclusief productie en distributie van elektriciteit, gas en water en de bouwnijverheid).

In totaal werden 838 formulieren ingevuld teruggestuurd. Deze bedrijven vertegenwoordigen een zeer belangrijk deel van de Westvlaamse industrie. Hun tewerkstelling bedroeg ongeveer 88.900 personen eind 1988 wat neerkomt op 83% van de bezoldigde werkgelegenheid in de gehele Westvlaamse industrie en 87% van de bezoldigde werkgelegenheid in de Westvlaamse industriële ondernemingen met 5 en meer werknemers.

De resultaten van de enquête werden per grootteklasse en per sektor geëxtrapoleerd op de totale populatie van industriële bedrijven met ten minste 5 tewerkgestellten. Daarbij werd rekening gehouden met het verlies aan arbeidsplaatsen ten gevolge van de sluiting van een beperkt aantal ondernemingen.

Op basis van de enquêteresultaten kan besloten worden dat de bezoldigde werkgelegenheid in de Westvlaamse industriële bedrijven met 5 en meer personeelsleden tussen 31 december 1988 en 31 december 1989 globaal met ongeveer 2.200 eenheden of met 2,1% is toegenomen.

Deze belangrijke toename was over de meeste industriële sectoren gespreid. In absolute aantallen was de stijging het grootst in de metaalnijverheid (+850 of +2,4%). Relatief was de toename het sterkst in de keramische nijverheid (+150 of +5,4%) en de houtnijverheid (+350 of +3,3%). Verder was er nog een toename in de textielsector (+400 of +1,8%) en de voedingsnijverheid (+150 of +1,5%). In de konfektienijverheid was er opnieuw een daling (-300 of -3,7%). Tenslotte is de tewerkstelling in alle overige nijverheidstakken samen toegenomen met 600 eenheden of 4,8%.

De tewerkstellingstoename is voor de helft terug te vinden in de industriële kleine en middelgrote ondernemingen (KMO's) met 5 tot 49 werknemers. De werkgelegenheid groeide er met 1.100 personen of met 4,6% aan. Ook in de grootteklassen van 50 tot 99, 100 tot 199 en 200 tot 499 werknemers werd telkens een groei vastgesteld die schommelde tussen 300 en 400 eenheden of 2% en 3%. In de bedrijven met 500 werknemers en meer bleef de tewerkstelling op hetzelfde peil behouden.

Expansiewetgeving

Uit de resultaten van de toepassing van de expansiewetgeving in West-Vlaanderen blijken grote verschillen naargelang de van toepassing zijnde wetgeving. Inzake de wetten van 17 juli 1959 en 30 december 1970 voor steun aan grote bedrijven valt een sterke daling te noteren van het bedrag aan goedgekeurde investeringen, namelijk van 13,9 miljard fr. in 1988 naar 9,6 miljard fr. in 1989. Voor de Westhoek is er een daling van 1,8 miljard fr. in 1988 naar bijna 1 miljard fr. in 1989. De voorziene bijkomende tewerkstelling daalt eveneens, namelijk voor West-Vlaanderen van 2.940 eenheden in 1988 tot 1.747 in 1989. Voor de Westhoek verminderen de bijkomende arbeidsplaatsen van 450 naar 212 eenheden.

De toepassing van de wet van 4 augustus 1978 (de zogenaamde KMO-wet) geeft een totaal ander beeld. Hier steeg het goedgekeurd investeringsbedrag voor West-Vlaanderen van 14,1 miljard fr. in 1988 naar 24,5 miljard fr. verleden jaar. Deze sterke stijging is voor een groot deel een gevolg van het wegwerken van een belangrijke achterstand in het behandelen van de investeringsdossiers. Met dit resultaat bewijst West-Vlaanderen eens te meer de 'KMO-provincie' bij uitstek te zijn in het Vlaamse landsgedeelte: het goedgekeurde bedrag is het hoogste van alle Vlaamse provincies. De Westhoek bereikt in de KMO-wetgeving een investeringsbedrag van ongeveer 4 miljard fr. De te verwachten bijkomende tewerkstelling stijgt van 3.860 eenheden in 1988 tot 5.320 in 1990 (waarvan 617 in de Westhoek).

Oscars voor de uitvoer 1989

Bij de jaarlijkse uitreiking van de Oscars voor de uitvoer vielen in 1989 opnieuw 4 Westvlaamse ondernemingen in de prijzen. Een grote Oscar in de sektor 'Verbruiksgoederen' werd toegekend aan Lano nv te Harelbeke. Dit textielbedrijf is gespecialiseerd in de productie van tapijten, vast tapijt en meubelstoffen en haalt een omzet van 2,9 miljard fr. waarvan 88% export. De voornaamste afzetmarkten zijn: het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk, maar er wordt ook heel wat buiten Europa afgezet.

Eveneens in de sektor verbruiksgoederen werd een Oscar toegekend aan Decospan nv te Menen. Dit bedrijf is gespecialiseerd in het fineren van houtspaanderplaten vooral voor de meubelsektor. De export belooft thans bijna 80% van de omzet en is vooral gericht op de Bondsrepubliek Duitsland en het Verenigd Koninkrijk.

Een derde bedrijf dat in de sektor verbruiksgoederen een Oscar in ontvangst mocht nemen is Sioen nv te Roeselare. Dit bedrijf omvat zowel een coatingafdeling die polyurethaan- en PVC-gecoate weefsels voor meubelen, kleding en dergelijke meer maakt als een konfektieafdeling die een belangrijke producent is van industriële regen- en beschermkledij enerzijds, en sportkledij (voor motorsport, sportvisserij en dergelijke meer) anderzijds. De firma Sioen exporteert 90% van de omzet naar Frankrijk, de Bondsrepubliek Duitsland en het Verenigd Koninkrijk als belangrijkste markten.

Tenslotte ontving Comelco International nv een Oscar in de sektor 'Handelsondernemingen'. Deze onderneming verzorgt binnen de groep Comelco de uitvoer van industriële zuivelprodukten en haalt hiermee een omzet van 3,4 miljard fr., waarvan meer dan 20% in Japan. De groep Comelco is in West-Vlaanderen vertegenwoordigd door een aantal belangrijke dochterondernemingen.

Zelfstandigen

In West-Vlaanderen waren er op 30 juni 1988 bijna 68.000 personen onderworpen aan het sociaal statuut der zelfstandigen op grond van een activiteit die als hoofdberoep werd uitgeoefend.

Het aantal zelfstandigen (als hoofdberoep) neemt sinds 1983 onafgebroken toe in onze provincie. In het laatste jaar kwamen er 650 bij of een aangroei met 1%. Deze aangroei is vergelijkbaar met de evolutie in België (+1,1%).

De toename van het aantal zelfstandigen (als hoofdberoep) was in absolute aantallen vrij gelijkmatig gespreid over mannen en vrouwen.

De aangroei is voornamelijk te situeren in de industrie, de handel en de vrije beroepen. In de primaire

Rodenbach

Een naam! Een reputatie! Een traditie!

sektor nam het aantal zelfstandigen (als hoofdberoep) verder af.

Het aantal helpers en helpsters van zelfstandigen is tussen 1987 en 1988 in beperkte mate toegenomen in West-Vlaanderen. Hun aantal bedraagt nu 17.932 eenheden, wat een toename met 212 personen of 1,2% inhoudt. In België bedroeg de stijging 1,5%.

De helpers en helpsters zijn voornamelijk in de landbouw terug te vinden. Het is ook in deze sektor dat hun aangroei het grootst was.

Het aantal personen met een zelfstandige bezigheid als bijberoep neemt in West-Vlaanderen steeds verder toe. In vergelijking met 1987 is hun aantal gegroeid met 6,6% tot in totaal 7.944 personen. Het betreft 6.609 mannen (+6,2%) en 1.335 vrouwen (+8,7%).

Evolutie van het aantal personen onder toepassing van het statuut der zelfstandigen in West-Vlaanderen, 30 juni 1987-88

Sektor	Hoofdberoep						Helpers					
	1987			1988			1987			1988		
	M	V	Tot.	M	V	Tot.	M	V	Tot.	M	V	Tot.
Landbouw	8.073	1.704	9.777	7.974	1.706	9.680	8.083	341	8.424	8.172	367	8.539
Visserij	267	59	326	266	55	321	12	-	12	14	-	14
Nijverheid (a)	13.854	1.827	15.681	14.051	1.840	15.891	3.855	276	4.131	3.878	282	4.160
Handel (b)	15.708	10.675	26.383	15.792	10.828	26.620	3.193	915	4.108	3.192	935	4.127
Vrije beroepen	5.943	1.676	7.619	6.105	1.770	7.875	165	81	246	194	93	287
Diensten	2.405	2.615	5.020	2.443	2.704	5.147	482	113	595	495	111	606
Andere	1.894	574	2.468	1.845	545	2.390	184	20	204	183	16	199
Totaal	48.144	19.130	67.274	48.476	19.448	67.924	15.974	1.746	17.720	16.128	1.804	17.932

Bron: Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen.

(a) Inclusief bouw en transport.

(b) Inclusief banken, verzekeringen, tussenhhandel, horeca, vermakelijkheidsbedrijven, foorkramers.

Land- en tuinbouw

De belangrijkste evoluties in de Westvlaamse land- en tuinbouwsector worden besproken aan de hand van de jaarlijkse land- en tuinbouwstellingen door het Nationaal Instituut voor de Statistiek. De laatste beschikbare gegevens dateren van 15 mei 1988.

De daling van het aantal land- en tuinbouwbedrijven zette zich door; er was een vermindering van 17.881 in 1987 tot 17.578 in 1988. De afname verloopt even-

*Bestendig tewerkgesteld in de land- en tuinbouw,
15 mei 1987 - 15 mei 1988*

	West-Vlaanderen		Index (1987 = 100)	
	1987	1988	West-Vlaanderen	Het Rijk
<i>Mannen</i>	15.425	14.999	97,2	96,7
Bedrijfshoofden	12.807	12.420	97,0	96,6
Gezinsleden (a)	1.841	1.778	96,6	95,3
Anderen	777	801	103,1	99,9
<i>Vrouwen</i>				
Bedrijfshoofden	1.294	1.282	99,1	96,4
Anderen (b)	198	221	111,6	102,9

(a) Al dan niet bezoldigd.

(b) Gelet op de onbetrouwbaarheid van de gegevens, worden de cijfers voor de vrouwelijke meewerkende gezinsleden niet vermeld.

wel trager dan in het Rijk zodat het aandeel van West-Vlaanderen in het aantal Belgische exploitaties steeg van 18,9% in 1987 tot 19,1% in 1988.

De bestendige tewerkstelling voor mannen nam af met iets meer dan 400 eenheden en is de resultante van een vermindering van het aantal bedrijfshoofden (-387) en het aantal gezinsleden tewerkgesteld in land- en tuinbouw (-63) enerzijds en een toename van de andere helpers (+24) anderzijds.

Een vergelijking met het Rijk wijst op een gunstige evolutie van de Westvlaamse tewerkstelling van mannen en vrouwen in land- en tuinbouw.

De oppervlakte kultuurgrond bedroeg in 1988 210.051 ha, wat een daling betekent van ongeveer 830 ha ten opzichte van het voorgaande jaar. Deze daling is de grootste sinds het jaar 1981. Gemiddeld over de jaren 1982-88 was er een teruggang van circa 680 ha per jaar (tegenover 1.460 ha per jaar voor de jaren 1975-81).

Meest opmerkelijk inzake de evolutie van het teeltpatroon waren de afname van de betaalde oppervlakte graangewassen met 1.552 ha, de toename van het teeltareaal van nijverheidsgewassen met 1.218 ha, de daling van de oppervlakte bestemd voor aardappelteelt met 1.580 ha en de groei van de oppervlakte groenteteelt in open lucht met 1.418 ha. De totale oppervlakte ingenomen door de tuinbouw nam toe met 1.453 ha.

De sterke groei van het areaal voor de groenteteelt in open lucht was vooral te wijten aan de grotere teelt van groen geogoste erwten voor de inmaaknijverheid (+331 ha), tuinwortelen voor de inmaaknijverheid (+263 ha), schorseneren (+214 ha) en bloemkolen (+201 ha).

West-Vlaanderen is het meest gespecialiseerd in de

Evolutie van het teeltpatroon in West-Vlaanderen, 15 mei 1987 - 15 mei 1988

Sektor	Betaalde oppervlakte in West-Vlaanderen		Teeltpatroon 1988 (procentuele verdeling)		Aandeel van W.-Vl. in het Rijk
	1987	1988	West-Vl.	Het Rijk	
Weiden en grasland	85.956	85.018	40,6	47,4	13,1
Graangewassen	44.591	43.039	20,5	25,6	12,3
Nijverheidsgewassen	19.103	20.321	9,7	9,2	16,2
Aardappelen	20.325	18.745	8,9	3,0	45,6
Groenvoedergewassen	20.443	21.131	10,1	9,9	15,7
Groenteteelt in open lucht	12.803	14.221	6,8	2,3	45,7
Wortel- en knolgewassen	4.366	4.215	2,0	0,9	32,8
Droog geogoste peulvruchten	1.062	1.096	0,5	0,3	28,6
Pootgoed en landbouwzaden voor de verkoop	578	604	0,3	0,2	25,6
Fruitteelt	295	297	0,1	0,9	2,5
Bomen en heesters	317	341	0,2	0,2	11,1
Glasteelt	304	308	0,1	0,1	16,5
Anderen	191	187	0,1	0,1	12,6
Totaal	210.334	209.523	100,0	100,0	15,4
Tuinbouw voor het gezin	66	63			11,5
Teeltvrij gelaten grond	482	465			10,7
Totaal	210.882	210.051			15,3

groenteteelt in open lucht met een aandeel van 45,7% in het Rijk. Hierna volgen de aardappelteelt (45,6%), de wortel- en knolgewassen (32,8%) en de droog geoogste peulvruchten (28,6%).

De afname van de rundveestapel, ingezet in 1985, ging ook verder in 1988. In datzelfde jaar bedroeg hij nog 516.280 stuks of 16,8% van het Rijk. De Westvlaamse varkensstapel kende een onafgebroken groei en overschreed in mei 1988 3.200.000 stuks, wat 51% is van het Belgisch totaal. In 1970 beliep de varkensstapel in West-Vlaanderen minder dan de helft (1.410.000 stuks).

De pluimveestapel kende twee tegengestelde evoluties. Enerzijds daalde het aantal leghennen met ongeveer 120.000 eenheden tot 3.047.136 (30,1% van het Rijk) en anderzijds steeg het aantal vleeskippen met ruim 22.000 tot 3.060.182 stuks (24,2% van het Rijk).

Een indicatie voor de toekomstige evolutie van de tuinbouwsector wordt gevormd door de investeringen. Hiertoe wordt gebruik gemaakt van de investeringsbedragen vermeld op de aanvragen voor tussenkomst van het landbouwinvesteringsfonds, die voor advies worden overgemaakt aan de Tuinbouwdienst West-Vlaanderen van het Ministerie van Landbouw.

Investerings in de tuinbouwsector in West-Vlaanderen, naar sektor, 1987-89 (in miljoen fr.)

Sektor	1987	1988	1989
Groenten onder glas	485	807	843
Groenten in open lucht	120	188	219
Champignons	21	93	271
Witloof	41	141	164
Bloemisterij onder glas	191	189	384
Boomkwekerij, fruit	66	70	163
Totaal	924	1.489	2.044

Bron: Landbouwinvesteringsfonds, Tuinbouwdienst West-Vlaanderen.

In 1989 werd een rekord bereikt inzake investeringen in de Westvlaamse tuinbouw. De bedragen stegen van circa 1,5 miljard fr. in 1988 tot ruim 2 miljard fr. in 1989, dit is een toename met 37,2%. Er dient evenwel te worden opgemerkt dat wegens het ongunstiger worden van de overheidstussenkomst vanaf oktober

1989 (ingevolge een wijziging van de reglementering van het landbouwinvesteringsfonds), vele aanvragen vroegtijdig werden ingediend. Dit verklaart voor een groot deel de stijging ten opzichte van voorgaande jaren.

De stijging situeert zich in alle teelten, maar is het sterkst bij de bloemisterij onder glas en de champignon-teelt. Bij deze laatste waren er in 1989 2 overnames van bestaande bedrijven en werden 4 nieuwe bedrijven opgericht. Dit is een gevolg van de gunstige prijsvorming in de champignonteelt gedurende 1988 en 1989.

De investeringen in de witloofteelt zijn hoofdzakelijk gericht op een verdere omschakeling van grond- naar hydrokultuur wat gepaard gaat met schaalvergroting van de bedrijven.

In de groenteteelt (groenteteelt onder glas en in open lucht, witloof en champignons) werden in totaal 65 nieuwe installaties geteld, waarvan 29 volledig nieuwe bedrijven en 36 overnames. In de totale tuinbouwsector waren er 84 eerste installaties, evenredig verdeeld over nieuwe bedrijven en overnames van bestaande exploitaties.

Zeevisserij

Op 31 december 1989 telde het Bestuur van het Zeewezen 205 vaartuigen, wat één meer is dan eind 1988. Het aantal bemande vaartuigen nam toe van 195 in 1988 tot 200 in 1989.

In de haven van Zeebrugge daalde het aantal vaartuigen met één eenheid tot 106. Het aantal schepen nam met één eenheid toe te Oostende en bleef konstant in Nieuwpoort. De vlootomvang daalde met één eenheid in Blankenberge terwijl de categorie 'andere' met twee vaartuigen toenam. Het betreft schepen die, hoewel ze geen van de kusthavens als thuishaven hebben, hoofdzakelijk opereren voor de Belgische Kust.

In totaal werden 6 vaartuigen aan de vloot onttrokken terwijl 7 nieuwe schepen in de vaart werden gebracht, wat 2 eenheden minder is dan in 1988.

De haven van Zeebrugge stond eind 1989 in voor ongeveer 51,7% van het totaal aantal vissersvaartuigen; Oostende is goed voor 29,3%, terwijl Nieuwpoort en Blankenberge respectievelijk 16,6% en 1,0% voor hun rekening namen.

Het globaal aantal aangemonsterde zeelieden nam toe van 898 eind 1988 tot 908 eind 1989. In Zeebrugge (+1), Oostende (+4) en vooral in de categorie vissersschepen die oorspronkelijk niet tot de zeevisserijvloot

Toestand van de visserijvloot 1988-89 (31 december)

Haven	Totaal aantal vaartuigen		Bemandede vaartuigen		Aangemonsterde zeelieden		Bruto tonnenmaat		Drijfkracht PK	
	1988	1989	1988	1989	1988	1989	1988	1989	1988	1989
Zeebrugge	107	106	102	103	504	505	15.820	16.066	67.960	67.711
Oostende	59	60	56	58	243	247	5.974	6.049	24.295	24.962
Nieuwpoort	34	34	33	34	138	135	2.557	2.628	11.338	11.710
Blankenberge	3	2	3	2	11	7	228	98	865	435
Andere	1	3	1	3	2	14	41	604	275	1.771
Totaal	204	205	195	200	898	908	24.620	25.445	104.733	106.589

Bron: Bestuur van het Zeewezen en de Binnenvaart.

behoren (+12) trad een toename op terwijl men een afname noteerde in Nieuwpoort (-3) en Blankenberge (-4).

Veranderingen in de samenstelling van de vloot hebben geleid tot een globale uitbreiding van de vlootcapaciteit. De bruto tonnenmaat nam toe van 24.620 BT eind 1988 tot 25.445 BT eind 1989, wat overeenstemt met een stijging van 3,4%.

De toename van de bruto tonnenmaat situeerde zich in eerste instantie in de restcategorie waar de bruto tonnenmaat aangroeide van 41 tot 604 BT en in mindere mate in Zeebrugge, Oostende en Nieuwpoort; Blankenberge noteerde een relatief sterke achteruitgang (-57,0%).

Ook het motorvermogen van de visserijvloot is het afgelopen jaar toegenomen. Eind 1989 bedroeg de totale drijfkracht 106.589 PK tegenover 104.733 PK het jaar voordien wat een stijging is van 1,8%. Deze stijging situeerde zich opnieuw grotendeels bij de niet-kusthavens (+1.496 PK) en voor een beperkter gedeelte ook te Oostende en Nieuwpoort, terwijl in Zeebrugge en Blankenberge een achteruitgang viel te noteren.

Volgens de Dienst voor de Zeevisserij bedroeg de aanvoer van vis door Belgische vaartuigen in Belgische havens in 1989 30.297 ton tegenover 32.211 ton in 1988, wat een afname betekent van 5,9%. In alle vissershavens nam de aanvoer van vis af: in Zeebrugge met 4,6%, in Oostende met 5,7% en in Nieuwpoort met 18,8%. De haven van Zeebrugge nam in 1989 56,4% van de totale aanvoer (in ton) voor haar rekening en Oostende 38,0%.

De aanvoer door vreemde vaartuigen viel terug van 793 ton in 1988 tot 48 ton in 1989. Deze aanvoer ten bedrage van 48 ton situeerde zich volledig in Oostende.

Ondanks de gedaalde aanvoer van visserijproducten kende de globale besomming van de aanvoer door Belgische vaartuigen een toename van 2.883,1 miljoen frank in 1988 tot 3.044,8 miljoen frank in 1989. Dit betekent een toename van de besomming met 5,6%, uitsluitend toe te schrijven aan de stijging van de prijzen.

De gemiddelde prijs van de vis nam toe van 89,5 fr./kg in 1988 tot 100,5 fr./kg in 1989, een stijging met 12,3%. De prijsstijging was het meest opmerkelijk in Zeebrugge waar de besomming, ondanks de daling in aangevoerde hoeveelheid, toenam met 7,2%. De gemiddelde prijs steeg er met 12,3% van 95,2 fr./kg tot 106,9 fr./kg in 1989. Ook in Oostende nam de besomming toe, met 5,1%, wat volledig voor rekening komt van de gemiddelde prijsstijging met 11,5% van 82,6 fr./kg tot 92,1 fr./kg. In Nieuwpoort was de prijsstijging van 81,3

fr./kg in 1988 tot 92,3 fr./kg in 1989 evenwel niet voldoende om de gedaalde aangevoerde hoeveelheid te compenseren; de besomming daalde er met 7,8%. De haven van Zeebrugge nam 60% van de totale besomming voor haar rekening en Oostende 34,8%.

Hoofdrede voor hoger geschetste gunstige evolutie vormt de prijsstijging van de edele vissoorten zoals tong, tarbot, griet, zeeduivel en langoustines.

Door het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw werd in 1989 de modernisering betaald van 7 vissersvaartuigen (totale steun: 11.840.352 fr.), waarvan 6 te Zeebrugge en 1 te Oostende. Van de 12 nieuwbouwaanvragen werd er in 1989 1 goedgekeurd (Zeebrugge) voor een steunbedrag van 18.429.046 fr. (vervangingsbouw na schipbreuk).

Verloop van het toeristisch seizoen 1989

De toeristische index voor de Kust, Brugge en het Achterland bedraagt voor het seizoen 1989 105 (basis 1988 = 100). Dit betekent dat de toeristische activiteit in vergelijking met vorig jaar 5% gestegen is. In vergelijking met de eerste metingen in 1965 noteert men index 136,2. Nooit eerder werd een dergelijke hoge waarde van de WES-index gemeten. Het vorige hoogtepunt daterend van 1983 (130,9) werd in 1989 ruim overschreden. Het goede weer is ongetwijfeld de gangmaker van het toeristisch seizoen geweest.

Alle maanden van het toeristisch seizoen waren positief en noteerden als volgt: mei +9,0%, juni +6,4%, juli +6,1%, augustus +0,8% en september +4,6%.

Wanneer men de evolutie per klasse bekijkt dan zijn de resultaten als volgt: verkeersdrukte +4,1%, handelsactiviteit +1,4%, ontspanning en recreatie +5,0%, openbare nutsvoorzieningen +8,6% en toeristische activiteit te Brugge en het Achterland respectievelijk +15,9% en +5,3%.

De zeer belangrijke rechtstreekse meetpost van het verblijftoerisme, namelijk de overnachtingen, noteerden globaal gezien positief (+4,4%).

Er was dit seizoen een sterke toename van het aantal overnachtingen in de traditionele hotelsector (+6,8%) en in de sector van de kampeerverblijven (+16,6%). De appartement- en villaverhuur noteerden, na een goed voorseizoen, uiteindelijk een bijna status-quo (+0,5%), terwijl de evolutie in de inrichtingen voor sociaal toerisme negatief verliep (-1,8%).

Aanvoer Belgische en vreemde vissersvaartuigen 1988-89

Haven	Door Belgische vaartuigen				Door vreemde vaartuigen			
	Hoeveelheid (in ton)		Waarde (in miljoen fr.)		Hoeveelheid (in ton)		Waarde (in miljoen fr.)	
	1988	1989	1988	1989	1988	1989	1988	1989
Zeebrugge	17.888	17.074	1.702,7	1.826,1	530	-	40,9	-
Oostende	12.200	11.500	1.007,8	1.059,5	238	48	15,2	8,7
Nieuwpoort	2.123	1.723	172,6	159,1	25	-	2,5	-
Totaal	32.211	30.297	2.883,1	3.044,8	793	48	58,6	8,7

Bron: Dienst voor de Zeevisserij.

HET GEMEENTEKREDIET, UW FINANCIËLE PARTNER !

Automatische systemen voor de onmiddellijke
inning van uw ontvangsten en betaling van uw uitgaven.

Een uitgebreid gamma kredieten
voor de financiering van uw activiteiten.

Snelle beslissingen inzake krediet.

Een volledig gamma beleggingsprodukten.

Persoonlijke adviezen van vakmensen:
gespecialiseerde regionale teams en zelfstandige agentschapsdirecteurs.

De agentschapsdirecteurs van het Gemeentekrediet
staan steeds te uwer beschikking.

Zij zullen u met genoegen persoonlijk ontvangen.
Aarzel niet om voor eender welk financieel probleem met hen contact op te nemen.

Gemeentekrediet
MET MIJN BANK KOM IK VOORUIT.

Werkloosheid

Door wijzigingen in de reglementering en in de registratie door de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA) is een homogene tijdreeks qua werkloosheid niet meer voorhanden.

In het vorige jaarverslag is aangegeven dat – om redenen van vergelijkbaarheid – door de GOM-West-Vlaanderen bij analyse van cijfers van werkloosheid in beginsel gebruik zou worden gemaakt van de zogenaamde geharmonizeerde EG-definitie van de werkloosheid, met ook aandacht voor de groep oudere werklozen die uitkeringsgerechtigd zijn, maar niet meer als werkzoekende worden geregistreerd (1).

De geharmonizeerde EG-definitie stemt voor wat België betreft overeen met de 'ingeschreven niet-werkende werkzoekenden', die volgende RVA-kategorieën omvatten: uitkeringsgerechtigde volledig werklozen; jongeren in wachttijd, niet-werkend; vrij ingeschreven niet-werkende werkzoekenden en andere verplicht ingeschreven niet-werkende werkzoekenden. Zoals gezegd zullen hierna, waar mogelijk, de oudere werklozen inbegrepen zijn in het cijfer van de uitkeringsgerechtigde volledig werklozen.

Niet opgenomen in voormelde categorieën (EG-definitie) is onder meer de omvangrijke groep 'werknemers die een dienstbetrekking met verkorte werktijd hebben aanvaard om aan de werkloosheid te ontsnappen'.

Bij de analyse van de werkloosheid is het aangewezen het afwijkend fenomeen van werklozen en werkzoekenden voor ogen te houden. *Sociaal* beschouwd gaat het om de werklozen. *Bedrijfseconomisch* beschouwd verengt de groep zich tot de werkzoekenden (al dan niet werkend, voltijds of deeltijds) die bovendien de gezochte geschiktheid moeten bezitten.

In onderhavige tekst wordt met 'werklozen' bedoeld de EG-definitie van werkloosheid met inbegrip van de oudere uitkeringsgerechtigde volledig werklozen die niet meer als werkzoekende zijn geregistreerd.

De werkloosheidsgraden die hierna worden verstrekt zijn telkens uitgedrukt ten opzichte van de geraamde beroepsbevolking. Daartoe werden de gegevens van de Volkstelling van 1981 inzake beroepsbevolking geaktualiseerd tot 1988 op basis van gegevens van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV) en van de RVA voor de jaren 1981-88. De werkloosheidsgraden blijven een benadering.

Algemeen overzicht West-Vlaanderen

In *West-Vlaanderen* daalde het maandgemiddelde van het aantal werklozen van 40.860 in 1988 tot 35.629 in 1989, wat overeenstemt met een daling met 12,8%. Dit cijfer ligt iets onder het dalingspercentage van de periode 1987-88 (-14,0%). Het aanzienlijke dalingspercentage ligt net zoals voorgaande jaren boven het niveau van Vlaanderen in zijn geheel (-11,3%) en eveneens boven het niveau van België in zijn geheel (-7,2%).

Bij de *mannen* was de afname van het aantal werklozen in 1989 relatief kleiner dan de afname van het aantal werklozen in 1988 (respektievelijk -11,1% en -14,1%), maar toch aanzienlijk. In Vlaanderen was de afname van het aantal werklozen procentueel dezelfde als in West-Vlaanderen (namelijk -11,1% in 1989), terwijl de afname in het Rijk (-8,0% in 1989) opmerkelijk kleiner is dan de evolutie in West-Vlaanderen.

(1) Op hun verzoek kunnen ze opnieuw als werkzoekende worden geregistreerd.

EG-definitie, inclusief ouderen (maandgemiddelden)

Jaar	West-Vlaanderen						Aandeel van West-Vlaanderen in		
				Vlaams Gewest			Het Rijk		
	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal
1984	25.609	29.374	54.983	17,9	16,0	16,8	9,4	9,2	9,3
1985	23.229	28.389	51.618	17,4	15,7	16,5	8,7	8,8	8,8
1986	21.682	27.559	49.241	17,7	15,7	16,5	8,5	8,6	8,6
1987	20.477	27.028	47.505	17,1	16,2	16,2	8,1	8,9	8,4
1988	17.580	23.280	40.860	16,2	14,7	15,3	7,5	7,8	7,7
1989	15.620	20.008	35.628	16,2	14,3	15,1	7,3	7,2	7,2
Waarvan ouderen, jaar 1989	6.176	2.963	9.139	20,4	18,5	19,8	13,1	11,6	12,5

Bij de vrouwen was de afname van het aantal werklozen in 1989 (-14,1%) relatief iets groter dan die van 1988 (-13,9%) en lag beduidend hoger dan de evolutie in de andere voorgaande jaren (-1,9% in 1987, -2,9% in 1986 en -3,4% in 1985). Het dalingspercentage situeert zich op een hoger niveau dan in Vlaanderen (-11,5%) en België (-6,6%) als geheel.

Er valt op te merken dat, in tegenstelling tot voorgaande jaren, in West-Vlaanderen de afname van het aantal werklozen bij de vrouwen in 1989 relatief groter was dan deze bij de mannen. Deze relatief grotere afname van het aantal werklozen bij de vrouwen dan bij de mannen, wordt niet genoteerd in Vlaanderen (-11,1% bij de mannen tegenover -11,5% bij de vrouwen) en zeker niet op het niveau van het Rijk (-8,0% bij de mannen tegenover -6,6% bij de vrouwen).

Het aandeel van West-Vlaanderen in de totale mannelijke werkloosheid in Vlaanderen blijft in de periode 1988-89 konstant op 16,2%. In 1984 was het aandeel nog 17,9%. Dit staat tegenover een aandeel van 19,3% in de Vlaamse mannelijke beroepsbevolking (raming 1988).

Bij de vrouwen was er een lichte afname van het aandeel in Vlaanderen van 14,7% in 1988 tot 14,3% in 1989. In 1984 was dit 16,0%. Het aandeel in de Vlaamse vrouwelijke beroepsbevolking bedraagt 18,3% (raming 1988).

Ook het aandeel van West-Vlaanderen in het totaal aantal werklozen in België is in de loop van 1989 verder afgenomen bij mannen en vrouwen. Het aandeel in het Rijk daalde van 7,5% in 1988 tot 7,3% in 1989 bij de mannen, en van 7,8% tot 7,2% bij de vrouwen. Beide cijfers situeren zich onder het aandeel in de beroepsbe-

volking (11,7% bij de mannen, 10,7% bij de vrouwen; raming 1988). In 1984 was het aandeel van de werkloosheid bij de mannen 9,4% en bij de vrouwen 9,2%.

De toestand eind december 1989 in vergelijking met eind december 1988 geeft voor West-Vlaanderen globaal (mannen en vrouwen samen) een daling van 40.200 tot 35.700 eenheden, dit is van 11,2%.

Naar deelcategorie is de evolutie vrij verschillend. Het aandeel van de oudere uitkeringsgerechtigde volledig werklozen die niet meer als werkzoekende worden genoteerd loopt sterk op. Geografisch is het gewicht van de ouderen ook sterk uiteenlopend. Tussen december 1987 en december 1989 (twee jaar) steeg het aantal ouderen in West-Vlaanderen van circa 8.350 tot 9.300 eenheden. Het aandeel beliep eind 1989 26,2%. In Vlaanderen was dit slechts 20,2% en in het Rijk 15,0%. In de arrondissementen Brugge, Oostende en Veurne nemen ze 19% op en in het arrondissement Tielt niet minder dan 39%. Het beeld van de lage werkloosheid in de regio Kortrijk-Roeselare-Tielt wordt geflatteerd voorgesteld telkens als men bedoelde groep niet mee opneemt als werklozen (in vergelijking met andere regio's). In Limburg is het aandeel van de ouderen bij de mannen slechts 24% tegenover 39% in West-Vlaanderen.

Indien men als werkloosheidsgraad definieert de groep werklozen (volgens de EG-definitie met inbegrip van de ouderen) uitgedrukt per 100 beroepsactieven dan kwam West-Vlaanderen eind 1989 nog tot ruim 7% zij het dan lager dan gemiddeld in Vlaanderen (9%) en het Rijk (12%).

Bij de mannen kon op basis van de maandgemiddel-

DMB&B

DE BANK
DIE JE RUIMTE GEEFT.

SPAARBANK

den een daling worden waargenomen van 6,1% in 1988 tot 5,4% in 1989. Bij de vrouwen verminderde de werkloosheidsdruk van 13,4% in 1988 tot 11,6% in 1989. Ook in Vlaanderen en België als geheel nam de werkloosheidsdruk af. In Vlaanderen noteerde men voor de mannen een daling van 7,2% tot 6,4%, bij de vrouwen liep de werkloosheidsdruk terug van 16,7% tot 14,8%. In België als geheel vertoonde de werkloosheidsdruk een achteruitgang van 9,4% tot 8,6% bij de mannen en bij de vrouwen evolueerde dezelfde grootte van 18,3% naar 17,1%.

Net zoals in 1988 en 1987 bleef de werkloosheidsdruk ook in 1989 gunstiger in West-Vlaanderen dan gemiddeld in Vlaanderen of België, en dit zowel bij mannen als bij vrouwen.

Ontleding per arrondissement

Ook de analyse van de werkloosheid op het niveau van de arrondissementen gebeurt op basis van de EG-definitie, met inbegrip van de ouderen.

De gunstige ontwikkeling zowel inzake mannelijke als vrouwelijke werkloosheid in West-Vlaanderen manifesteerde zich in alle arrondissementen.

Beschouwt men het aantal werklozen - met inbegrip van de ouderen - dan hebben ook de arrondissementen Tielt, Kortrijk en Roeselare nog een werkloosheidsgraad van circa 5% tot 7%.

Bij de mannen is de werkloosheidsgraad in de regio Kortrijk-Roeselare-Tielt zowat 3 à 4%, nog iets meer dan wat bekend staat als het 'onverkleinbaar minimum'. De groep waaruit de facto gerekruteerd wordt, dit wil zeggen met uitsluiting van de ouderen, is echter beperkt geworden. Voor het arrondissement Tielt was dit eind 1989 bij de mannen nauwelijks meer dan 1% en in de arrondissementen Kortrijk en Roeselare 2%. West-Vlaanderen als geheel kwam tot ongeveer 3,3% tegenover 4,4% in Vlaanderen en 6,8% in het Rijk. Ongunstig scoorden Veurne (6,0%) en Oostende (5,8%) en in mindere mate het andere kustarrondissement Brugge (4,5%).

Bij de vrouwen is de werkloosheidsgraad in het algemeen het dubbele en meer dan die bij de mannen. Ook hier scoren de kustarrondissementen het slechtst, vooral Oostende. Ook wanneer de - beperktere - groep ouderen, buiten beschouwing wordt gelaten, is de arbeidsreserve - kwantitatief - vrij groot, met werkloosheidsgraden eind 1989 variërend van 5,8% (arrondissement Tielt) tot bijna 14% (Oostende).

Evolutie van het aantal ingeschreven werklozen (EG-definitie, inclusief ouderen), in West-Vlaanderen, per arrondissement, 1988-89 (maandgemiddelden)

Arrondissement	Mannen			Vrouwen			Totaal								
	1988	1989	Index	Per 100 beroeps-actieven (a)	1988	1989	Index	Per 100 beroeps-actieven (a)							
				1988	1989			1988	1989						
Brugge	4.894	4.254	86,9	7,2	6,2	5.805	5.130	88,4	13,8	12,2	10.699	9.385	87,7	9,7	8,5
Diksmuide	720	613	85,1	5,7	4,8	823	641	77,9	12,1	9,4	1.543	1.254	81,3	7,9	6,5
Ieper	1.784	1.619	90,8	6,5	5,9	2.137	1.827	85,5	13,6	11,7	3.921	3.446	87,9	9,1	8,0
Kortrijk	3.509	3.139	89,5	4,7	4,2	5.746	4.863	84,6	12,6	10,7	9.255	8.002	86,5	7,7	6,7
Oostende	3.026	2.687	88,8	8,9	7,9	3.372	3.003	89,1	17,0	15,2	6.398	5.689	88,9	11,9	10,6
Roeselare	1.794	1.657	92,4	4,8	4,5	3.057	2.557	83,6	13,6	11,4	4.851	4.214	86,9	8,1	7,1
Tielt	823	725	88,1	3,5	3,1	1.256	1.056	84,1	9,8	8,2	2.079	1.782	85,7	5,7	4,9
Veurne	1.030	927	99,0	8,1	7,3	1.084	932	86,0	13,9	11,9	2.114	1.859	87,9	10,3	9,1
West-Vlaanderen	17.580	15.621	88,9	6,1	5,4	23.280	20.009	85,9	13,4	11,6	40.860	35.631	87,2	8,8	7,7
Vlaanderen	108.580	96.490	88,9	7,2	6,4	158.079	139.905	88,5	16,7	14,8	266.659	236.396	88,7	10,9	9,7
Het Rijk	233.435	214.776	92,0	9,4	8,6	296.882	277.405	93,4	18,3	17,1	530.317	492.181	92,8	12,9	12,0
Westhoek	3.534	3.159	89,4	6,7	6,0	4.044	3.400	84,1	13,3	11,2	7.578	6.559	86,6	9,1	7,9

(a) Op basis van eigen berekening.

Grens- en pendelarbeid

Westvlamingen werkend in Frankrijk

In 1961 werkten 16.000 Westvlamingen (huidig West-Vlaanderen) in Noord-Frankrijk, terwijl minder dan 200 Fransen naar West-Vlaanderen pendelden. Herhaalde devaluaties van de Franse munt, de regressie van de werkgelegenheid in de Noordfranse textielnijverheid en andere factoren waren er oorzaak van dat de aantrekkingskracht van de Noordfranse industrie op de Westvlaamse grenszone geleidelijk teloor ging.

Het aantal Westvlaamse grensarbeiders in Frankrijk liep terug van 16.000 in 1961 tot 5.000 in 1970 en 2.400 in 1981 (volkstellingen). Volgens het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV) bedroeg dit aantal in juni 1989 nog slechts 1.536 eenheden tegenover 1.649 in juni 1988. Vlaanderen telde in 1989 1.624 grensarbeiders in Frankrijk en Wallonië 6.168 grensarbeiders.

De groep grensarbeiders woonachtig in West-Vlaanderen daalt jaar na jaar. Er is een bijzonder sterke concentratie in de grensgemeenten Menen en Wervik. De Westvlaamse grensarbeiders bestaan voor 75% uit mannen. De sektor van tewerkstelling is in eerste instantie de textielnijverheid, maar ook de tertiaire sektor kwam geleidelijk meer aan bod.

Hierbij valt aan te stippen dat onder de grensarbeiders woonachtig in West-Vlaanderen het aantal personen van vreemde nationaliteit (vooral Franse) een stijgende tendens vertoonde, door vestiging in de eigenlijke grensgemeenten, vooral Menen en Wervik (omwille van woningaanbod en dergelijke).

Tussen 1961 en 1981 (volkstellingen) was het aantal grensarbeiders van Belgische nationaliteit dalend van 15.500 tot 1.570 personen; in dezelfde periode steeg het aantal grensarbeiders van vreemde nationaliteit van 520 tot 870 eenheden. In de jongste jaren blijkt een aantal van deze Franse onderdanen terug woonplaats te hebben gekozen in Noord-Frankrijk vooral omwille van fiscale redenen.

Franse onderdanen werkend in West-Vlaanderen

De tewerkstelling van Franse werknemers in West-Vlaanderen schommelde tot voor kort rond 200 à 300 eenheden. In het voorbije jaar is hierin duidelijk verandering gekomen. Volgens het RIZIV waren er in juni 1987 269 Fransen tewerkgesteld in West-Vlaanderen en steeg dit aantal tot 379 in juni 1988. In het daaropvolgende jaar is dit aantal spronggewijze gestegen tot 921 eenheden.

De aangroei deed zich vooral voor in het arrondissement Kortrijk (van 175 tot 537), maar er was ook een noemenswaardige toename in de arrondissementen Ieper (van 93 tot 198) en Oostende (van 71 tot 116). De

aangroei heeft hoofdzakelijk betrekking op mannen (+514).

Ook in het aangrenzende arrondissement Moeskroen was er tussen 1988 en 1989 een aangroei (van 594 tot 845). In Wallonië als geheel steeg het aantal van 4.045 in 1988 tot 4.655 in 1989 en in Vlaanderen van 405 tot 961 eenheden.

Het aantal Franse grensarbeiders in West-Vlaanderen (circa 1.000) blijft nog geringer dan het aantal Westvlaamse grensarbeiders in Frankrijk (circa 1.500).

Kwantitatief is er een tendens tot een grosso modo evenwicht. Naar leeftijd beschouwd is de samenstelling echter duidelijk gunstiger bij de Fransen tewerkgesteld in West-Vlaanderen dan bij de Westvlaamse grensarbeiders.

Het aantal Westvlamingen tewerkgesteld in Noord-Frankrijk omvat weinig jongeren in tegenstelling met de groep Franse grensarbeiders. Onder de Fransen tewerkgesteld in West-Vlaanderen is 58,0% jonger dan 30 jaar tegenover 15,6% bij de Westvlaamse grensarbeiders. Voor de leeftijdsgroep van 30 à 40 jaar is het aandeel respectievelijk 24,0% en 31,7% en voor de leeftijdsgroepen van 40 jaar en ouder respectievelijk 18,0% en 52,7%.

Een en ander is een illustratie van het feit dat de rekonversie in West-Vlaanderen gunstiger is verlopen dan in Noord-Frankrijk. Inzake groei van de totale werkgelegenheid kwam Noord-Frankrijk in de periode 1975-81 op de laatste plaats onder de 21 Franse economische regio's. Het aandeel van de Région Nord-Pas-de-Calais in de totale tewerkstelling in Frankrijk is gedaald van 7,1% in 1954 tot 6,5% in 1975 en 5,9% in 1989.

Grensoverschrijdende pendel met Nederland

Volgens het RIZIV bleef het aantal Westvlamingen tewerkgesteld in Nederland in de periode 1988-89 behouden op circa 140 personen, hoofdzakelijk komend uit het arrondissement Brugge.

Het aantal inwoners van Nederland werkzaam in West-Vlaanderen beliep eveneens circa 140 eenheden en was stabiel in vergelijking met het vorige jaar. De werkplaats was haast uitsluitend het arrondissement Brugge.

Zeehavenverkeer en luchtvaart

De haven van Zeebrugge

In de haven van Zeebrugge blijft de goederentrafiek groeien aan een merkwaardig hoog tempo. Het verhandelde goederenpakket bereikte in 1989 25,8 miljoen ton, een vooruitgang met 5,8 miljoen ton of met 28,7% ten opzichte van het jaar voordien. In de loop van zeven achtereenvolgende groeijaren evolueerde de trafiek van 9,3 tot 25,8 miljoen ton.

Het aantal schepen dat de haven in 1989 aanliep, bereikte met 11.114 eenheden (+23,0% ten opzichte van 1988) eveneens een rekordniveau. Het passagiersverkeer herstelde geheel van de klap die het in 1988 moest verwerken ten gevolge van een langdurige staking: 1.608.000 personen reisden in 1989 via Zeebrugge wat 40,2% meer was dan het jaar voordien. Gelijklopend met deze evolutie was de toename van het toeristische voertuigenverkeer tot 281.000 eenheden (of +43,5%), doch ook het

commerciële vrachtwagentransport met 765.000 eenheden (of +22,5%) en het vervoer van nieuwe personenwagens met 201.000 eenheden (of +33,4%) groeiden gevoelig.

Deze gunstige evolutie vertaalde zich vanzelfsprekend in opmerkelijke groeicijfers voor het roll-on/roll-off verkeer dat met meer dan 2 miljoen ton of 22,3% toenam tot 11.386.000 ton. Alle lijndiensten boekten een nieuw rekord waardoor Zeebrugge in deze sector haar positie als marktleider bestendigt. Ook de nieuwe lijn van Cobelfret op Harwich en de ingebruikname van twee aanlegplaatsen die het simultaan lossen en laden vanaf twee scheepsdekken toelaten, droegen tot dit resultaat bij. Eind 1989 telde Zeebrugge in totaal vijftien ro/ro-aanlegplaatsen, waarvan er twaalf in de buitenhaven en drie in de binnenhaven operationeel zijn.

Tijdens het voorbije jaar kende de Zeebrugse containertrafiek eveneens een ware doorbraak: het Euro-

Zeescheepvaart te Zeebrugge, 1988-89 (goederen in ton)

Aard	Aanvoer		Afvoer		Totaal	
	1988	1989	1988	1989	1988	1989
<i>Stukgoederen</i>						
Roll-on/roll-off	3.771.094	4.723.003	5.536.499	6.662.990	9.307.593	11.385.993
<i>Containers</i>						
Europees	685.469	841.371	1.280.831	1.404.230	1.966.300	2.245.601
Interkontinentaal	471.489	686.627	477.601	641.925	949.090	1.328.552
<i>Andere stukgoederen</i>	363.046	473.820	89.483	114.114	452.529	587.934
Totaal	5.291.098	6.724.821	7.384.414	8.823.259	12.675.512	15.548.080
<i>Vaste stortgoederen</i>						
Kolen en kooks	1.444.792	1.700.020	687.631	575.278	2.132.423	2.275.298
Bouwmaterialen	1.073.139	1.201.827	59.240	177.709	1.132.379	1.379.536
Erts	433.709	2.212.181	—	—	433.709	2.212.181
Andere	192.692	103.293	118.844	117.849	311.536	221.142
Totaal	3.144.332	5.217.321	865.715	870.836	4.010.047	6.088.157
<i>Vloeibare produkten</i>						
LNG	2.302.264	2.861.809	—	—	2.302.264	2.861.809
Geraffineerde olieprodukten	622.709	747.767	327.877	441.039	950.586	1.188.806
Andere	108.645	115.924	3.031	3.755	111.676	119.679
Totaal	3.033.618	3.725.500	330.908	444.794	3.364.526	4.170.294
Algemeen totaal	11.469.048	15.667.642	8.581.037	10.138.889	20.050.085	25.806.531

pese containerverkeer nam met 279.000 ton toe en de interkontinentale trafiek steeg met 379.000 ton. De beslissing van OOCL om van Zeebrugge haar Europees bruggehoofd te maken voor haar dienst op de Oostkust van de Verenigde Staten droeg reeds tot dit positieve resultaat bij. Naar de toekomst toe zijn de beslissingen tot uitbreiding van de Ocean Containerterminal Zeebrugge met 8 ha tegen midden 1990 en tot de bouw van een 38 ha grote terminal voor de 'Blue Box'-lijndienst van Cast tegen begin 1992 van uitzonderlijke betekenis.

De totale stukgoederentrafiek nam van 1988 tot 1989 met 2,9 miljoen ton of 22,7% toe en bereikte 15.548.000 ton. Dit vertegenwoordigt 60,3% van de globale haven-traffic.

In de sektor van de vaste stortgoederen steeg het overslagcijfer met ruim de helft om 6.088.000 ton te bereiken. De groei situeerde zich het meest uitgesproken bij de ertsoverslag die op een jaar tijd van 434.000 ton tot 2.213.000 ton toenam. De ingebruikname in april 1989 van de nieuwe ZBM-terminal langs de diepwaterkaai aan het zuidelijk insteedok is hieraan niet vreemd.

Bij de vloeibare produkten, waarvan de overslag met 24,0% tot een totaal van 4.170.000 ton groeide, was vooral de toename van de LNG-lossingen met 560.000 ton tot 2.862.000 ton opvallend. Doch ook de trafiek van petroleumprodukten ging erop vooruit.

Om een inzicht te geven in de positionering van de Westvlaamse havens in de globale Vlaamse haventrafiek, worden hierna enkele voorlopige trafiekgegevens verstrekt.

De trafiek van de Vlaamse zeehavens in 1989 (in miljoen ton)

Haven	Stukgoederen	Stortgoederen	Globale trafiek
Zeebrugge	16	10	26
Oostende	4	1	5
Antwerpen	42	53	95
Gent	3	20	23
Totaal	65	84	149

De haven van Oostende

Hoewel minder uitgesproken dan in 1988 kende de Oostendse haventrafiek ook in 1989 een behoorlijke vooruitgang.

Het totaal aantal commerciële vaartuigen dat de haven aandeed, nam van 4.960 in 1988 tot 5.141 in 1989 toe. Deze aangroei manifesteerde zich zowel bij het aantal aanloopbeurten met jetfoils als in de handelshaven. Per soort vaartuig was de evolutie tussen 1988 en 1989 als volgt:

Pakketboten en carferries	van 2.505 tot 2.496 (-0,4%)
Aantal jetfoils	van 1.105 tot 1.202 (+8,8%)
Aantal koopvaardij-schepen	van 1.350 tot 1.443 (+6,7%)

De goederentrafiek in de handelshaven steeg van 2.335.000 tot 2.440.000 ton of met 4,5%. De toename deed zich zowel bij de aanvoer als bij de afvoer voor en

bedroeg respectievelijk 58.000 en 47.000 ton. Zoals reeds vaker in het verleden, kwam ook nu de groei in grote mate tot stand dankzij de gunstige evolutie van de ro/ro-traffic in de handelshaven: het voertuigenverkeer steeg tussen 1988 en 1989 met 79.000 ton of +6,1% en bereikte 1.370.000 ton. Dit is een meer dan behoorlijke prestatie, rekening houdend met de uitzonderlijke groei die de Schiaffino-lijn in 1988 reeds kende (+25,8%) mede ten gevolge van de langdurige stakingen bij P&O European Ferries. Doch ook de trafiek van hout en bouwmaterialen verstevigde met 4,7% om 583.000 ton te bereiken.

Het aantal passagiers daalde tot een dieptepunt sinds de oprichting van RMT in 1971. De achteruitgang met 218.000 reizigers of met 10,4% brengt het totaal op 1.878.583. Het is duidelijk dat de terugloop zich hoofdzakelijk voordoet op het vlak van de niet-gemotoriseerde passagiers aan boord van de ferries. Bij de jetfoil-traffic daarentegen was er een vooruitgang met 22.000 reizigers of 7,2% om 324.305 te bereiken.

De bij Schiaffino vastgestelde vooruitgang kon de terugloop bij RMT niet goedmaken, zodat het globale aantal verscheepte vrachtwagens en opleggers met 5.000 of met 2,7% daalde tot 185.400. Dit had voor gevolg dat Schiaffino in 1989 voor het eerst ruim 50% van de RMT-vracht verscheepte. RMT verzorgde tevens de trafiek van 217.900 personenwagens (-10,6%) en 7.700 autocars (-34,6%).

Enig lichtpunt brengt de beslissing van het sociaal-ekonomisch kernkabinet inzake de bouw van een jumbo-ferry met een capaciteit van 1.200 passagiers en 120 trailers of 710 personenwagens, waarvan de oplevering medio 1991 verwacht wordt. Dit betekent dat tegen die tijd de RMT-haven moet worden aangepast. Deze werken omvatten de uitdieping van de aanloopgeul, de versteviging van de kaaimuren en de bouw van een ro/ro-brug.

Aard	Aanvoer		Afvoer		Totaal	
	1988	1989	1988	1989	1988	1989
Bouwmaterialen en hout	535.074	578.841	22.084	4.452	557.158	583.293
Petroleumprodukten	214.151	205.598	—	—	214.151	205.598
Chemische produkten	130.226	122.413	45.166	54.842	175.392	177.255
Voertuigen (ro-ro)	510.247	538.456	780.381	831.263	1.290.628	1.369.719
Veevoeder	11.475	11.133	1.002	—	12.477	11.133
Andere	85.138	88.164	—	5.039	85.138	93.203
Totaal	1.486.311	1.544.605	848.633	895.596	2.334.944	2.440.201

De luchthaven van Oostende-Middelkerke

De Oostendse luchthaven heeft in 1989 de vrachtrafiek met 23,0% zien stijgen. Vorig jaar werd er 34.150 ton vracht vervoerd, tegenover 27.760 ton in 1988. Het passagiersverkeer kende evenwel een daling van 120.000 in 1988 tot 103.000 in 1989 (-14,0%). Deze terugloop past in de op- en neergaande trend die het reizigersverkeer op de luchthaven kenmerkt sedert de ineenstorting van de trafiek op Groot-Brittannië in de jaren zestig. De herneming van de passagiersvluchten op Southend door de firma Rock Lines draagt wellicht bij tot een verbetering van de cijfers in de toekomst.

De toename van het vrachtvervoer komt deels voor rekening van een aantal nieuwe maatschappijen die Oostende in hun vluchtschema's opnamen. Zo startte Tampa Columbia met een regelmatige lijndienst tussen Bogota en Oostende. Icelandair onderhoudt sinds vorig jaar een wekelijkse verbinding waarbij vooral verse vis wordt aangevoerd, terwijl de retourvracht uit verse groenten bestaat. De ontplooiing van het vrachtverkeer is echter vooral te danken aan de bouw van bijkomen-

Vliegtuig, passagiers- en vrachtbewegingen op de luchthaven van Oostende-Middelkerke, 1985-89

Jaar	Vluchten	Passagiers	Vracht in ton
1985	29.686	193.240	19.436
1986	33.810	106.581	15.458
1987	33.399	104.342	14.198
1988	41.405	120.049	27.760
1989	45.383	103.184	34.150

Vliegtuig- en passagiersbewegingen op de luchthaven Kortrijk-Wevelgem, 1986-89

Jaar	Aantal vliegtuigbewegingen				Aantal passagiers		
	Zaken- vluchten	Toerisme & training	Lokale vluchten	Totaal	Zaken- reizigers	Toerisme & training	Totaal
1986	4.224	3.710	25.398	33.332	11.724	8.147	19.871
1987	3.654	4.493	31.677	39.824	10.881	10.589	21.470
1988	3.570	5.845	34.011	43.426	9.797	13.874	23.671
1989	4.658	6.774	40.300	51.732	12.100	15.170	27.270

de opslagruimte door de Regie der Luchtwezen en door privé-bedrijven zoals Taag-Angola Airlines en EAS Cargo (Nigeria).

Het aantal vliegtuigbewegingen op de luchthaven nam toe tot 45.383 (+9,6%).

De optimalisering van de bestaande landingsbaan, onder meer door de verplaatsing van het landingsstelsel, is afhankelijk gesteld van het positieve resultaat van een haalbaarheidstudie en van een milieueffectenonderzoek die momenteel in opdracht van de Gemeenschapsminister voor Verkeer worden uitgevoerd.

De luchthaven van Kortrijk-Wevelgem

De gunstige evolutie van de activiteit op de luchthaven van Wevelgem zette zich in 1989 versneld door: het aantal vliegtuigbewegingen bereikte er 51.732, dit is 19,1% meer dan het jaar voordien. Alle soorten vluchten boekten vooruitgang: het zakenverkeer wist de negatieve trend van de jongste jaren om te keren en kende een stijging van 30,5% tot 4.658 vluchten. De toerisme- en trainingsvluchten namen met 15,9% toe tot 6.774 en de lokale vluchten met 18,5% tot 40.300.

Het totaal aantal passagiers steeg van 23.671 in 1988 tot 27.270 in 1989 (+15,2%). De toename van het aantal zakenreizigers met 23,5% tot 12.100 was meer uitgesproken dan deze van het aantal toerisme- en training-passagiers die met 9,3% stegen tot 15.170.

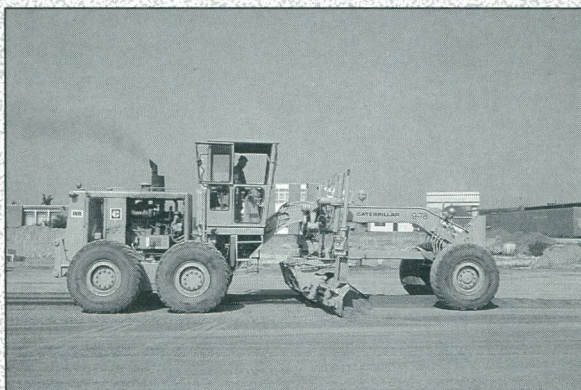
Meldenswaard is de vestiging van het Australische Koerierbedrijf TNT dat plannen bekendmaakte om vanuit Wevelgem met een eigen vliegtuigvloot te opereren.

Voor 1990 is de installatie aangekondigd van twee elektronische bakens die de luchthaven moeten toelaten een grotere bedrijfszekerheid te bekomen bij minder gunstig vliegweer en bij nachtvluchten.

OLIVIER

LOD, DE RAETLAAN 24 · 8701 IZEGEM · TEL. 051/30.73.11 (5 lijnen) · FAX 051/31.37.16
DE BELANGRIJKSTE PARTNER VOOR UW INFRASTRUCTUURWERKEN. KORTE UITVOERINGSTERMIJN VERZEKERD.

actief zowel
in openbare als privé sektor
uitvoering van grond-,
riolerings- en
verhardingswerken van
industriële projecten

berekenen en
verwezenlijken van allerlei
betonfunderingen

eigen betoncentrale

beschikt over een krachtig
en ultra modern
machinepark

Huisvesting, ruimtelijke ordening en openbare werken

Huisvesting

Het globaal overzicht van de bouwactiviteit is gebaseerd op gegevens van het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS).

In 1989 werden in West-Vlaanderen bouwvergunningen verleend voor de oprichting van 8.383 woningen. In 1988 ging het om 9.117 woningen. Dit betekent een daling van 8%. In Vlaanderen en het Rijk daarentegen noteerde men stijgingen van respectievelijk 6% en 10%. Opvallend is dat, binnen West-Vlaanderen, belangrijke verschillen genoteerd worden. In de kustarrondissementen was er globaal een daling van 15% en in Overig West-Vlaanderen een toename van 4%. Het is bekend dat de woningbouw in de kustarrondissementen – en vooral Veurne – vrij sterk georiënteerd is op vakantie-woningen en tweede verblijven. In de kustarrondissementen was - op 3 maanden na, met name april, juli en oktober - het aantal vergunde woningen telkens lager

dan tijdens de overeenkomstige maand van het voorgaande jaar. In Overig West-Vlaanderen was de situatie tegengesteld, met slechts 4 maanden (april, juni, augustus en december) met een daling in vergelijking met het vorige jaar. Frappant is de globaal sterke aangroei in het arrondissement Ieper (+50%).

Aangezien een aantal vergunde bouwwerken nooit worden uitgevoerd is het zinvol om, naast de statistiek van de vergunningen, ook de statistiek van de begonnen woningen te analyseren (eveneens NIS-gegevens). Nochtans dient erop gewezen dat er geen zekerheid is nopens de volledigheid en de nauwkeurigheid van deze laatste statistiek. Volgens het NIS bedroeg het aantal begonnen woningen (al of niet in woongebouwen) in West-Vlaanderen in 1989 8.427 eenheden tegenover 7.598 eenheden in 1988. Dit is een stijging van 11%. Op Vlaams niveau en voor het Rijk zijn er stijgingen van respectievelijk 19% en 21% genoteerd.

Binnen West-Vlaanderen zijn inzake begonnen wo-

Vergunde en begonnen woningen 1988-89

Arrondissement	Vergunde woningen (nieuwbouw, al of niet in woongebouwen)		Begonnen woningen (al of niet in woongebouwen)			
	Aantal		Aantal		Aantal per 1.000 inwoners	
	1988	1989	1988	1989	1988	1989
Brugge	2.592	2.455	2.049	2.384	7,8	9,1
Diksmuide	216	198	155	206	3,3	4,4
Ieper	322	484	292	407	2,8	3,9
Kortrijk	1.443	1.388	1.327	1.376	4,8	5,0
Oostende	1.600	1.296	1.276	1.549	9,4	11,4
Roeselare	831	845	598	791	4,4	5,8
Tielt	493	522	449	470	5,3	5,5
Veurne	1.620	1.195	1.452	1.244	27,9	23,9
Kustarrondissementen	5.812	4.946	4.777	5.177	10,5	11,5
Overig West-Vlaanderen	3.305	3.437	2.921	3.250	4,3	5,0
West-Vlaanderen	9.117	8.383	7.598	8.427	6,9	7,7
Vlaams Gewest	35.727	37.785	28.425	33.965	5,0	5,9
België	46.124	50.976	36.189	43.769	3,6	4,4

ningen duidelijk verschillen merkbaar. In het arrondissement Veurne was de vermindering groot (-14%). Overall elders was er een stijging, die verhoudingsgewijze groot was in de arrondissementen Ieper (+39%), Diksmuide (+33%) en Roeselare (+32%).

De gegevens omtrent de begonnen woningen kunnen worden uitgedrukt in 'aantal begonnen woningen per 1.000 inwoners'. Voor West-Vlaanderen in zijn geheel en voor 1989 is dit 7,7 woningen per 1.000 inwoners. Dit verhoudingscijfer ligt hoger in de kustarrondissementen Veurne (23,9‰), Oostende (11,4‰) en Brugge (9,1‰), hetgeen het belang van de bouw van vakantiewoningen en -appartementen illustreert. Terloops kan gewezen worden op het feit dat het overeenkomstig cijfer 1988 in het arrondissement Veurne 27,9‰ bedroeg. In de overige arrondissementen ligt het cijfer voor 1989 tussen 9,4 en 7,8‰. Deze Westvlaamse data kunnen tenslotte nog gesteld worden tegenover de cijfers voor Vlaanderen (5,9‰) en België (4,4‰).

Na de bespreking van de woningbouw in het algemeen, is het interessant even nader in te gaan op de sociale woningbouw. Door de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting en de Nationale Landmaatschappij werd in 1989 de bouw van 344 woningen goedgekeurd (in 1988: 255 woningen) waarvan 141 gelegen in projecten inzake stads- en dorpsrenovatie (in 1988: 54 woningen).

Er kan ook verwezen worden op de activiteit van de interkommunale verenigingen inzake huisvesting.

Bij de Westvlaamse Interkommunale voor Huisvestingsbeleid (WIH) werd in 1989 ongeveer 8 ha aangekocht, gespreid over 9 projecten (in 1988: 41 ha over 20 projecten). De grondverkoop van gronden lag in 1989 hoog: 48 ha (in 1988: 33 ha) waarvan 26 ha uitgeruste grond (in 1988: 21 ha). Dit komt overeen met 385 kavels (in 1988: 324 kavels).

Bij Leiedal (grosso modo het arrondissement Kortrijk) is deze activiteit vrij beperkt. In 1989 werd circa 1,5 ha aangekocht voor huisvesting (in 1988: geen aankopen). In 1989 werd circa 1 ha verkocht; het ging om

15 kavels (in 1988: 2 ha en 37 kavels).

Aanleunend bij de bouwactiviteit inzake woningbouw kan ook gewezen worden op de diverse premiestelsels. Het aantal bouwpremies was in 1989 hoog, met name 3.028. In de jongste 5 jaar (1984-88) lag het gemiddelde bij 2.469 premies per jaar; in 1988 waren er 2.141 premies verleend. Het aantal saneringspremies en renovatiepremies (stads- en dorpsvernieuwing) bedroeg in 1989 respectievelijk 1.215 en 163 (in 1988: 1.421 en 150).

Met een aandeel van 19,2% in de totale bevolking van Vlaanderen, bekam West-Vlaanderen in 1989 21,4% van de bouwpremies (tegenover 19,5% in 1988). Voor de saneringspremies (14,0% in 1989) en de renovatiepremies (16,5%) blijft het aandeel van West-Vlaanderen betrekkelijk gering.

Het arrondissement Tielt met het oudste woningpatrimonium van West-Vlaanderen haalde een relatief groot aandeel qua bouwpremies, maar bleef in 1989 ondermaats wat betreft saneringspremies en renovatiepremies. De renovatiepremies zijn gekoncentreerd in de arrondissementen Brugge, Kortrijk en Roeselare.

Ruimtelijke ordening

In 1989 werden twee Gewestplannen gedeeltelijk in herziening gesteld: Veurne-Westkust (gronden te Oostduinkerke) en Ieper-Poperinge (gronden te Ieper). Een nieuwe vaststelling van deze plannen is in 1989 niet gebeurd.

Inzake ruimtelijke ordening op gemeentelijk vlak is te vermelden dat in 1989 geen enkel project van stads- en dorpsherwaardering werd erkend.

Zeehavens en kustverdediging

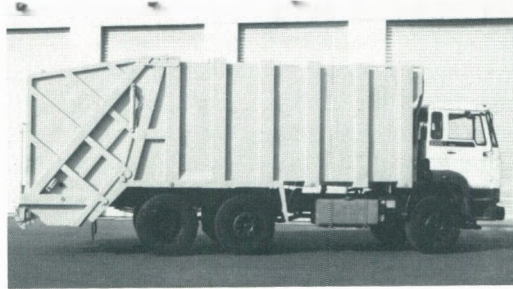
Voor wat Zeebrugge betreft is het aangewezen een onderscheid te maken tussen de voor- en achterhaven.

De uitbouw van de voorhaven, zoals voorzien in het zogenaamde Raamkontraat, nadert zijn voltooiing. De wegenis op de dammen en op de terreinen wordt afgewerkt en alle gronden worden in bruikbare toestand ge-

Bouwpremies en saneringspremies 1988-89

Arrondissement	Bouwpremies		Saneringspremies		Renovatiepremies (stads- en dorpsvernieuwing)	
	1988	1989	1988	1989	1988	1989
Brugge	483	681	419	340	44	54
Diksmuide	75	136	68	51	5	4
Ieper	201	281	152	147	-	-
Kortrijk	583	798	318	272	58	53
Oostende	218	347	134	133	2	9
Roeselare	286	383	148	137	35	37
Tielt	220	298	109	80	-	-
Veurne	75	104	73	55	6	6
West-Vlaanderen	2.141	3.028	1.421	1.215	150	163
Vlaanderen	10.961	14.174	9.837	8.664	821	985
Aandeel West-Vlaanderen	19,5	21,4	14,4	14,0	18,3	16,5

MOL... ALS HET OM SPECIALE VOERTUIGEN GAAT.

MOL CY N.V.

DIKSMUIDESTEENWEG 63
B - 8830 HOOGLEDE

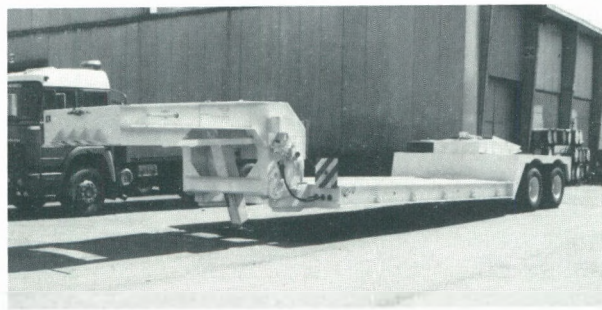
Tel. : (0)51/70.16.81

Telex: 81949 mol b

Fax : (0) 51 / 70.30.38

FLEXIBILITEIT IS ONS DEVIES

MOL... UW PARTNER IN HET WEGVERVOER.

bracht. In 1989 is overigens ook de vroegere werkhaven (thans Britannia-dok) door een stouwerij in gebruik genomen. In de nieuwe westelijke voorhavenzone (buiten Raamkontrakt) werden verder zandopspuitingen uitgevoerd en werden zandopvangdijken gebouwd die moeten voorkomen dat de opgespoten zandspecie terug afvloeit in zee. Een en ander wordt zodanig uitgevoerd dat tegelijk een aanzet gegeven wordt voor de latere bouw van kaaimuren in dit deel van de voorhaven. Meer landwaarts in de voorhaven werd verder gewerkt aan de derde landingsinrichting voor roll-on/roll-off schepen (Leopold II-dam).

In de Zeebrugse achterhaven werd de diepwaterkade in gebruik genomen (lengte: 480 m; nuttige lengte: 300 m). Het is de bedoeling deze infrastructuur later te verlengen tot een nuttige lengte van 600 m. Nog in de achterhaven werd in 1989 verder gewerkt aan de ophoging van haventerreinen. In verband met de Transportzone te Zeebrugge kan vermeld worden dat eind 1989 de aanbesteding plaatsvond van riolerings- en wegenwerken voor een gedeelte van 15 ha, aanleunend tegen de thans in gebruik zijnde 13 ha.

Voor de haven van Oostende is te vermelden dat in 1989 werken werden aanbesteed (aangevat in 1990) voor de verdieping van de haven en voor de versterking van een kaaimuur, stroomafwaarts de Demeysluis. In het investeringsprogramma 1990 van het Gemeenschapsministerie van Openbare Werken en Verkeer is overigens 260 miljoen fr. ingeschreven voor verbredings- en aanpassingswerken in de havengeul. Een en ander is te zien als onderdeel van de uitvoering van een renovatieplan voor de haven, meer in het bijzonder van de werken die nodig zijn voor het ontvangen van de nieuwe jumboferries van de RMT (in de vaart vanaf midden 1991).

Op het vlak van de kustverdediging werd de activiteit vooral gekoncentreerd ter hoogte van Lombardsijde waar twee nieuwe strandhoofden voltooid werden. Zoals men weet is Lombardsijde één van de zwakke punten van de Kust.

Minder direkt verbonden met de kustverdediging, maar er toch ook niet helemaal los van te zien, zijn de werken die uitgevoerd werden ter hoogte van het natuurreservaat 'Het Zwin' te Knokke-Heist. Door de zandopspuitingen op het strand voor Knokke-Heist (nodig om de zeeërosie ten gevolge van de havenuitbouw te Zeebrugge te compenseren) was de Zwingeel geleidelijk verschoven van Belgisch territorium naar Nederlands territorium, waarbij de duinenrij van Cadzand aangetast werd. Tevens kon de Zwinvlakte nog nauwelijks door de zee bevoeid worden. In 1989 heeft men de Zwingeel terug op Belgisch grondgebied gebracht en werden voorzieningen getroffen om herhaling van het fenomeen te voorkomen of althans af te remmen. Door dit alles kan de Zwinvlakte nu ook opnieuw door de zee overstroomd worden.

Wegen

Inzake autowegen is vooreerst te vermelden de A18 Jabbeke-Veurne(-Franse grens) waarvan de sectie Wulpen-Lokanaal in uitvoering is; voor de sectie Lokanaal-rijksweg 8 (Ieper-Veurne) is de aanbesteding goedgekeurd, maar zijn de werken in 1989 niet aangevat. De A18 zal bij de Franse grens aansluiten op de nog

aan te leggen Franse autoweg naar Calais en de Kanaaltunnel.

Op de A17 Brugge-Kortrijk-Doornik gaat de aandacht naar het in uitvoering zijnde toegangscomplex te Torhout. Dit complex is het voornaamste nog uit te voeren werk langs de A17; het maakt deel uit van de ring R34 om Torhout (waarvan nadien nog circa 3 km moet aangelegd worden). Ter hoogte van Lichtervelde is de bouw van een brug over de A17 aanbesteed (aangevat begin 1990).

Ten zuiden van Kortrijk is de A17 op Westvlaams grondgebied sinds meerdere jaren volledig afgewerkt. Op Henegouws terrein is de weg voltooid met uitzondering van een sluitstuk van circa 2,5 km nabij de grens met West-Vlaanderen. Het traject Kortrijk-provinciegrens kan dan ook nog steeds niet gebruikt worden.

Op de A19 Kortrijk-Ieper is in 1989 te Zonnebeke verder gewerkt aan de verkeerswisselaar met de geplande weg Ieper-Roeselare. Ter hoogte van Wevelgem is de bouw van een brug aanbesteed (nog niet aangevat).

De ring om Kortrijk (R8) is sinds 1986 gesloten, zij het dat plaatselijk voorlopig op parallelwegen moet gereden worden en dat nog een aantal bruggen moeten worden gebouwd. In 1989 is ter zake enige verbetering ingetreden door het in gebruik nemen van de brug onder de Oude Ieperseweg. De afwerking van de R8 lijkt overigens wel in een stroomversnelling te zullen komen want twee bruggen zijn nog in uitvoering, drie bruggen werden aanbesteed en goedgekeurd (maar nog niet begonnen) en één brug is aanbesteed, maar nog niet goedgekeurd.

Op het vlak van de overige wegen kan gewezen worden op de afwerking van de omleiding van Ruiselede op rijksweg 37 (Tielt-Aalter). Het is de bedoeling de andere sekties van deze weg te moderniseren en fietspaden aan te leggen; in dit verband werden in 1989 omtrentingen bevolen en aanbestedingen uitgeschreven.

De aanleg van de zuidelijke omleiding om Lichtervelde is in uitvoering via de bouw van een spoorbrug op de lijn Gent-Adinkerke; de bouw van een gelijkwaardig kunstwerk is aanbesteed op de lijn Brugge-Kortrijk (nog niet aangevat). Na deze werken dient de eigenlijke weg aangelegd.

Voor de verdere aanleg van rijksweg 36 Deerlijk-Kuurne is, nadat de omleiding om Deerlijk gerealiseerd werd, thans de sectie tussen de Deerlijksesteenweg en de weg Kortrijk-Gent in uitvoering gekomen. Hetzelfde geldt voor de aanleg van parallelwegen langs de geplande Noordlaan te Kuurne (noordelijke uitvalsweg van Kortrijk).

Waterwegen

Nadat in 1988 langs de Schelde te Avelgem een binnenvaartcontainerterminal operationeel werd met gebruik van de bestaande kade aldaar (130 m lang), werd in 1989 de terminal in zijn definitieve vorm in gebruik genomen: met een nieuwe kade van 250 m en een terminalterrein van 1,2 ha. Het gebruik van waterwegen en bijhorende terminals kan een bijdrage leveren tot de ontlasting van het wegverkeer. De GOM - West-Vlaanderen was daadwerkelijk betrokken bij de realisatie van het project, via opmaak van kosten-batenanalyse en tussenkomsten bij de Overheid.

Inzake de Leie is vooral te wijzen op de werken ter kalibrering (1.350 ton) van de Grensleie in uitvoering van de Frans-Belgische overeenkomst ter zake. Onderdeel van dit programma is de bouw van een nieuwe stuwsluis te Menen; hieraan en aan de werken tot verbinding van de nieuwe sluis met de Leie, is in 1989 verder gewerkt. Ondertussen kwam wel de bouw van aanlegmuren nabij de sluis klaar.

Een volgende stap in het programma van de Grensleie is de uitvoering van een bochtafsnijding op het grondgebied van Wervik.

Op het kanaal Kortrijk-Bossuit (verbinding van de Schelde met de Leie) is de activiteit gesitueerd te Zwevegem waar een nieuwe sluis in aanbouw is; deze sluis zal de huidige drie sluizen aldaar vervangen. Na voltooiing van het kunstwerk zal het kanaal bevaarbaar zijn voor schepen van 1.350 ton vanaf de Schelde tot aan de spoorwegbrug te Kortrijk; dan rest nog circa 1 km tot aan de Leie.

Op het kanaal Gent-Brugge werd eind 1989 de nieuwe beweegbare brug in Moerbrugge (Oostkamp) in gebruik genomen. Op het kanaal Brugge-Oostende is te Brugge een tweede Kruispoortbrug in aanbouw.

Voor het kanaal Plassendale-Nieuwpoort-Veurne-Duinkerke, de IJzer en het Lokanaal wordt sinds enkele jaren een programma uitgevoerd inzake aanpassen of vervangen van bruggen. In 1989 werden de nieuwe Slijpebrug (kanaal Plassendale-Nieuwpoort) en de nieuwe brug bij de Iepersluis te Nieuwpoort (IJzer) in gebruik genomen. Te Veurne is verder gewerkt aan de vervanging van de Rozebrug (Lokanaal). Voor de bouw van een nieuwe Plassendalebrug (kanaal Plassendale-Nieuwpoort) werden onteigeningen bevolen.

Spoorwegen

Bij de Spoorwegen ging in 1989 veel aandacht naar het aantrekkelijker maken van het treingebruik via het bouwen van overdekte fietsenstallingen. Dergelijke voorzieningen kwamen klaar bij de stations van Diksmuide, Heist, Knokke, Lichtervelde, Roeselare (uitbreiding), Tielt, Veurne en Zedelgem.

In 1989 werd te Lichtervelde verder gewerkt aan de onderbrugging van de lijn Gent-Adinkerke. Een gelijkwaardig project is voorzien op de lijn Brugge-Kortrijk (in 1989 aanbesteed). Beide liggen op de geplande zuidelijke omleiding van Lichtervelde (rijksweg 35).

Landbouw

In 1989 werd de ruilverkaveling Beveren-IJzer beëindigd. Het gaat om 1.666 ha op het grondgebied van de gemeenten Alveringem en Lo-Reninge; deze ruilverkaveling leunt aan tegen de in 1983 afgewerkte ruilverkaveling Stavele. Problemen met de waterhuishouding, versnippering van de uitbatingen en plaatselijk ook slechte ontsluiting van de gronden waren de aanleiding tot het project. Voor een gedeelte ligt deze ruilverkaveling in de IJzerbroeken die een hoge natuurwaarde hebben (flora, vogels...) en landschappelijk zeer belangrijk zijn. Daarom werd de ruilverkaveling zodanig uitgevoerd dat dit gedeelte weinig beïnvloed werd.

In 1989 werd gestart met de ruilverkaveling 's Heerwillemskapelle, een project van 1.554 ha op het grondgebied van Diksmuide en Veurne. Het vormt een eenheid met twee andere ruilverkavelingen (Eggewaarts-kapelle en Fortem) die in 1988 van start gingen.

EEN MIJLPAAL IN UW BANKRELATIE

DIRECT BANKING®

GS-002-N

EEN VOLLEDIG EN GEÏNTEGREERD AANBOD

De Generale Bank heeft de beslissende stap gezet op het gebied van elektronisch bankieren: Direct Banking.

Hiermee optimaliseert u zowel uw bankverrichtingen, uw beheerstaken als uw administratie. Dat gaat van het rechtstreeks raadplegen van de actuele stand van uw rekeningen (bij de Generale Bank én andere banken) tot de automatische verwerking ervan in uw boekhouding. Van de automatisering van uw binnen- en buitenlands betalingsverkeer tot het optima-

liseren van uw treasury management.

Direct Banking geeft u daarnaast ook toegang tot een uitgebreid financieel-economisch informatiepakket: van interestvoeten, wisselkoersen en conjunctuurgegevens tot de balansen van uw klanten en prospecten. Door de complete integratie van alle bankproducten, biedt Direct Banking u het antwoord op elk van uw vragen.

Hoe klein of groot uw onderneming ook is, of ze al dan niet geautomatiseerd is, of ze over een telex, PC of mainframe beschikt, Direct Banking is dermate modulair dat het in elke omgeving operationeel is.

ADVIES EN BEGELEIDING VAN VAKSPECIALISTEN

Onze Direct Banking-specialisten bekijken samen met u wat u precies nodig hebt. Zij begeleiden u bij het opstarten van de nodige infrastructuur qua informatica en telecommunicatie en zorgen ervoor dat die steeds

aan uw nieuwe behoeften wordt aangepast.

DIRECT BANKING IS DE TOEKOMST

Voor welke uitdagingen u straks ook staat, hoe de markt zich ook ontwikkelt, met Direct Banking beschikt u over een sterk competitief voordeel.

G-BUSINESS

ONDERNEMEN MET SUCCES

Industrie

Inzake uitrusting van bedrijventerreinen kan verwezen worden naar de activiteiten van de interkommunales.

Door de Westvlaamse Interkommunale voor Economische Expansie en Rekonversie (WIER) werd in 1989 ongeveer 22 ha aangekocht (in 1988: 64 ha). De verkoop van gronden was in 1989 bijzonder belangrijk: circa 115 ha (in 1988: 91 ha), gespreid over 35 terreinen. Hiervan werd 114 ha verkocht aan privé-investeerdere (in 1988: 84 ha); de rest betreft verkoop of overdracht aan openbare besturen.

Bij Leiedal werd in 1989 circa 3 ha aangekocht voor de realisatie van bedrijventerreinen (in 1988: 4 ha). Er werd ongeveer 31 ha verkocht (in 1988: 33 ha) aan 50 bedrijven, verspreid over 10 bedrijventerreinen. Specifieke terreinen in het ambtsgebied van Leiedal zijn de binnenvaartterminal te Avelgem (zie onder: Waterwegen) en het Transportcentrum LAR, een zogenaamde 'droge haven' langs de E17 ter hoogte van Lauwe, die in 1989 haar eerste periode van vijf jaar werking afsloot.

Afvalwaterzuivering

In 1989 werd verder gewerkt aan de bouw van de zuiveringsinstallatie te Poperinge. In andere sectoren ging het om het verder aansluiten op bestaande zuiveringsstations (sectoren Brugge, Oostende, Wulpen, Harelbeke, Ieper). Vooruitlopend op de bouw van zuiveringsinstallaties werd in andere sectoren gewerkt aan het realiseren van kollektoren en pompstations (sectoren Roeselare en Wagem).

In 1989 werd de belangrijke beslissing genomen bijzondere aandacht te besteden aan de sanering van de Westkust. In die optiek werden eind 1989 een aantal werken aanbesteed om de badplaatsen te verbinden met het zuiveringsstation van Wulpen; deze werken werden in 1989 nog niet aangevat.

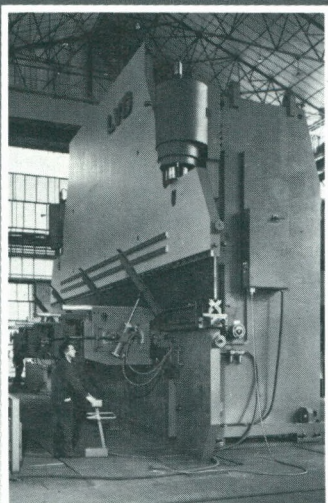
Drinkwatervoorziening

Om aan de jaarlijks terugkerende problemen rond de drinkwatervoorziening van de Westkust een einde te maken is in 1989 tussen de bevoegde minister, de drinkwatermaatschappij die aan de Westkust actief is (IWVA) en de aanpalende drinkwatermaatschappijen (VMW en TMVW), een protocol ondertekend. Via uitvoering van dit protocol dienen in de periode 1989-91 verbindingsleidingen tussen de drie betrokken maatschappijen en waterreservoirs (IWVA) gerealiseerd. De uitvoering van het programma is gestart in 1989 en zou ertoe leiden dat er zich reeds in de zomer van 1990 geen problemen meer voordoen.

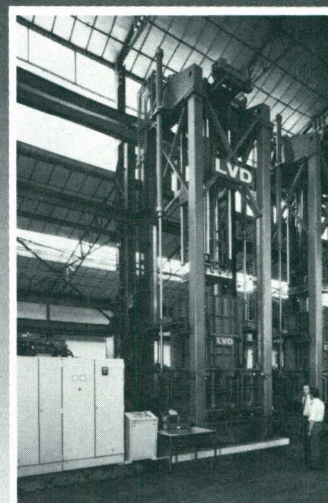
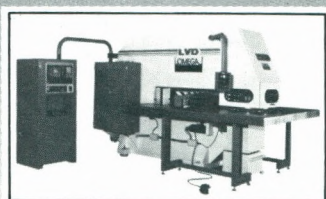
Natuurbescherming

In 1989 kregen twee gebieden aan de Westkust het statuut van 'Stadsnatuureservaat' (Vlaams Gewest). Het betreft het Hannecartbos te Oostduinkerke (32 ha) en de Houtsaegeerduinen in het grensgebied van De Panne en Koksijde (78 ha). Samen met de Westhoekduinen (De Panne, 340 ha) en de Viconia-kleiputten (Stuivekenskerke, 22 ha) beschikt West-Vlaanderen thans over vier staatsnatuureservaten.

EEN WERELDWIJDE UITSTRALING IN ALLE INDUSTRIËLE SECTOREN !

Productie-eenheden in België, Frankrijk (SPIERTZ PRESSES), B.R.D. (SCHARRINGHAUSEN), USA en Singapore. Licenties in verschillende landen.

LVD fabricatieprogramma: afkantpersen, guillotinescharen, met of zonder CNC-sturing; FMS (flexibele bewerkingscentra); dieptrekpersen; plaatbuigwalsen; mechanische persen; scheepsbouw persen, richt- en buigpersen; wieltrekpersen; presentpersen; automatische produktielijnen; CNC bestuurd ponsmachines; DNC-verbindingen (Direct Numerical Control); balenpersen voor de textielnijverheid; hydr. persen voor het vormen van plastics; CAD/CAM- en CIM-systemen; pons- en uithoekenheden Unipunch; gereedschappen.

 LVD
COMPANY NV

Nijverheidslaan 2
B-8630 GULLEGEM
(BELGIUM)
Tel. (056) 43 05 11
Telex 85317
Telefax (056) 40 24 64

Jaarverslag 1989

GOM-West-Vlaanderen

De sterkte van de vroegere Provinciale Economische Raden en thans van de Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappijen (GOM's) in het Vlaamse Gewest was en is nog in groeiende mate – in een tijd dat ontwikkeling vooral stoelt op het eigen ontwikkelingspotentieel – het feit dat de polsslag van het bedrijfsleven direct wordt gevoeld en dat alle geleidingen van de bevolking in de werking worden betrokken. De combinatie van betrokkenheid, overzichtelijkheid en coherentie is de zekerste waarborg van een alert en doeltreffend beleid.

De Vlaamse GOM's zijn de enige instellingen die volwaardig de streekontwikkeling in toepassing brengen.

Het jaar 1989 was het jaar waarin het ontwerp-dekreet over de GOM's grote aandacht kreeg, met de dreiging van een centraliserende tendens op het niveau van het Vlaamse Gewest.

Onderhavig jaarverslag – zoals de voorgaande – is een duidelijke illustratie van de aangepastheid van de werking van de GOM's aan de reële behoeften van de regio en van de slagkracht om telkens opnieuw vernieuwend te opereren en succes te hebben.

AKTIVITEITSVERSLAG

1. Studie, concept en promotie van de economische ontwikkeling

A. Studie, concept van te voeren akties

In een periode van sterk opgaande conjunctuur – na een vrij lange periode van crisis – werd de GOM-West-Vlaanderen gekonfronteerd met diverse knelpunten die ontstaan zijn of die dreigen te ontstaan omdat op het niveau van het Vlaamse Gewest en op het lokale niveau – mede beïnvloed door aspecten van beperkte financieringsmiddelen – de vereiste aanpassingen te traag tot stand worden gebracht. Niet-tijdige bijsturing van visies en procedurele hinderpalen en inertie waren er oorzaak van dat de GOM-West-Vlaanderen heel uitdrukkelijk tegenover derden tot een formulering diende te komen van concepten van akties en te nemen maatregelen. Deze interventies worden steeds onderbouwd door diepgaande analyse vooraf en toetsing naar haalbaarheid van de voorgestelde akties.

Een doeltreffend beleid is slechts mogelijk indien aan een aantal basisvoorwaarden is voldaan, onder meer op het vlak van infrastructuur in brede zin, waartoe onder meer het aanbod van bedrijventerreinen valt te rekenen.

Reeds in 1987 werd de aandacht van het Vlaamse Gewest gevraagd voor reële behoeften aan uitrusting van bijkomende industriegronden en de noodzaak in bepaalde gemeenten af te wijken van de voorzieningen van de gewestplannen, waarvan de goedkeuring bij Koninklijk Besluit teruggaat tot de jaren 1976-79. Er werd met nadruk op gewezen dat zelfs bij een daling van de totale werkgelegenheid in de industrie (de zogenaamde desindustrialisering) er omwille van behoefte aan rekonversie en herstrukturering en ook omwille van vereiste herlokalisaties – al dan niet op grond van milieuoverwegingen – een behoefte is aan bouwrijpe bedrijventerreinen. In 1988 werd dit aspect verder beklemtoond en werd ook bij de betrokken lokale besturen aangedrongen tot het nemen van concrete beslissingen. Het jaar 1989 is het jaar van de doorbraak geworden. De vastleggingskredieten voor de uitrusting van bedrijventerreinen werden verhoogd van 180 miljoen fr. in 1988 tot 304 miljoen fr. in 1989 en tot 450 miljoen fr. in 1990. De GOM-West-Vlaanderen heeft – in samenspraak met de andere Vlaamse GOM's en de interkommunales die de terreinen verwerven en bouwrijp maken – een belangrijke bijdrage geleverd in de werking van de Interdepartementale Werkgroep 'Bedrijventerreinen'.

In dezelfde kontekst heeft de GOM-West-Vlaanderen geijverd voor de uitbouw van een researchpark te Kortrijk. Benevens de aktie voor een researchpark te

GASELWEST

intercommunale voor
elektriciteit
aardgas
teledistributie

Exploitatiezetel:
Rijzelsestraat 57
8500 KORTRIJK
Tel. (056) 36 92 11

Kortrijk – ten behoeve van innovatief gerichte bedrijven voor wie de nabijheid van wetenschappelijke instellingen (zoals KUL-Campus te Kortrijk en technologische centra PIH-PTI-Kortrijk en KIH-HTI-Oostende en de industriële hogescholen) belangrijk is, is tevens gepleit voor de uitbouw van een headquarter zone te Brugge, met het oog op het aantrekken van het hoofdkwartier van internationale firma's (zijnde een groepering van de financiële, administratieve, commerciële, marketing- en andere diensten).

Qua visie op het vlak van verkeersinfrastructuur (wegen, waterwegen en andere) en acties terzake wordt verwezen naar §3 (bevordering gewestelijke infrastructuur, economische bedrijvigheid, ruimtelijke ordening).

Opnieuw kreeg de problematiek van de regio Oostende de grootste aandacht en werd – op grond van omstandige motiverende nota's – tussengekomen om de erkenning te verkrijgen van het arrondissement Oostende als ontwikkelingsgebied. Er werd gepleit opdat bij het dossier van de regionale compensaties voor de overname van de schulden van de grote steden in Wallonië, het arrondissement Oostende zijn aandeel zou krijgen door een injectie via de realisatie van het Masterplan van de haven van Oostende. Deze steun werd evenwel niet verkregen. De Vlaamse Regering besliste tot de aanduiding van zogenaamde 'impulsgebieden' (ook tweede gordel genoemd), met het oog op het geven van stimuli in probleemgebieden rond een regionale groeipool gesitueerd, die niet door de EG als dusdanig zijn erkend. Voor West-Vlaanderen werd door de betrokken instanties de aanduiding van de volgende gemeenten als impulsgebied vooropgezet: Middelkerke, Oostende, Bredene, De Haan, Zuienkerke en Blankenberge. De GOM-West-Vlaanderen heeft geargumenteed dat het gehele bestuurlijke arrondissement Oostende (en minimaal Oostende, Gistel en Oudenburg) als impulsgebied moet worden erkend en dat de klemtoon van te nemen maatregelen moet liggen bij de realisatie van het masterplan van de haven van Oostende, verbetering van de wegeninfrastructuur (zoals verdubbeling Snaaskerkebrug en aansluitende werken) en uitrusting van bedrijventerreinen (Oostende-Stene-Zandvoorde-Oudenburg en Gistel).

Naar aanleiding van de publikatie door de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) van het jaarlijks rapport met betrekking tot de regionale ontwikkeling en van de sociaal-economische atlas van Vlaanderen (december 1988) heeft de GOM-West-Vlaanderen haar standpunt aan de heer G. Geens, Voorzitter van de Vlaamse Regering, en de heer N. De Batselier, Vice-Voorzitter en Gemeenschapsminister van Economie, Middenstand en Energie, kenbaar gemaakt. De GOM-West-Vlaanderen pleit ervoor dat geen beleid zou worden opgebouwd dat leidt tot een versnippering van stimuli over een groot aantal (eerder kleine) subregio's. Voor het voeren van een efficiënt beleid is er behoefte aan maatregelen ten aanzien van wezenlijke entiteiten die een organisch geheel vormen.

De vraag om erkenning door de Europese Gemeenschap (EG) van de Westhoek als gebied dat – in het raam van de hervorming van de Europese structuurfondsen – steun zou kunnen verkrijgen op basis van doelstelling 5b (bevorderen van de ontwikkeling van het platteland) kreeg geen gunstig gevolg.

De aktie tot goedkeuring van een Geïntegreerd Ak-

tieplan voor de Westhoek (GAP) heeft uiteindelijk geleid tot de goedkeuring bij EG-Beschikking van 20 juli 1989. Bovendien steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO), toegekend in het raam van een Nationaal Programma van Communautair Belang dat sinds eind 1987 in uitvoering is (zie verder), kan thans ook steun worden verkregen van het Europees Sociaal Fonds (ESF) en is er ook prioritaire behandeling qua Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw (EOGFL). Het Nationaal Programma van Communautair Belang is thans een onderdeel geworden van het Geïntegreerd Aktieprogramma (zie verder).

Gelet op de reële betekenis van de visserijsector voor West-Vlaanderen en de noodzaak van diversifiëring werd tussengekomen opdat de richtlijnen qua toepassing van de expansiewetgeving zouden worden gewijzigd opdat ook projecten van aquicultuur steun zouden kunnen verkrijgen. Het Ministerie van Landbouw stemde in met een wijziging van het 'meerjarig oriëntatieprogramma aquicultuur 1987-1991' (programma opgemaakt in toepassing van de EG-verordening 4028/86) zodat thans steun mogelijk is voor aquicultuur in zout of brak water (naast zoetwateraquicultuur).

De aandacht voor het ondersteunen van het eigen ontwikkelingspotentieel vond opnieuw zijn uiting in haalbaarheidsstudies ten aanzien van nieuwe bedrijvencentra (Veurne) en doorgangsgebouwencomplexen (Poperinge, Diksmuide) (zie verder).

Op het vlak van conceptvorming en inventarisatie van de behoeften tegen de tijdshorizon 2000 werd gewerkt aan rapporten betreffende een brede gamma van elementen die voor de toekomst van het ontwikkelingsbeleid van West-Vlaanderen fundamenteel zijn (evolutie beroepsbevolking, aansluiting onderwijs-bedrijfsleven, telematica en andere). In Facetten van West-Vlaanderen nr. 34, uitgegeven door het Westvlaams Economisch Studiebureau (WES), werd begin 1990 het rapport gepubliceerd 'Telekommunikatie morgen. Telematicadiensten en ISDN-netwerk'. Hierbij is uitdrukkelijk het onderscheid gemaakt tussen de mogelijkheden van het gebruik van Smalband ISDN, waar de elektromechanische centrales zo snel mogelijk moeten vervangen worden door digitale centrales, en de mogelijkheden van Breedband ISDN (waarbij ook videofoon en videokonferenties mogelijk worden), waarvoor glasvezelkabels en nieuwe centrales vereist zijn en naar verwachting niet toepasbaar voor het jaar 2000.

Ten behoeve van de Westvlaamse interkommunale verenigingen WIER, WIH en WITAB (Westvlaamse Interkommunale voor Economische Expansie en Rekonversie, Westvlaamse Interkommunale voor Huisvestingsbeleid, Westvlaamse Interkommunale voor Technisch Advies en Bijstand voor Ruimtelijke Ordening) en Leiedal wordt conceptvormend gewerkt en worden nota's en rapporten uitgewerkt, zoals een kosten-batenanalyse voor de containerterminal op de Schelde te Avelgem, motiveringsnota's voor de erkenning van bedrijventerreinen (zoals te Zedelgem) en andere meer.

Op permanente wijze worden zowel ten behoeve van de voeding voor eigen visievorming als op vraag van andere instanties (provincie, departementen en andere) en het bedrijfsleven statistische gegevens verzameld en verwerkt in een aangepaste vorm met het oog op het onderbouwen van beleidsbeslissingen, investeringen enz.

In bijlage is een reeks tabellen opgenomen die de positionering geven van elk van de Westvlaamse arrondissementen in het geheel van de 43 Belgische arrondissementen wat betreft:

evolutie van de bevolking tussen 1 maart 1981 en 1 januari 1988;
jaargemiddelde van de geboorten tijdens de jaren 1985-87 per 1.000 inwoners;
jaargemiddelde van het natuurlijk akkres tijdens de jaren 1985-87 per 1.000 inwoners;
jaargemiddelde van het migratiesaldo tijdens de jaren 1985-87 per 1.000 inwoners;
aandeel van de bevolking van minder dan 15 jaar in de totale bevolking, 1 januari 1989;
aandeel van de bevolking van 65 jaar en ouder in de totale bevolking, 1 januari 1989.

B. Promotie van investeringen en tewerkstelling

1. Algemeen dienstbetoon aan ondernemingen

a) De GOM-West-Vlaanderen verstrekte aan 166 ondernemingen, voor het overgrote deel KMO's, advies en informatie over subsidiëringmogelijkheden voor hun investeringsprojecten. Naast onder andere de toekenning van overheidssteun in het kader van de expansiewetgeving, waren de bedrijven vooral ook geïnteresseerd in de rekonversiezone Westhoek en in de T-zone te Ieper waar een speciaal fiscaal statuut geldt. Naar aanleiding van het feit dat, enerzijds de erkenning van de Westhoek als rekonversiezone eind 1988 verlengd werd tot eind

1992 en anderzijds de erkenning van Ieper als T-zone ten einde liep in december 1989, werd door de GOM-West-Vlaanderen een bijkomende speciale actie ondernomen om op grote schaal bedrijven te informeren over het bestaan van deze fiscaal interessante statuten. Deze actie heeft duidelijk een weerslag gehad op de belangstelling vanwege de ondernemingen.

In 1989 werden opnieuw twee aanvragen tot erkenning als T-zone vennootschap goedgekeurd wat het totale aantal op 8 brengt: het betreft Acyclon Electronics nv en Buchmann Optical Engineering nv. Beide vennootschappen namen hun intrek in het doorgangsgebouwencomplex van de GOM-West-Vlaanderen. Sedert de oprichting van dit doorgangsgebouw in 1988 (met steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling) hebben reeds 5 T-zone vennootschappen van deze faciliteit gebruik gemaakt. Een tijdelijk onderkomen in het doorgangsgebouw biedt deze startende ondernemingen de mogelijkheid om hun nieuwbouw naar een latere periode te verschuiven en de beschikbare financiële middelen eerst in te zetten om hun bedrijfsproject een voldoende stevige basis te geven.

b) In 1989 contacteerden een 55-tal personen de GOM-West-Vlaanderen om nieuwe initiatieven te bespreken en om advies en begeleiding bij het opstarten van een nieuwe zaak. De GOM-West-Vlaanderen bevestigde haar positie als belangrijk contactpunt voor starters in de provincie door een verdere uitbouw van initiatieven ter aanmoediging van beginnende ondernemers: de realisatie van bedrijventra en doorgangsgebouwen, de uitgave van een speciaal aangepaste informatiebro-

"DE VRUCHTEN BELEG IK BIJ HET BEROEPSKREDIET"

Kredieten

Sparen

Beleggen

Waarborgfonds

Participatiefonds

GELD VOOR DE KLEINE GROTEN

Kortrijk 056/ 21 28 01 • Oostende 059/ 50 88 93 • Menen 056/ 51 33 55 • Waregem 056/ 60 79 61
Izegem 056/ 31 35 06 • Poperinge 057/ 33 36 32 • Torhout 050/ 21 25 34 • Veurne 058/ 31 31 53
Ieper 057/ 20 80 60 • Wervik 056/ 31 20 87 • Blankenberge 050/ 42 96 25

chure voor starters, het peterschap-initiatief en het Westvlaams Ondernemersfonds.

Voor 1990 is een nieuw initiatief voorzien, namelijk de oprichting van een Startersfonds Westhoek in het raam van het Geïntegreerd Aktieprogramma voor de Westhoek. Dit fonds verschafft startkapitaal aan nieuwe bedrijven in de Westhoek die nog geen toegang krijgen tot de traditionele risicodragende kapitaalfondsen of de meer klassieke financieringsbronnen.

De GOM-West-Vlaanderen heeft in 1989 tevens haar medewerking verleend aan 2 informatie-avonden voor starters die respectievelijk in Veurne en in Harelbeke plaatsvonden.

c) Aan enkele bedrijven, waaronder ook buitenlandse investeerders, werden inlichtingen en begeleiding verschaft over de aanbreng van risicodragend kapitaal via overheidsholdings of privé-participatiemaatschappijen.

d) Naast de eerder vermelde adviesverlening omtrent subsidiëring, investeringen en participatiemogelijkheden, verrichtte de GOM-West-Vlaanderen ook tussenkomsten van verschillende aard ten behoeve van de Westvlaamse bedrijven: het bemiddelen van een vlotte afhandeling van dossiers bij ministeriële departementen, het kontakteren van banken of financieringsmaatschappijen, het bespreken van bedrijfsproblemen onder andere op het vlak van vestiging en milieu.

e) De GOM-West-Vlaanderen verstreekte eveneens adequate gegevens over industrieterreinen en leegstaande gebouwen aan investeerders en investeringsadviseurs.

f) Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw (EOGFL). Bedrijven die landbouwproducten verwerken komen in aanmerking voor investeringssteun van het EOGFL in het raam van Verordening 355/77 ter verbetering van de voorwaarden inzake verwerking en afzet. Deze steun bestaat uit een kapitaalpremie van maximaal 25 % op het investeringsbedrag. Gezien de complexiteit van de aanvraagdossiers doen heel wat Westvlaamse bedrijven een beroep op de GOM-West-Vlaanderen voor advies en begeleiding. In 1989 was dit het geval voor 7 bedrijven. Twee bedrijven gaven de GOM-West-Vlaanderen opdracht voor het volledig opstellen van het investeringsdossier. Het EOGFL steunde in 1989 10 Westvlaamse investeringsdossiers in het raam van Verordening 355/77. Deze hadden betrekking op investeringen in een varkensslachthuis (Westrozebeke/ Staden), een vleeswarenbedrijf (Veurne), een vismijn (Oostende), drie visverwerkende bedrijven (3x Brugge), twee vlasverwerkende bedrijven (Gullegem/Wevelgem; Meulebeke) en een runderslachthuis (Menen). West-Vlaanderen bekwam een steunbedrag van 108.896.685 fr., dit is 22,1 % van de steun toegekend aan België en 39,4 % aan Vlaanderen. Er werd ook steun verleend voor de nieuwbouw van een vissersvaartuig te Zeebrugge (nieuwbouw na schipbreuk) en voor de modernisering van 7 vaartuigen (6 te Zeebrugge, 1 te Oostende). De totale steun beliep 30.269.398 fr.

g) Euro Info Center (EIC). De Euro Info Centers zijn onthaalcentra die ten behoeve van het bedrijfsleven instaan voor bijstand, advies en informatie inzake EG-aangelegenheden. Midden dit jaar werden de Vlaamse GOM's, met de GOM-Oost-Vlaanderen als koördinator, aangeduid als EIC. De Vlaamse GOM's functioneren als een netwerk met de GOM-Oost-Vlaanderen als centraal kantoor.

Op 13 november 1989 werd in het Congrescentrum te Gent het EIC van de Vlaamse GOM's plechtig geopend met een academische zitting waar onder meer het woord werd gevoerd door de heer W. Martens, Eerste Minister, en de heer Cardoso e Cunha, lid van de Europese Commissie.

h) In het kader van haar informatietaak over de Europese eenheidsmarkt na 1992 organiseerde de GOM-West-Vlaanderen in samenwerking met de Federatie van de Voedingsindustrie op 8 december 1989 in de Hallen te Kortrijk een seminarie onder het thema 'Voedingsindustrie 1992: Uitdagingen, Problemen, Kansen'. De doelstelling van dit seminarie was de voedingsindustrie en dan vooral de KMO, te informeren over de verwachte wijzigingen in deze sector als gevolg van de Europese eenheidsmarkt na 1992.

Op dit seminarie werden de volgende thema's in parallelle werkgroepen behandeld:

1. de evolutie van de voedingsdistributie;
2. de nieuwe voedingswetgeving;
3. de impact op het consumptiepatroon;
4. de aangepaste exportstrategie.

Aan dit seminarie namen een 80-tal industriëlen uit het Vlaamse land deel.

i) GOM-info. Deze publikatie heeft als bedoeling informatie te verspreiden bij het bedrijfsleven in West-Vlaanderen. De uitgave is niet gebonden aan bepaalde data, doch gebeurt in functie van de beschikbare interessante berichtgeving. De verspreiding gebeurt op twee verschillende wijzen. Een eerste reeks richt zich tot gans het bedrijfsleven om totaal nieuwe maatregelen of een overzicht van een aantal maatregelen binnen een gebied of sector te resumeren. In 1989 werd één dergelijk nummer verspreid dat een compilatie gaf van de overheidssteun in de Westhoek met concrete berekeningswijzen van de financiële impact. Andere GOM-info's worden zeer gericht verspreid bij het bedrijfsleven om samenwerkingsvoorstellen of specifieke maatregelen voor een sector mede te delen aan deze bedrijven die normaal geïnteresseerd kunnen zijn.

2. Projekten in uitvoering van het Nationaal Programma van Communautair Belang voor de Westhoek

a) Investeringsmissies naar de USA en Canada. Met het oog op de promotie van de mogelijkheden die de rekonversiegebieden aanbieden aan Amerikaanse investeerders die in het kader van de Europese eenheidsmarkt na 1992 uitkijken naar een vestiging in Europa werden twee investeringsmissies in de USA ondernomen.

Deze missies gingen uit van de Vlaamse rekonversiegebieden en werden georganiseerd in samenwerking met de vertegenwoordiging van het Flanders Investment Office in de USA. De financiering gebeurde met de steun van de Vlaamse Executieve en het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO).

Het concept van de missies was gebaseerd op een koppeling van konferenties en bedrijfsbezoeken met de bedoeling een maximaal aantal bedrijven te bereiken.

Gedurende een eerste missie in de maanden februari-maart 1989 werden konferenties georganiseerd in Grand Rapids (Michigan, USA) Cincinnati (Ohio, USA), Detroit (Michigan, USA), Albany (New-York, USA) en Montreal (Quebec, Canada).

BANK VAN ROESELARE

Vlaanderens belangrijkste regionale bank
nauw verbonden
met de Westvlaamse
economische groei

De tweede missie in november 1989 legde de nadruk op Dayton (Michigan) en Boston (Massachusetts).

De konferenties werden georganiseerd in samenwerking met de privé sektor waaronder Amerikaanse en Belgische accountancy- en advocatenbureaus. Deze aanpak leidde tot een beter aanpassen van het optreden aan de Amerikaanse situatie en een grotere geloofwaardigheid bij de gekontakteerde bedrijven. Gedurende de opvolging konden reeds verschillende interessante resultaten bereikt worden.

b) In 1989 hechtte het Directiecomitee van de GOM-West-Vlaanderen zijn goedkeuring aan een plan om de uitbouw en vervollediging van de ontvangststructuur voor bedrijven in de Westhoek te realiseren, met de steun van het Vlaamse Gewest en het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling.

Nadat in 1988 het Bedrijvencentrum Regio Westhoek en het doorgangsgebouwencomplex van de GOM-West-Vlaanderen op de T-zone te Ieper operationeel werden, is in het voorbije jaar een ontwerp opgemaakt tot verdere uitbouw van deze infrastructuur gespreid over de Westhoek. In de eerste plaats zal een tweede bedrijvencentrum uitgebouwd worden te Veurne. Nu het bedrijvencentrum te Ieper goed van de grond komt en reeds heel wat ondernemingsactiviteit vertoont, is het aangegeven ook in het noordelijk deel van de Westhoek een infrastructuur uit te bouwen die nieuwe bedrijfsprojecten helpt vlugger succesvol te zijn.

In de tweede plaats wordt de uitbouw gepland van twee doorgangsgebouwen, respectievelijk te Diksmuide en Poperinge. Deze gebouwen worden gerealiseerd aansluitend bij initiatieven die door de lokale overheid worden gerealiseerd.

Door het duidelijk gebrek aan beschikbare bedrijfsruimten in de Westhoek, betekent de oprichting van deze doorgangsgebouwen een belangrijk pluspunt onder andere bij het aantrekken van kandidaat-investeerders van buiten de regio. Men kan er tijdelijk een onderkomen vinden gedurende de eerste fase van een nieuw project en op deze wijze een belangrijk deel van de investering beter spreiden in de tijd. De concrete realisatie van deze gebouwen gebeurt in de loop van 1990.

De beschikking over 2 bedrijvencentra en 3 doorgangsgebouwen zal van de Westhoek, ook na de EG-steunperiode, nog een heel aantrekkelijke streek voor investeerders maken.

c) In 1989 werden ook nog twee andere begeleidingsinitiatieven concreet uitgewerkt die in de eerste helft van 1990 operationeel zullen worden: het Westhoek 1992-fonds beoogt de financiële tussenkomst tot maximaal 80 % in de studiekosten van de KMO's uit de Westhoek die zich door externe adviseurs laten doorlichten met het oog op een meer aangepaste bedrijfsvoering naar 1992 toe; het fonds zal worden gespijsd door de GOM-West-Vlaanderen, de Vlaamse Gemeenschap en het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO); het Startersfonds Westhoek zal startkapitaal verschaffen tot maximaal 5 miljoen fr. per project, aan bedrijven in de Westhoek die ten hoogste 5 jaar bestaan; met dit initiatief wil men tegemoet komen aan de kapitaalbehoefte van ondernemingen in een startfase die nog niet terecht kunnen bij de traditionele risicodragende kapitaalfondsen. Bij het financieren van het fonds zal de

medewerking bekomen worden van de EG (budgetlijn 554) en de Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Vlaanderen (GIMV).

3. Buitenlandse investeringen

De vooruitzichten inzake de creatie van de Europese eenheidsmarkt en de tendens tot inplanting van buitenlandse toeleveranciers en/of handelspartners van Westvlaamse bedrijven, zijn twee factoren waardoor de kansen op inplanting van buitenlandse bedrijven in de streek beduidend toenemen. De afdeling Industriële Ontwikkeling begeleidde in 1989 rechtstreeks 17 buitenlandse kandidaat-investeerders.

Inzake concrete realisaties werd het jaar gekenmerkt door de officiële opening op 5 oktober van de nieuwe fabriek van Jungbecker nv op het industrieterrein Abele te Izegem. De activiteit van deze dochtermaatschappij van de Westduitse firma Karl Jungbecker GmbH situeert zich op het vlak van de ontwikkeling en fabricatie van elektrotechnische componenten, samengesteld uit hoogprecisie spuitgietdelen en pons- en buigdelen. Deze firma is erkend als innovatievenootschap.

Ook maakte het Duitse netkonfektiebedrijf Huck zijn intenties bekend om samen met Ostend Net uit Oostende te Koekelare een nieuw bedrijf op te richten gespecialiseerd in de productie van sport- en veiligheidsnetten. De bedoeling is om aan het bestaand cliënteel in België, Nederland en Frankrijk een volledig gamma van sport- en veiligheidsnetten aan te bieden. Er worden standaardnetten, maar ook op maat gemaakte netten aangeboden, zowel voor tennis en voetbal als voor camouflage, hoogbouw, vrachtwagentransport, luchtcarago en dergelijke meer.

De samenwerking met het Flanders Investment Office (FIOC) dat de gemeenschappelijke buitenlandse promotie-activiteiten van de Vlaamse GOM's coördineert, verloopt gunstig. Op tal van vragen om informatie over investerings- of samenwerkingsmogelijkheden die via de investeringsprospektoren van FIOC en via de Belgische diplomatieke vertegenwoordigingen werden gesteld, werd een passend gevolg gegeven.

De contacten met Japanse bedrijven die in het verleden werden opgebouwd werden opgevolgd, in samenwerking met de vertegenwoordigers van de Vlaamse Executieve in Osaka en Singapore.

Ook met de vertegenwoordiger van het Flanders Investment Office (FIOC) in Stockholm Zweden werden verschillende dossiers van potentiële investeerders opgevolgd.

C. Technologie

1. Begeleiding van technologische innovatie

Ten behoeve van 8 ondernemingen werd informatie en begeleiding gegeven bij het opmaken, het omschrijven en het indienen van innovatieprojecten op het niveau van het Fonds voor Industrieel Onderzoek in Vlaanderen (FIOV) en het bekomen van het statuut van innovatievenootschap.

Er werd aan een vijftal bedrijven of bedrijven in oprichting advies gegeven bij het indienen van een

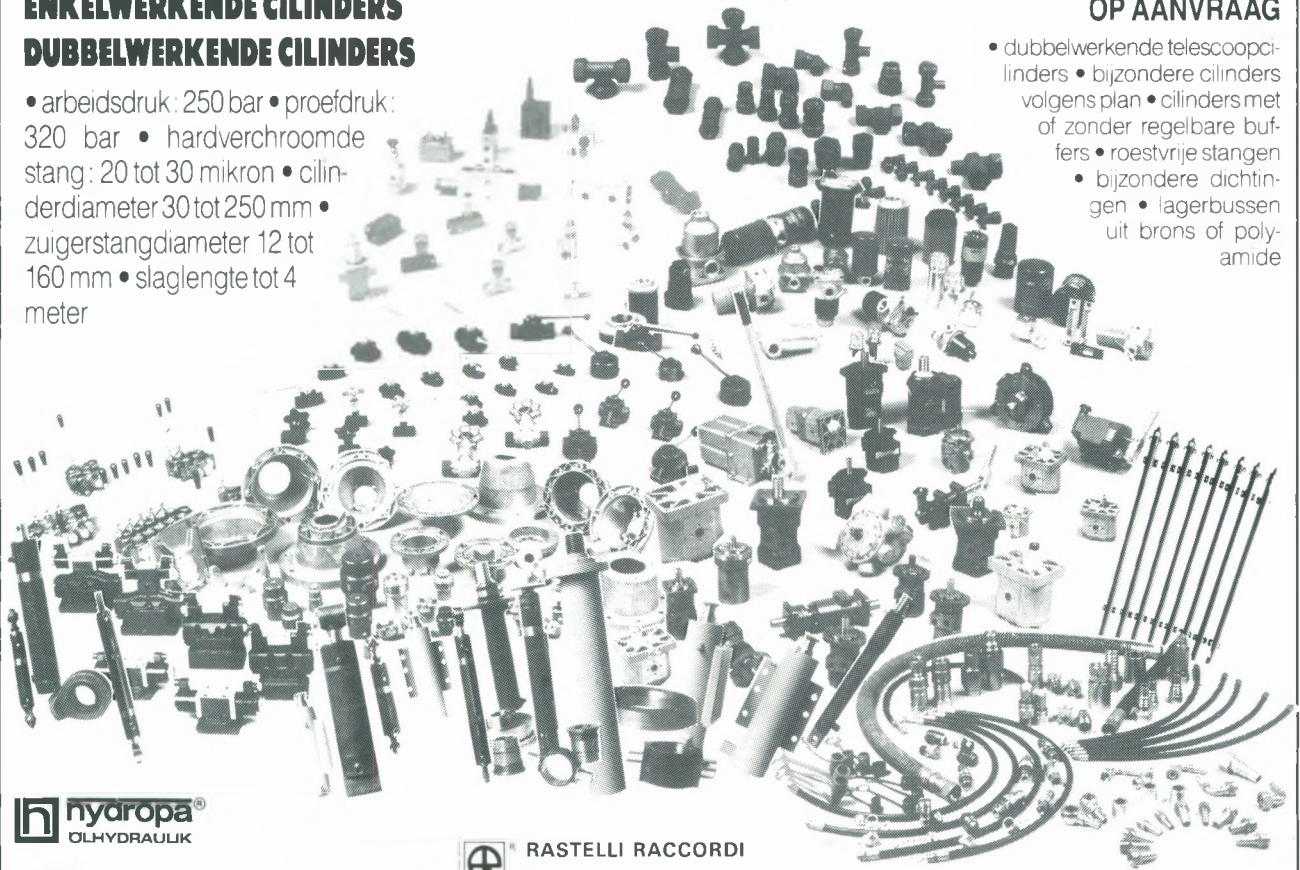
HYDRAULISCHE CILINDERS HYDRAULISCHE GROEPEN

ENKELWERKENDE CILINDERS DUBBELWERKENDE CILINDERS

• arbeidsdruk: 250 bar • proefdruk:
320 bar • hardverchromde
stang: 20 tot 30 mikron • cilin-
derdiameter 30 tot 250 mm •
zuigerstangdiameter 12 tot
160 mm • slaglengte tot 4
meter

OP AANVRAAG

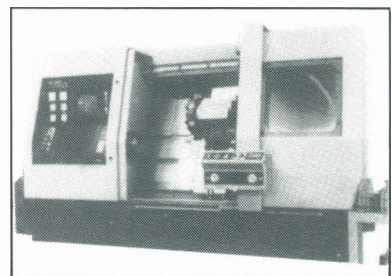
- dubbelwerkende telescoopci-
linders • bijzondere cilinders
volgens plan • cilinders met
of zonder regelbare buf-
fers • roestvrije stangen
- bijzondere dichtin-
gen • lagerbussen
uit brons of poly-
amide

VAPO

HYDRAULICS n.v.
Industrielaan 8
8658 DADIZELE

Telefoon 056/50 11 16 en 50 11 17
Telex VAPODA 85962 - Telefax 056/50 17 99

oktrooi-aanvraag in verband met een prototype of procédé. Hierbij werd vooral een evaluatie gemaakt van de voor- en nadelen van een oktrooi, waarbij zowel juridische als financiële en technische aspecten behandeld werden.

In samenwerking met de bedrijfsleiding werd deelgenomen aan 20 besprekingen met ondernemingen met het doel technologische ontwikkelingen binnen het bedrijf op te zetten. Hierbij werd een evaluatie gemaakt van de mogelijkheden van de onderneming, de specifieke know-how en de planning op het gebied van de produktvernieuwing.

2. Technologische Innovatiecel voor Vlaanderen – TIV van de Vlaamse GOM's

De TIV, een gemeenschappelijk initiatief van de vijf Vlaamse GOM's, heeft als opdracht de kennisoverdracht naar de KMO's te bevorderen, door technologische informatie op te sporen, te evalueren en te selektieren.

Samen met de TIV werden zeven bedrijven bezocht waarbij het innovatiebeleid van de onderneming grondig werd onderzocht. Hierbij werd een technologische sterkte-zwakke analyse uitgevoerd en werd advies verstrekt voor het definiëren van het interessegebied. Vervolgens werd het vereiste informatiespektrum nauwkeurig omschreven. In twee gevallen leidde dit tot een effectieve search-opdracht.

3. Technisch Management Ondersteuning

Het initiatief van de GOM-West-Vlaanderen om bedrijven technisch management ondersteuning te verlenen werd intensief verdergezet. Deze adviesverlenende taak werd opgezet om de KMO's het bewustzijn bij te brengen dat de markteisen en de klant voortdurend evolueren en om de KMO's daarop te doen inspelen. De huidige markt vereist snelheid om nieuwe produkten te brengen, wat insluit dat nieuwe procestechnologieën even snel moeten geïntroduceerd worden. Kwaliteit en prijs van het produkt, zowel als tijdigheid en flexibiliteit in de produktie, worden levensnoodzakelijk.

De toeleveranciers moeten evolueren naar co-maker en co-designer, waarbij in een vertrouwensrelatie de uitbesteder benaderd wordt met technische efficiencyvoorstellen op basis van eigen know-how. Elke KMO zou duidelijk haar beleid moeten bepalen, moderne managementtechnieken in huis halen, haar technische status verhogen en haar organisatie moeten herzien in functie van deze nieuwe markteisen. Dit bewustmakingsproces werd vanuit de GOM-West-Vlaanderen op gang gebracht en wordt voortgezet via individuele bezoeken en gesprekken met geïnteresseerde KMO-direkties.

In 1989 werden afzonderlijk, met drie grote West-vlaamse uitbesteders en met uitgenodigde toeleveranciers, werksessies georganiseerd om de evolutie van uitbesteder/toeleverancier naar uitbesteder/co-maker toe te lichten en te bespreken. Hierbij werden afspraken gemaakt die geleid hebben tot vertrouwensrelaties op continuïteitsbasis. Dit is een gunstige evolutie naar een intense samenwerking die beide partners ten goede komt.

Verder werden in 1989 een 15-tal KMO's meermaals bezocht waarbij advies werd gegeven over produkt en het betreffende proces, over diversiteit en logistiek, over

lay-out en doorlooptijden, over procesbeheersing en tussenvoorraden, over CAD (Computer Aided Design) en informatisering, over kwaliteitszorg en motivatie en zeker niet het minst belangrijk over organisatie en management-opvolging.

4. Business Cooperation Network (BC-net)

Het BC-net van de EG heeft tot doel de activiteiten van de KMO's over de grenzen heen te bevorderen en het concurrentievermogen van de Europese bedrijven te verbeteren. Dit wordt bereikt door samenwerkingsvoorstellen tussen ondernemingen in omloop te brengen via een computernetwerk van de Europese Gemeenschap, om aldus geschikte partners te vinden.

De GOM-West-Vlaanderen is door de EG aanvaard als bedrijfsadviseur en als dusdanig worden via de GOM-West-Vlaanderen vragen en aanbiedingen voor het BC-netwerk afgehandeld. In de loop van 1989 werd dit systeem inhoudelijk en technisch volledig herzien, zodat het systeem enige maanden niet operationeel was. Niettemin gaven reeds verschillende bedrijfsprofielen die in het netwerk ingebracht werden, aanleiding tot interessante reacties.

5. West-Vlaanderen en de telematica

Een studie werd gemaakt over de inschakeling van West-Vlaanderen in de nieuwste infrastrukturen inzake telematica die voor de nabije toekomst in ons land zijn voorzien. Hierbij werden de prioriteiten voor West-Vlaanderen bepaald.

Telematica en ISDN (Integrated Services Digital Network) zijn immers begrippen die in het volgende decennium aan de orde van de dag zullen zijn. Telematica wordt voor de gebruikers zo belangrijk dat het benodigde ISDN-netwerk een nieuwe vorm van infrastructuur wordt die even noodzakelijk is als water-, spoor- en autowegen.

Voor deze studie werden contacten gelegd met diverse bedrijven, werkzaam in de telekommunikatie en de RTT. Verder werd speciaal hiervoor deelgenomen aan enkele symposia over dit thema.

De studie geeft aan welke strategie West-Vlaanderen dient te volgen.

6. Biotechnologie

a) *Forum for Applied Biotechnology*. In het kader van zijn akties om de biotechnologie in Vlaanderen als wetenschap en als toepassingsgebied in het bedrijfsleven te stimuleren en de samenwerking tussen researchinstellingen en industrie in dit domein te bevorderen, werd opnieuw een Forum for Applied Biotechnology georganiseerd in samenwerking met de Fakulteit Landbouwwetenschappen van de RUG.

Dit forum dat reeds aan zijn derde editie toe was, vond plaats op 28 september 1989 in de landbouwfakulteit te Gent. De doelstelling van deze organisatie is het samenbrengen en het bevorderen van de contacten tussen proces-ingenieurs, verantwoordelijken voor onderzoek en ontwikkeling, technisch-commercieel medewerkers en beleids mensen actief in het domein van de biotechnologie en hen te confronteren met recente

onderzoeksresultaten en potentieel commercializeerbare onderzoeksprojecten. Tevens wordt aan jonge wetenschappers de kans geboden om internationale contacten te leggen en de nodige ervaring op te doen.

Het programma omvatte 2 inleidende referaten en 8 parallelle sessies die elk een verschillende discipline van de biotechnologie behandelden. In elke sessie werden 6 mededelingen gepresenteerd en ter discussie gebracht. Voor het eerst werden daarbij de thema's mariene biotechnologie en management in biotechnologie behandeld. Verder was er tijd en ruimte voorzien voor een postersessie waarin een 45-tal posters werden voorgesteld met samenwerkingsvoorstellen en recente onderzoeksresultaten.

Voor het Forum noteerde men 360 deelnemers waarvan 37 % afkomstig waren uit de industrie, 45 % uit de researchwereld, 5 % uit overheid en dienstensektor en 13 % bursaalstudenten en studenten. Het internationaal karakter van het Forum werd gekoncretiseerd door een 60-tal buitenlandse deelnemers afkomstig uit 13 landen. Voor het eerst werden ook inschrijvingen uit Oostbloklanden genoteerd. De internationale uitstraling vertaalde zich tevens in 12 voordrachten door buitenlanders gepresenteerd tijdens de parallelle sessies.

Voor het eerst werd ook een beperkte tentoonstelling aan het Forum gekoppeld waarbij 10 bedrijven en uitgeverijen wetenschappelijke apparatuur en literatuur voorstelden.

Voorafgaand aan het Forum werd tevens een perskonferentie georganiseerd die op een ruime belangstelling mocht rekenen, wat zich dan ook vertaalde in diverse artikels omtrent deze organisatie in de pers en de vakliteratuur.

Gezien het blijvend succes van het Forum werd besloten het initiatief verder jaarlijks te laten plaatsvinden. Voor 1990 werd als datum 27 september vooropgesteld. De nodige voorbereidingen hiertoe werden reeds getroffen.

b) *Adressenbestand, informatieverzameling, begeleiding bedrijven en Repertorium.* De biotech mailing list met bedrijven en researchinstellingen zowel in binnen- als buitenland werd verder geaktualiseerd en uitgebreid. Op dit ogenblik omvat het bestand ongeveer 3.500 adressen.

Er werd deelgenomen aan enkele studiedagen in dit domein terwijl verder tijdschriften en boeken werden verzameld die eveneens kunnen geraadpleegd worden bij de GOM-West-Vlaanderen.

Verder werden enkele contacten gelegd met bedrijven en onderzoekinstellingen met het oog op samenwerking.

De GOM-West-Vlaanderen is tevens vertegenwoordigd in het genootschap Biotechnologie van het Technologisch Instituut van de Koninklijke Vlaamse Ingenieursvereniging. Dit genootschap realiceerde onder meer op 27 september 1989 een internationale studiedag omtrent 'Safety aspects in agricultural biotechnology'.

Tenslotte werden voorbereidingen getroffen om het Biotechnologisch Repertorium voor Vlaanderen dat in 1987 door de GOM-West-Vlaanderen werd uitgegeven en waarvoor nog steeds een ruime belangstelling is, in een geaktualizeerde versie uit te geven, ditmaal in het Engels.

D. *Exportpromotie*

De Vlaamse GOM's organiseerden in 1989 groepsstanden op de volgende internationale vakbeurzen.

1. Bouwbeurs te Utrecht (30/1 tot en met 4/2)

De organisatie van de GOM-groepsstand op deze vakbeurs was in 2 opzichten een primeur. Vooreerst namen de Vlaamse GOM's voor de eerste maal deel aan deze vakbeurs en ten tweede was het de eerste maal dat door de Vlaamse GOM's een groepsstand in de sektor bouwmaterialen werd georganiseerd. Deze stand telde 8 deelnemers waarvan 2 uit West-Vlaanderen.

2. Construmat te Barcelona (13/4 tot en met 19/4)

Deze vakbeurs is eveneens gericht op de sektor bouwmaterialen en ook hier namen de Vlaamse GOM's voor het eerst deel met een groepsstand. Er waren 8 deelnemers waarvan 1 uit West-Vlaanderen.

3. Pakex te Birmingham (17/4 tot en met 21/4)

Pakex is een internationale vakbeurs die zich richt op de verpakkingsector. Deze vakbeurs is vooral van belang voor bedrijven die willen doordringen op de Britse en Ierse markt. De GOM-groepsstand was reeds aan zijn tweede editie toe en telde 6 deelnemers.

4. Izmir (26/8 tot en met 10/9)

De Internationale Jaarbeurs te Izmir is de belangrijkste van Turkije en kende dit jaar een groot succes bij de bouwsector. Dit was een gevolg van de aanhoudende bouwactiviteit in Turkije en de omliggende landen. Aan de GOM-groepsstand namen 8 bedrijven deel waarvan 1 uit West-Vlaanderen.

5. Anuga te Keulen (14/10 tot en met 19/10)

Deze internationale vakbeurs voor de voeding is van uitzonderlijk belang voor bedrijven die op de Duitse markt aanwezig willen zijn. De GOM-groepsstand, die een onderdeel vormt van de Belgische Dienst voor Buitenlandse Handel (BDBH)-inzending, kent iedere keer een grote belangstelling; er waren nu 10 deelnemers waarvan 4 uit West-Vlaanderen.

6. Equip-Auto te Parijs (21/10 tot en met 26/10)

Deze erg gespecialiseerde vakbeurs is gericht op autoconstructie en vooral op uitrusting van personen- en vrachtwagens. De Vlaamse GOM's organiseerden er voor de eerste keer een groepsstand waar 4 bedrijven aan deelnamen waarvan 2 uit West-Vlaanderen.

E. *Toelevering*

1. Toeleveren Vandaag

Deze driemaandelijke gezamenlijke publikatie van de 5 Vlaamse GOM's wordt gratis verstuurd naar ongeveer 5.000 Vlaamse bedrijven en bevat, naast een aantal alge-

mene artikelen over de toeleveringsproblematiek, een flink aantal zeer gedetailleerde aanbiedingen van toeleveringsbedrijven. Het feit dat het aantal aanbiedingen gestadig stijgt (thans zijn er 232 waarvan 69 van West-Vlaamse ondernemingen) is het beste bewijs voor de rol die deze publikatie speelt in de Vlaamse toeleveringswereld. Naast deze aanbiedingen hebben de Vlaamse toeleveringsbedrijven ook de mogelijkheid om zich in 'Toeleveren Vandaag' uitvoeriger voor te stellen met een bedrijfsreportage. In 1989 maakten 30 bedrijven van deze mogelijkheid gebruik, waarvan 10 uit West-Vlaanderen.

2. Inventarisatie van de toeleveringsmogelijkheden

Sedert enkele jaren houden de Vlaamse GOM's een repertorium bij van de toeleveringsbedrijven in Vlaanderen. Dit repertorium omvat meer dan 1.200 bedrijven en bestrijkt 3 sectoren namelijk de metaalverwerking, de verwerking van kunststof en rubber, de elektrotechniek en elektronika. De toeleveringsbedrijven werden geïnventariseerd volgens een internationale nomenclatuur opgesteld door de EG. De resultaten van dit inventarisatiewerk werden gepubliceerd in 3 boeken (1 per sektor).

3. Groepsstanden op internationale toeleveringsvakbeurzen

a) *Interzum te Keulen (28/4 tot en met 2/5)*. Interzum is een twejaarlijkse vakbeurs voor meubeltoebehoren en binnenhuisinrichting waaraan de Vlaamse GOM's sinds enkele jaren deelnemen met een groepsstand. Voor de editie 1989 waren op de GOM-groepsstand 13 bedrijven ingeschreven waarvan 6 uit West-Vlaanderen. Opvallend hierbij is dat een groeiend aantal bedrijven systematisch deelneemt aan de groepsstand op deze vakbeurs, hetgeen wijst op hun tevredenheid omtrent dit initiatief.

b) *Midest te Parijs (13/11 tot en met 17/11)*. Midest te Parijs is ontegensprekelijk de voornaamste toeleveringsvakbeurs in West-Europa. De Vlaamse GOM's organiseren er iedere keer een eigen groepsstand in het kader van de BDBH-inzending. De groepsstand op de editie 1989 telde 12 deelnemers waarvan 7 uit West-Vlaanderen. Voor deze vakbeurs valt op dat heel wat bedrijven, na enkele deelnames in het kader van de groepsstand waardoor zij als het ware de 'job' konden leren, er de voorkeur aan geven individueel deel te nemen.

F. Milieuzorg

1. Verwerking van vaste afvalstoffen

In overeenstemming met de bepalingen van het Dekreet van 2 juli 1981 betreffende het Beheer van Afvalstoffen in Vlaanderen, heeft de GOM-West-Vlaanderen in 1989 87 aanvraagdossiers voor het bekomen of het verlengen van een afvalstoffenvergunning geadviseerd. Het advies werd geformuleerd na een grondige analyse van het aanvraagdossier gepaard gaande met een bezoek aan de inrichting of de voorziene lokatie. 17 aanvragen hadden betrekking op de uitbating van een stortplaats (3x Klasse II, 9x Klasse III, 2x monostort, 3x baggerspecie). Twee aanvragen betroffen de overslag van afvalstoffen en 1 aanvraag de exploitatie van een containerpark. Verder behandelden 26 aanvragen de exploitatie van een rekuperatie- of sorteerinrichting voor diverse afvalstoffencategorieën, terwijl 27 aanvragen de exploitatie van een inrichting voor opslag en/of bewerking van voertuigwrakken of schroot betroffen. De overige aanvragen hadden betrekking op de exploitatie van een breekinstallatie (2x), van een drooginstallatie voor organisch materiaal, van een verbrandingsinstallatie voor industrieel afval (2x) en van ziekenhuisafval (3x), van een inrichting voor tankreiniging terwijl tenslotte 5 aanvragen de verwerking of de behandeling van industrieel slib als voorwerp van de vergunningsaanvraag hadden. Daarnaast werden er 19 dossiers in beroep behandeld waarvan 5 na het bijwonen van een hoorzitting.

2. Database van inrichtingen voor verwerking en verwijdering van afvalstoffen in West-Vlaanderen

Sinds het Afvalstoffendekreet in 1981 in voege is getreden heeft de GOM-West-Vlaanderen advies uitgebracht omtrent alle aanvragen in de provincie tot het bekomen of het verlengen van een afvalstoffenvergunning evenals omtrent alle beroepsdossiers. Aldus kon een vrij gedetailleerd beeld en een globaal overzicht bekomen worden van de beschikbare vergunde verwijderings- en verwerkingsmogelijkheden in de provincie voor de diverse categorieën afvalstoffen. Teneinde deze informatie tot een bruikbaar gegeven te verwerken werd sinds vorig jaar een aanvang genomen met het opslaan van alle beschikbare gegevens in een computerbestand. Thans omvat dit bestand reeds 393 derwijze gekodeerde dossiers dat op een adequate manier informatie kan bekomen worden over de aard van de diverse afvalstoffenverwerkingsinrichtingen, de administratieve en technische details, de vergunningsduur en inlichtingen omtrent verwerkingscapaciteit, stockeringsmogelijkheden, terreinclassificatie enz.

3. Ekologisch advies

Op vraag van de Provinciale Overheid van West-Vlaanderen of op vraag van betrokken gemeentebesturen werd advies uitgebracht omtrent de exploitatievoorwaarden van diverse bedrijven. Ook trad de GOM-West-Vlaanderen opnieuw herhaalde malen op als bemiddelaar tussen overheidsinstanties enerzijds en bedrijven anderzijds teneinde te komen tot een zowel uit milieuhygiënisch als uit economisch oogpunt aanvaardbare oplossing voor milieuhinder, dit na analyse van de problematiek en evaluatie van de beschikbare technologieën en de economische situatie en na uitvoerige besprekingen met de belanghebbende partijen.

Tevens werd uitvoerig aandacht besteed aan de problematiek van de verwijdering van industrieel afval in de provincie en aan de mengmestproblematiek.

Verder werden verschillende ondernemingen bijgestaan in het zoeken naar aanvaardbare oplossingen in de problematiek van de verwerking van afvalstoffen, het bekomen van een exploitatievergunning of de zuivering van afvalwater of werd informatie verstrekt over de van kracht zijnde reglementeringen, de te volgen procedures en de te verstrekken gegevens tot het bekomen van de noodzakelijke vergunningen.

4. Informatie-avond 'Milieu-effektrapportering en Milieu-Audit'

Op 19 september werd door de GOM-West-Vlaanderen in samenwerking met de Gewestelijke Afdeling West-Vlaanderen van de Koninklijke Vlaamse Ingenieursvereniging een informatie-avond georganiseerd rond het te-

ma 'MER en Milieu-audit, Wat en Hoe?'. Deze avond werd georganiseerd naar aanleiding van een zestal besluiten van de Vlaamse Executieve die overeenkomstig de EG-richtlijnen van 27 juni 1985 werden uitgevaardigd en waardoor de milieu-effektrapportering in Vlaanderen verplicht werd voor de exploitatie van een hele reeks hinderlijke inrichtingen evenals voor een reeks categorieën van infrastructuurwerken en grote projecten ter vervollediging van de aanvraag tot bouwvergunning.

Het panelgesprek werd bijgewoond door een 280-tal personen waarbij zowel de doelgroep van bedrijfsleiders als van gemeentelijke en provinciale milieu-ambtenaren ruimschoots werd bereikt.

5. Milieutechnologiebeurs Ifest

Van 10 tot 14 oktober vond in het beurscomplex Flanders Expo te Gent de eerste Vlaamse Milieutechnologiebeurs Ifest plaats, een beurs die zich profileerde naar zowel preventieve als curatieve technologieën inzake milieu en arbeidsveiligheid. De GOM-West-Vlaanderen zetelde van bij de oorsprong van dit initiatief in het adviescomité als vertegenwoordiger van de Vlaamse GOM's. Om het initiatief voor te stellen aan de potentieel geïnteresseerde bedrijfsdoelgroep werden voorafgaandelijk informatievergaderingen (onder andere te Brugge op 16 maart) georganiseerd in samenwerking met de GOM's. De beurs zelf mocht een succes genoemd worden met deelname van meer dan 150 bedrijven (waaronder 16 uit West-Vlaanderen) en een bezoekersaantal van meer dan 6.000, terwijl ook de parallel met de beurs georganiseerde studiedagen en seminars druk werden bijgewoond.

KB - IMPORT - EXPORTSERVICE

Wie wil importeren of exporteren, komt al vlug terecht in een kluwen van formaliteiten. Vrij ingewikkeld om daarin z'n weg te vinden. De Kredietbank helpt u daarbij. Want met meer dan 50 jaar ervaring kennen wij beter dan wie ook het klappen van de import-exportzweep.

Om te importeren of te exporteren hoeft u echt niet groot te zijn. Maar kies dan wel een bank waarmee u het kunt worden.

Wij informeren via drie kanalen:

- De Import-Exportberichten
- De Landenbrochures
- De Import-Exportbrochures

Bestel onze gratis informatiebrochure door bijgaande

coupon op te sturen naar: **KREDIETBANK, CABC - Import - Exportpromotie - 8820 Broekstraat 56 1000 Brussel**

Dan kunt ook u weldra door uw import en export groot worden.

Stuur mij gratis:

- De maandelijkse Import-Exportberichten
- De Landenbrochures: Frankrijk
 Nederland Italië Bondsrepubliek Duitsland
 Spanje Groot-Brittannië
- De Import-Exportbrochures

Voornaam: _____ Naam: _____

Bedrijf: _____

Functie: _____ BTW-nr.: _____

Adres: _____ Nr. _____ Rus _____

Postnr.: _____ Gemeente: _____

Beter met de bank van hier.

2. Initiatieven in de industriële en tertiaire sektor

A. De bedrijvencentra

1. De bedrijvencentra Regio Kortrijk, Regio Brugge, Regio Roeselare en Regio Westhoek

De vier reeds operationele bedrijvencentra in West-Vlaanderen herbergden in 1989 gezamenlijk 49 ondernemingen. Deze bedrijven stelden samen 161 personen tewerk. Op het moment van de telling was de globaal te huur aangeboden oppervlakte voor 86,5 % bezet. In feite waren er enkel in de meest recent geopende bedrijvencentra (namelijk te Roeselare en te Ieper) nog ruimten voor verhuring beschikbaar. Omwille van de beperkte verblijfsduur en van de relatief aanzienlijke rotatie van de jonge starters in de bedrijvencentra, is een 'natuurlijke' leegstand van de verhuurbare ruimten van 15 à 20% als normaal te beschouwen. De hoge bezettingsgraad van de bedrijvencentra bewijst afdoende dat ze aan een reële behoefte vanwege het bedrijfsleven voldoen.

Tot dusver vertrokken uit de Westvlaamse bedrijvencentra reeds 37 bedrijven die in 1989 een tewerkstelling van 219 personen totalizeerden. De vier operationele bedrijvencentra begeleidden tot op heden bijgevolg 86 bedrijven, met een globale tewerkstelling van 380 personen. Dit vertegenwoordigt een aanzienlijk tewerkstellingseffekt rekening houdend met het feit dat het bedrijvencentrum in de eerste plaats een versteviging van de commerciële positie van een bedrijf nastreeft en de tewerkstelling, dankzij de stevige basis, zich in latere jaren realiseert.

De overheidsinbreng realiseerde nog een tweede hefboomeffekt: de GOM-inbreng vertegenwoordigt slechts 18,4 % van het totale ingebrachte kapitaal, zodat men hier gerust van een optimale synergie tussen de overheids- en privé-sektor kan spreken ten voordele van de endogene streekontwikkeling.

Deze overwegingen droegen ertoe bij dat de Vlaamse Executieve, op voorstel van Vice-premier en Minister van Economie, Middenstand en Energie N. De Batse-lier, besliste het aantal participaties dat de GOM's in het startkapitaal van de bedrijvencentra kunnen nemen van vier op zes te brengen. Per projekt mag de GOM-inbreng niet hoger liggen dan een derde van het totale startkapitaal met een maximum van 5 miljoen fr. per participatie.

2. Het Bedrijvencentrum Regio Oostende

Precies een jaar na de oprichting van de vennootschap, had op 10 juni 1989 de eerstesteenlegging plaats van het

Bedrijvencentrum Regio Oostende. De plechtigheid werd voorgezeten door Prof. Dr. O. Vanneste, Gouverneur van West-Vlaanderen. De eerste starters konden vanaf januari 1990 hun intrek in het bedrijvencentrum nemen. De beslissing van de Kamer voor Handel en Nijverheid van het arrondissement Oostende om zich eveneens in het centrum te vestigen, zal ongetwijfeld ertoe bijdragen om het bedrijvencentrum te laten uitgroeien tot een echt ondernemingscentrum voor het Oostendse.

Inmiddels besliste de Raad van Bestuur van het bedrijvencentrum de heer Fernand Alleweireldt, gewezen directeur bij de nv Bekaert te Zwevegem, aan te stellen tot directeur van het Bedrijvencentrum.

3. Het Bedrijvencentrum Regio Waregem

Op 20 februari 1989 werd, op initiatief van de GOM-West-Vlaanderen en de Jaycees Waregem Gaverland, het Bedrijvencentrum Regio Waregem nv opgericht.

Naast de GOM-West-Vlaanderen participeren volgende ondernemingen in de nieuwe naamloze vennootschap: Het Gemeentekrediet van België, de groep Beaulieu, Balta nv, Bekaert Textiles nv, Concordia nv, Intercom nv, de Nationale Investeringsmaatschappij nv, Sofinal-Cotesa nv, Spano nv en Vanden Avenne nv.

In haar eerste vergadering besliste de Raad van Bestuur de heer R. Parmentier, president van Bekaert Textiles te benoemen tot voorzitter en de heer N. Demulenaere, algemeen directeur van de groep Beaulieu tot ondervoorzitter.

Het Bedrijvencentrum Regio Waregem is, na de geslaagde realisaties in het Kortrijkse, het Brugse, het Roeselaarse, de Westhoek en het Oostendse, het zesde soortgelijk initiatief van de GOM-West-Vlaanderen. De deelname van zeven van de meest dynamische bedrijven uit de Waregemse regio betekent een belangrijke troef voor het succes van het nieuwe centrum.

Het bedrijvencentrum wordt ingeplant op het Waregemse bedrijventerrein 'Flanders Field' langs de E17 in de Kalkhoevestraat. De ruwbouw van de eerste fase, die bestaat uit 8 kantoor- en 6 produktieruimten met een totale oppervlakte van 1.236 m² was tegen het jaareinde praktisch afgewerkt. Inmiddels werd de heer Jacques Dewinter, directeur bij de Beaulieu-groep, aangesteld tot directeur van het Waregemse Bedrijvencentrum.

B. Transportzone Zeebrugge nv (TZZ)

De transportzone te Zeebrugge was sinds enkele tijd aan uitbreiding toe, aangezien de beschikbare 13 ha van de eerste fase praktisch totaal uitgeput waren. Begin 1989 werden 15 ha gronden aangekocht, teneinde een tweede fase te kunnen realiseren.

Op 11 december 1989 werd tot aanbesteding overgegaan van de uit te voeren infrastructuurwerken in deze tweede fase.

Deze werken worden uitgevoerd ten laste van de TZZ, met aanvang begin 1990, om in de tweede helft van 1990 klaar te zijn. Aangezien de werken aansluiten bij bepaalde wegen uit de eerste fase, zijn sommige percelen uit de tweede fase nu reeds bereikbaar en dus beschikbaar voor verkoop door de TZZ.

De uitbreidingswerken bieden nieuwe vestigingskansen voor een 15-tal transport- en zeehavengebonden bedrijven.

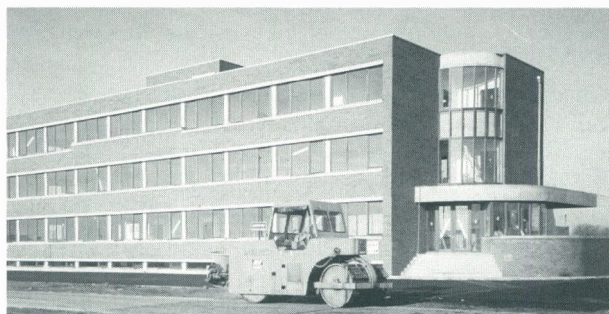
Op de eerste 13 ha van de transportzone zijn reeds 18 bedrijven gevestigd. Het betreft vooral transportbedrijven en bedrijven met een dienstverlenend karakter binnen het transportgebied: herstellingsplaatsen, onderdelen en brandstoffen. Tevens zijn er twee transportgebonden visverwerkende bedrijven gevestigd op de zone.

Op het vlak van de groepage en de expeditie is de vestiging van de firma Depaire een nieuw teken van de aandacht die in Zeebrugse kringen voor de Transportzone bestaat.

In het dienstengebouw zijn er 16 firma's aanwezig, hoofdzakelijk transportfirma's en expediteurs.

De douane bekleedt een sleutelpositie in het geheel van de transportzone. Voor de diensten van de douane werd een gebouw opgetrokken dat in februari 1990 klaar kwam.

ZEEBRUGGE: THE PLACE TO BE FOR BUSINESS

Investeer nu in de toekomst. De Transportzone Zeebrugge biedt ruimte (gronden) en burelen voor alle Haven- en Transportgebonden bedrijven.

Voor inlichtingen en begeleiding bel nu NV TRANSPORTZONE op het nummer 050/54.76.47 (internationaal /3250.547.647)

TRANSPORTZONE ZEEBRUGGE NV

**AN OFFICE WITH A
WORLDWIDE VIEW!**

bisart 050.33.78.16

C. *Beheersmaatschappij van het Internationaal Transportcentrum LAR (cv BITLAR)*

In 1989 werd van de 17,85 ha nog aan bedrijven verkoopbare oppervlakte in totaal 12,55 ha verkocht.

Zoals vermeld in het vorig jaarverslag werd de uitbreidingsmogelijkheid (15 ha) van het Transportcentrum LAR (53 ha) reeds goedgekeurd bij MB van 3 juni 1988.

De BITLAR, als beheersmaatschappij, voerde met diverse instanties besprekingen met het oog op een goede werking van het transportcentrum, onder meer wat betreft de oprichting te Rekkem-grens van een bijlokaal van het openbaar entrepot van de LAR (douanedokumenten te behandelen na de sluitingsuren van de LAR), de bevoegdheden van het douanekantoor LAR inzake de invoer en uitvoer van levende dieren, vlees en visserijproducten, behoud van de bestaande werking van het postkantoor Rekkem en andere meer. In 1989 trad de BITLAR opnieuw op als kontraktant betreffende een cursus expeditiebediende te verzorgen door de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB).

Er werd tussengekomen ten aanzien van de vraag van het gemeentebestuur van Kuurne voor de oprichting van een openbaar entrepot aldaar.

Algemeen werd veel aandacht besteed aan het beter bekendmaken van de potenties en de werking van de LAR en aan werken tot verhoging van de attractiviteit.

Gelet op het specifieke karakter van een transportcentrum als de LAR en de verwachtingen qua ontwikkeling van het gekombineerd vervoer gaat de BITLAR akkoord om bepaalde gronden te reserveren voor bedrijven die zich formeel verbinden om gebruik te maken van de spoorweginfrastructuur. Eind 1989 was er buiten deze gronden enkel nog grond beschikbaar in de centrumzone (voor kantoren) en in het vleesgroothandelscentrum.

D. *Flanders Vegetables Export cv*

Flanders Vegetables Export cv (FVE) werd in 1985 opgericht samen met 7 groothandelaars in groenten en fruit, met het oog op de export van verse groenten naar Groot-Brittannië.

De firma haalde in 1989 een omzet van 8,5 miljoen fr. De moeilijkheden die de werking van FVE de vorige jaren kende, deden zich ook in 1989 voor. Het gebruikte commissiesysteem in de Engelse groentegroothandel, de voorkeur van het Engelse publiek voor soorten die bij ons minder aan bod komen en ook het lage peil van het Britse Pond waren ernstige belemmeringen voor een expansie van de bedrijvigheid.

E. *Sea Farming*

De in het vorig jaarverslag mogelijk geachte vernieuwde werking van het Studiesyndikaat Sea Farming is in de loop van 1989 niet bewaarheid.

De realisatie van het project van aquacultuur te Nieuwpoort is niet enkel afhankelijk van de vooruitgang van de waterzuivering aan de Westkust – waaromtrent een programma is beslist en gestart – maar ook van de bouw van een nieuw oosterstaketsel in de voorhaven te Nieuwpoort, aangepast aan de behoeften van aquacultuur. Er is gebleken dat de bouw van dit staketsel – begroot op 300 miljoen fr. plus 70 miljoen fr. voor het geschikt maken voor aquacultuur – niet mogelijk zal zijn – om begrotingsredenen – binnen de periode van het Geïntegreerd Actieplan voor de Westhoek (1987-91). In oktober 1989 werd dan ook beslist de werking van het Studiesyndikaat Sea Farming opnieuw op non-actief te plaatsen.

Met de ASLK is het goed zaken doen

Een echte partner is net zo begaan met de zaak als uzelf. Zo'n partner is de ASLK. Bij ons komen overleg en advies op de eerste plaats. Want bankservice is maatwerk. Zeker als het om kredieten gaat. De ASLK biedt een brede gamma van kredietformules, zowel kort- als langlopende, zowel courante als minder courante, die exact

op de leest van uw zaak worden geschoeid. En zoals steeds behoren de ASLK-tarieven ook voor dit soort leningen tot de interessantste op de markt. Beginnende middenstanders en trouwe klanten genieten bovendien in veel gevallen van een aanzienlijke korting. Komt u dus in ieder geval eens met ons praten. Ook als u daar niet meteen een aanleiding toe ziet. Door onze know-how op gebied van bedrijfsfinanciering en krediet in de ruimste zin van het woord, kunnen wij u vaak nieuwe wegen wijzen. U kunt het beste via uw ASLK-agentschap even contact opnemen met de kredietexpert voor uw regio. U zal merken: met de ASLK is het goed zaken doen.

ASLK
KREDIET VOOR DE KMO

3. Bevordering gewestelijke infrastructuur, economische bedrijvigheid, ruimtelijke ordening

A. Infrastructuur

Mede tegen de achtergrond van de eenmaking van de Europese markt en van belangrijke infrastructuurwerken in het buitenland, zoals kanaaltunnel en supersnelle trein (SST), heeft de GOM-West-Vlaanderen in 1989 grote aandacht besteed aan het aspect infrastrukturele uitbouw in brede zin (inclusief telematica).

Algemeen werd – zoals vorige jaren – de planning door de Overheid en de stand van uitvoering van de werken opgevolgd met het oog op eigen positiebepaling, inbreng van eigen visie en elementen van sociaal-economische en ruimtelijke aard en prioriteitenbepaling. Begrotingsmoeilijkheden nopen uiteraard tot scherper afgelijnde standpunten qua prioriteiten.

De havens kregen opnieuw ruime aandacht, waarbij de stijgende betekenis van Zeebrugge werd onderstreept. Bij de bevoegde overheid werd onder meer tussengekomen om een positieve beslissing te bepleiten ten aanzien van de containerkade in de haven van Zeebrugge.

In 1989 ging ook opnieuw ruime aandacht naar Oostende, met name naar het zogenaamde masterplan tot renovatie van de haven. De bedoeling van dit plan is te komen tot een herstructurering van het havengebied via een meerjarenprogramma. Prioritair onderdeel van het plan is de bouw van een nieuwe sluis ter vervanging van de te kleine en bouwvallige Demeysluis. Bij de Gemeenschapsminister van Openbare Werken en Verkeer is aangedrongen op de uitvoering van het renovatieplan.

Inzake waterwegen ging de aandacht andermaal naar de verdere modernisering van de Leie. In het geheel van het kalibreringsprogramma van de Leie en van de Grensleie stelt de doortocht te Kortrijk een probleem: stroomafwaarts en stroomopwaarts deze stad zijn de werken ofwel voltooid ofwel in uitvoering, terwijl omtrent de doortocht te Kortrijk discussie bestaat. Deze situatie zorgt overigens voor vertraging in de uitvoering van het hele programma. Rekening houdend met de behoeften van de scheepvaart en met het feit dat de Leie ook een niet te miskennen waterafvoerende functie heeft, is door de GOM-West-Vlaanderen gepleit voor een coherent en homogeen geheel van kalibreringswerken. Aangedrongen is opdat de kalibrering van de Leie te Kortrijk onverwijld zou worden aangevat en zodanig zou worden uitgevoerd dat er een volwaardig tracé voor 1.350 ton schepen ontstaat (met mogelijkheid voor duwvaart). Dit standpunt werd overgemaakt aan de Gemeenschapsminister van Openbare Werken en Verkeer. Op het vlak van de waterwegen werden de werkzaamheden van het Studiecomité Leie en Bijkanalen gevolgd en ondersteund.

Op het vlak van de wegeninfrastructuur werd door de GOM-West-Vlaanderen een omstandige nota opgesteld inzake uit te voeren wegenwerken. De nota werd overgemaakt aan de Gemeenschapsminister van Openbare Werken en Verkeer en is basis geworden van bespreking in de Provinciale Stuurgroep Verkeer en Vervoer die door Gemeenschapsminister J. Sauwens werd opgericht.

Door de GOM-West-Vlaanderen werd deelgenomen aan de werkgroep, onder het voorzitterschap van de heer R. De Paepe, Sekretaris-Generaal van het Ministerie van Openbare Werken, die in relatie met de werken rond de uitbouw van de haven van Zeebrugge, een optimalisering van de toeristische potenties en transporteconomische uitbouw van de Oostkust beoogt.

In verband met de spoorweginfrastructuur is nagegaan welke repercussies te verwachten zijn van de verdere ontwikkeling van de haven van Zeebrugge, van de bouw van de Frans-Britse Kanaaltunnel (Calais) en van de aanleg van de Supersnelle Trein (SST) Parijs-Rijsel-Kanaaltunnel en Parijs-Rijsel-Brussel. Om de dreigende overbezetting op de sectie Brugge-Gent te voorkomen is voorgesteld een alternatieve route Brugge-Lichtervelde-Deinze-Gent volwaardig uit te bouwen, hetgeen de elektrifikatie van de sectie Lichtervelde-Deinze veronderstelt; aldus zou tevens een uitwijkroute ontstaan voor de gevallen waarin zich storingen voordoen op Brugge-Gent. Bovendien vormt deze ingreep een aanzet voor het voldoen aan de behoefte tot verbetering van de verbinding met de Kanaaltunnel via de lijn Gent-Lichtervelde-De Panne. Via deze lijn kunnen de havens van Oostende en Zeebrugge op een vlotte wijze verbonden worden met de Kanaaltunnel. De elektrifikatie van de verbinding Deinze-Lichtervelde kan met een eerder beperkte investering (300 miljoen fr.) worden uitgevoerd en later verder worden geoptimaliseerd. De Raad van Beheer van de GOM-West-Vlaanderen stuurt evenwel aan op de volledige elektrifikatie van de lijn Gent-De Panne. Verder is, in het licht van de aanleg van de SST, gepleit voor een rechtstreekse en snelle treinverbinding op de relatie Oostende-Brugge-Kortrijk-Rijsel met goede aansluiting op de SST-bediening aldaar. Deze standpunten werden meegedeeld aan de Minister van Verkeerswezen en aan de Directeur-Generaal van de NMBS.

Bij dezelfde verantwoordelijke personen is aandacht gevraagd voor de situatie te Lichtervelde waar het drukke spoorverkeer belangrijke hinder schept voor het wegverkeer.

Nog in verband met het openbaar vervoer is bij de Gemeenschapsminister van Openbare Werken en Verkeer opnieuw gepleit voor de doortrekking van de kusttram Knokke-De Panne tot in het NMBS-station van Adinkerke. Deze doortrekking is te zien in relatie met de opwaardering van de spoorverbinding Gent-Deinze-Westkust (-Calais).

Bij de Gemeenschapsminister van Leefmilieu, Natuurbehoud en Landinrichting is tussengekomen in verband met de afvalwaterzuivering langs de Kust. Bezorgd om de kwaliteit van het mariene levensmilieu en, hiermee verbonden, van de toeristische waarde van de Kust, is gepleit voor een prioritaire afwerking van de sanering van de Kust in het algemeen en van de Westkust in het bijzonder. Een aantal beslissingen in deze zin werden door de Minister getroffen.

B. Sociaal-economische bedrijvigheid

De tussenkomsten van de GOM-West-Vlaanderen inzake de sociaal-economische bedrijvigheid zijn zeer verscheiden en verweven met de uiteenlopende activiteiten van de diverse afdelingen en de algemene visievorming en het globale beleid.

Hiervoor werd reeds gewezen op tussenkomsten inzake de behoeften aan een adequaat aanbod van bedrijventerreinen.

Bij de bevoegde overheid werd ook tussengekomen in verband met de eventuele herziening van fiscale aftrekken ten voordele van vennootschappen in rekonversiezones. Aangedrongen werd om de eerder gedane toezeggingen aan bestaande bedrijven niet te wijzigen en gesteld werd dat een dergelijke herziening de concurrentiepositie van West-Vlaanderen zou verzwakken.

Inzake toeristische ontwikkeling vervult de GOM een taak van stimulering en begeleiding.

Door jarenlange actie van de GOM-West-Vlaanderen komt thans ook het toeristisch recreatiepark te Oostende tot effectieve uitbouw.

De GOM-West-Vlaanderen verdedigde verder haar stellingnames betreffende het toeristisch aanbodbeleid. Door middel van opbouwende acties werden gemeentebesturen, toeristische federaties, toeristische diensten en andere instellingen waarvan de activiteit beheerst wordt door het toerisme, gestimuleerd om zich aan te passen aan nieuwe toeristische tendensen en fenomenen.

De GOM-West-Vlaanderen neemt sedert 1988 de taak op zich om de toeristische overnachtingsstatistiek aan te passen aan de moderne marketingvereisten. Zij neemt daartoe het voorzitterschap waar van een werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van het Vlaams Kommissariaat-Generaal voor Toerisme (VCGT), het Office de Promotion du Tourisme (OPT), het Verkeers-
amt der Ostkantone (VAO), de GOM's Antwerpen en Oost-Vlaanderen, het Provinciaal Verbond voor Toerisme Limburg (PVTL) en het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS).

In 1989 werd effectief van start gegaan met de categorisatie van de logiesinrichtingen. Tot op heden werden de klassieke logiesvormen (hotels, campings, vakantiecentra en -dorpen, jeugdlogies) geïnventariseerd (nog geen tweede verblijven). In 1990 zal een poging ondernomen worden tot telling van de huurvakantiewoningen en de tweede verblijven. Wat dit laatste betreft werd in de voorbereidende fase reeds veel medewerking van de gemeentebesturen verkregen.

De GOM-West-Vlaanderen blijft adviezen verstrekken op het vlak van toeristische investeringen.

Aan potentiële investeerders wordt basisinformatie overgemaakt betreffende recente wetgeving, premieaanvraag en dergelijke. De GOM-West-Vlaanderen speelt aldus een inleidende rol bij het opstellen van investeringsdossiers. Zoals in de voorgaande jaren blijven deze laatste nog steeds geaksentueerd op het hotelwezen. Immobiliën, campings en uitbaters van weekendverblijfparken doen eveneens, maar in mindere mate, een beroep op de GOM-West-Vlaanderen.

Voor algemene informatie over het toerisme doen private personen en ondernemingen frekwent een beroep op de GOM-bibliotheek.

In het raam van de uitvoering van het Nationaal Programma van Kommunautair Belang voor de Westhoek werd meegewerkt tot verruiming van het aanbod van het plattelandstoerisme.

Gelet op de ingrijpende betekenis van de uitvoering van het Actieprogramma voor de Westhoek ten aanzien van de ontwikkeling van deze regio wordt dit aspect hierna iets uitvoeriger toegelicht.

Er vonden in 1989 2 bijeenkomsten plaats van het Koördinatiecomitee; te Poperinge op 17 april en te De Panne op 23 oktober. Daarbij werd aan 5 projecten EFRO-steun (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling) toegekend van 17.223.065 fr.

Drie van deze projecten beogen een versterking van de industriële onderbouw van de Westhoek. Aan infrastructuurwerken op bedrijventerreinen te Ieper, Veurne en Poperinge werd 13.748.065 fr. EFRO-steun toegekend. Aanvullend op de studie over de potenties van het hoevertoerisme in de Westhoek werd EFRO-steun, zijnde 2.550.000 fr., verleend voor de uitbouw van een structuur voor promotie en coördinatie van het hoevertoerisme. Inzake ondersteuning van het eigen ontwikkelingspotentieel op toeristisch vlak werd een project betreffende toeristische fietsroutes en lange-afstandsfietsroutes (EFRO-steun: 925.000 fr.) goedgekeurd.

Tot op heden werd reeds definitieve goedkeuring gegeven inzake EFRO-steun voor een bedrag van 175.756.361 fr.

De GOM-West-Vlaanderen – die het sekretariaat waarneemt van het Koördinatiecomitee Westhoek – beijverde zich opdat diverse projecten die principieel voor EFRO-steun in aanmerking komen metterdaad zouden worden omgezet in concrete dossiers die ter goedkeuring voor EFRO-steun zouden kunnen voorgelegd worden. Daartoe werden de initiatiefnemers bijgestaan en werden besprekingen gevoerd met departementen en andere instanties, veelal ook met het oog op het beslissen over overheidsfinanciering (Vlaamse Gewest, Provincie, VCGT, en andere). EFRO-steun is immers slechts mogelijk in de mate dat er overheidsfinanciering is. Hierbij is het belangrijk aan te stippen dat bepaalde investeringen in beginsel niet voor EFRO-steun in aanmerking komen, zoals voor instellingen van algemeen vormend onderwijs, bouw en renovatie van woningen, musea die geen verband houden met de bevordering van het toerisme, en dat de investeringen qua belang duidelijk het lokale niveau moeten overstijgen, zodat onder meer lokale winkelvoorzieningen, parkings en dergelijke uitgesloten zijn voor EFRO-steun.

Op 20 juli 1989 werd door de EG-kommissie goedkeuring gegeven aan het Geïntegreerd Actieprogramma voor de Westhoek (GAP-Westhoek). Hierdoor werd de globale EG-steun opgetrokken tot ongeveer 967 miljoen fr. voor de periode 1987-91. Naast EFRO-steun in het kader van NPCB-Westhoek (reeds goedgekeurd door EG-kommissie op 22 oktober 1987) zal de Westhoek nu ook kunnen rekenen op steun vanwege het Europees Sociaal Fonds (ESF) en het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw (EOGFL). Daarnaast wordt voor de vorming van een risicokapitaalfonds voor KMO's (budgetlijn 554) een EG-steun voorzien van 22,5 miljoen fr.

In het kader van de uitvoering van het GAP-Westhoek worden 4 nieuwe komitees geïnstalleerd: het EFRO-komitee (het vroegere Koördinatiecomitee), het ESF-komitee, het Landbouw- en Visserijkomitee en het Stuurkomitee als overkoepelend orgaan. De GOM-West-Vlaanderen neemt het sekretariaat waar van het Stuurkomitee, het EFRO-komitee en het Landbouw- en Visserijkomitee en ook het voorzitterschap van het Landbouw- en Visserijkomitee en is lid van elk van deze komitees.

Door de GOM-West-Vlaanderen werd op het vlak van bijscholing en omscholing tussengekomen bij de Vlaamse Dienst voor Arbeidsvoorziening en Beroepsopleiding (VDAB), onder meer qua opleiding ten behoeve van de grafische industrie, opdat de aktie Weer-Werk ook in de Westhoek en in het arrondissement Oosten zou van start gaan en andere meer.

Bij de bevoegde overheid werd ook tussengekomen opdat in het nieuwe afvalstoffendekreet de GOM's opnieuw zouden worden betrokken in de adviesprocedure van het Afvalstoffenplan.

Opnieuw werd ook gepleit voor een uitbouw van opleidingsmogelijkheden aan de KUL-Campus te Kortrijk, rekening houdend met de behoeften en potenties van de regio.

C. Ruimtelijke Ordening

Uit de aard van haar opdracht volgt de GOM-West-Vlaanderen van nabij de wetgeving en het instrumentarium inzake ruimtelijke ordening.

Bij het bepalen van concepten voor de toekomstige werking van de GOM-West-Vlaanderen en bij adviesvorming voor derden wordt het ruimtelijke aspect steeds als sleutelement gehanteerd, naast sociaal-ekonomische, kulturele en ekologische aspecten. Dit geldt onder meer bij de berekening van behoeften inzake bedrijventerrei-

nen, huisvesting en infrastructuur en bij de begeleiding van het aktieplan voor de Westhoek.

Anderzijds is bij meerdere dossiers inzake vestiging of uitbreiding van bedrijven en dergelijke informatie verstrekt op het vlak van ruimtelijke ordening.

Aan de Vlaamse Regering is gesteld dat in West-Vlaanderen op diverse plaatsen de noodzaak zich voordoet om gronden voor industrievestiging te bestemmen in afwijking van de voorzieningen van de gewestplannen. Er werd aangedrongen dat deze bestemmingswijzigingen met de nodige soepelheid moeten kunnen gebeuren. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen aanpassingen die dringend van aard zijn en aanpassingen waarvoor meer tijdsruimte is. De knelpunten die op korte termijn een oplossing vergen, moeten een oplossing kunnen verkrijgen via bijzondere plannen van aanleg, door de gemeenten op te maken. Afwijkingen van gewestplannen die ingebed zijn in een langere termijnvisie – zoals diverse aanpassingen voorgesteld in de gemeentelijke richtnota's – kunnen hun beslag krijgen via gedeeltelijke herziening van de gewestplannen.

Er werd deelgenomen aan de Raad van Beheer van de Konferentie voor Regionale Ontwikkeling van Noordwest-Europa (CRONWE); binnen deze Konferentie is actief medewerking verleend bij de organisatie van de 15de studiedagen die in februari 1990 te Brugge werden gehouden.

HET SAMENWERKINGSAKKOORD TUSSEN

EN DE

KfW Kreditanstalt
für Wiederaufbau

betekent voor Belgische bedrijven die investeringsplannen hebben in Oost- en West-Duitsland een daadwerkelijk voordeel.

Beide instellingen stellen niet alleen hun vakkennis omtrent investeringskredieten ter beschikking maar laten U ook genieten van gunstvoorwaarden.

Kontakteer het Sekretariaat Kredieten van de NMKN

☎ 02/214.14.65
02/214.14.42
02/214.14.47
02/214.14.37

4. Samenwerking en coördinatie

A. Doorstroming

De directie en stafleden van de GOM-West-Vlaanderen maken deel uit van diverse commissies, verenigingen of organismen of zijn met raadgevende stem betrokken bij de werking ervan, met het oog op samenwerking en coördinatie op het sociaal-ekonomisch vlak. De permanente konfrontatie met de dagelijkse problematiek op vele terreinen van de overheids- en de privé-sektor laat toe het studie-, conceptie- en promotiewerk in te passen in de concrete realiteit, het op een breed vlak uit te dragen en versnippering van inspanningen te vermijden en vanaf de basis de noodzakelijke coördinatie te verzekeren. De GOM-West-Vlaanderen oefent aldus een coördinerende functie uit ten aanzien van de interkommunale verenigingen die concrete uitwerking geven op het terrein van het beleid op het vlak van bedrijventerreinen, terreinen voor huisvesting en ruimtelijke planning op het lokale vlak.

Vertegenwoordigers van de GOM-West-Vlaanderen zijn actief in de volgende verenigingen:

1. Interkommunale verenigingen

Leiedal sv, Raad van Bestuur (Kortrijk);
Westvlaamse Interkommunale voor Economische Expansie en Rekonversie, Lid Raad van Bestuur en Directiecomitee (Brugge);
Westvlaamse Interkommunale voor Huisvestingsbeleid, Adviseur Raad van Bestuur en Directiecomitee (Brugge);
Westvlaamse Interkommunale voor Technisch Advies en Bijstand voor Ruimtelijke Ordening, Adviseur Raad van Bestuur en Directiecomitee (Brugge).

2. Beheer en advies aan onderwijsinstellingen

Provinciale Industriële Hogeschool van West-Vlaanderen, Raad van Beheer (Kortrijk);
Vormingsinstituut KMO, Raad van Beheer (Brugge);
Postuniversitair Centrum West-Vlaanderen – CHO, Raad van Beheer en Directiecomitee (Brugge) en Werkgroep Wetenschappen en Toegepaste Wetenschappen;
Trainingscentrum Zeebrugge (TCZ), Brugge-Zeebrugge.

3. Organen, Werkgroepen en Commissies in verband met ontwikkelingswerk

Adviescomitee Promotie Vlaanderen, Brussel;
FIOC (Flanders' Investment Office) (Brussel);
Interregio vzw, Raad van Beheer en Technisch Komitee (Brussel);
Bedrijvencentrum Regio Brugge nv, Raad van Bestuur;
Bedrijvencentrum Regio Kortrijk nv, Raad van Bestuur;
Bedrijvencentrum Regio Roeselare nv, Raad van Bestuur;
Bedrijvencentrum Regio Westhoek nv, Raad van Bestuur;
Bedrijvencentrum Regio Waregem nv, Raad van Bestuur;
Bedrijvencentrum Regio Oostende nv, Raad van Bestuur;

Centrum voor Begeleiding van ondernemingen, Raad van Bestuur;

APZI (Association Port of Zeebrugge Interests), Promotiecomitee Zeehavendagen (Brugge);
Westvlaamse Vereniging voor de Vrije Tijd, Raad van Beheer (Beernem);
Flanders Vegetables Export cv, Raad van Beheer;
Alitech vzw, Raad van Beheer (Gent);
Provinciaal Technologisch Centrum West-Vlaanderen vzw, Raad van Beheer (Kortrijk);
Technologisch Instituut – Kon. Vlaamse Ingenieursvereniging – Biotechnologieraad (Antwerpen);
Studiecentrum voor Water (SVW) vzw, Raad van Beheer (Brussel) en Werkgroep 'Biotechnologie in de waterbehandeling';
Provinciale Commissie voor Grondwaterbeheer (Brugge);
Coördinatiecomitee GIMV – Vlaamse GOM's;
Coördinatiecomitee Westhoek, Kabinet van de Voorzitter van de Vlaamse Regering (Brussel);
LPO (Luchthaven Promotie Oostende), Raad van Beheer (Oostende);
Provinciale Werkgroep voor Huisvesting (Brugge);
Provinciale Welzijnscommissie (Brugge);
Centrum voor Kwaliteitszorg West-Vlaanderen, Raad van Beheer;
Provinciale Visserijcommissie West-Vlaanderen (Brugge);
FLAG – Flemish Aerospace Group (Antwerpen);
Studiecomitee Leie en Bijkanalen (Kortrijk);
Werkgroep Ontwikkelingsconcept grensregio Vlaanderen-Zeeland (Gent);
Sociaal Ekonomische Aktiegroep voor de Westhoek (Diksmuide);
Regionaal Instituut voor de Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen (Woumen);
Subregionaal Teverkstellingscomitee Brugge;
Subregionaal Teverkstellingscomitee Oostende;
Konferentie voor Regionale Ontwikkeling in Noord-West-Europa (Brugge);
Stedelijke Landbouwkommissie (Brugge);
Organisatiecomitee 'Forum for Applied Biotechnology'.

4. Commissies in verband met leefmilieu

Nationale Erkenningscommissie Verwerfers en Verwerkers van Toxische Afvalstoffen, Ministerie van Teverkstelling en Arbeid (Brussel);
Vlaamse Raad voor het Leefmilieu, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Plenaire Raad, Commissie Water en Bodem, Werkgroep MER (Brussel);
Coördinatiegroep Milieubeheer Energik (Antwerpen);
Adviesraad Ifest (International Trade Fair for Environmental & Safety Technologies) (Gent);
Stuurgroep grondwaterkwaliteitskaart West-Vlaanderen (Brussel);
Werkgroep 'Zorg voor het Leefmilieu' van de Koning Boudewijnstichting, (Brussel).

5. Commissies in verband met toerisme

Nationaal Komitee voor het Europees Jaar voor Toerisme 1990 – Voorzitter;
Adviescommissie Toeristische Publiciteit en Public Relations, Westtoerisme;
Adviesraad voor Toerisme, stad Brugge;
Werkgroep 'Hervorming Toeristische Statistiek';
Provinciale Werkgroep 'Recreatie en Toerisme';
Werkgroep Hoevertoerisme, Provinciebestuur van West-Vlaanderen.

6. Commissies in verband met informatie

Redaktieraad van 'West-Vlaanderen Werkt' (Brugge);
Redaktieraad van 'Toeleveren Vandaag' van de Vlaamse GOM's;
Redaktieraad van 'Zeebrugge News' (Brugge);
Redaktieraad van 'Flanders' Business Newsletter' (Vlaamse GOM's, FIOC, Vlaamse Executieve).

7. Commissies in verband met ruimtelijke ordening, transport, energie

Werkgroep Beheersstructuur Haven Oostende;
Werkgroep Toeristisch Herstel van de Oostkust (Brussel);
Transportzone Zeebrugge nv, Raad van Bestuur;
Werkgroep A17, stad Brugge (Brugge);
Provinciale Wegvergunningcommissie Hoogspanningsleidingen (Brugge);
Kontrolekomitee voor de Elektriciteit en het Gas.

8. Vaste medewerking aan wetenschappelijke instellingen

Instituut voor Zeewetenschappelijk Onderzoek (IZWO), Raad van Beheer en Wetenschappelijke Commissie (Brugge);
International Association on Water Pollution Research (IAWPRC) – Belgisch Nationaal Komitee, Algemene Vergadering, (Brussel).

B. Samenwerking met de andere Vlaamse GOM's

Er is een regelmatig overleg tussen de Directeurs-Generaal van de vijf GOM's van het Vlaamse Gewest. Initiatieven en problemen van gemeenschappelijke aard worden in de schoot van dit informatief overleg besproken, teneinde onder meer te komen tot gemeenschappelijke standpunten in de onderscheiden beheersorganismen. Hierdoor ontstaat ook de noodzakelijke coördinatie in het raam van gezamenlijke initiatieven.

5. Externe relaties en dokumentatie

A. Algemeen

De GOM-West-Vlaanderen hield op 16 mei 1989, aansluitend bij haar Algemene Vergadering, een Informatievergadering onder voorzitterschap van Prof. Dr. O. Vanneste, Gouverneur van West-Vlaanderen.

Prof. Dr. N. Vanhove, Directeur-Generaal GOM-West-Vlaanderen behandelde de economische situatie van West-Vlaanderen in 1988.

De heer N. De Batselier, Vice-Voorzitter van de Vlaamse Executieve, Gemeenschapsminister van Economie, Middenstand en Energie, lichtte zijn rekonversie- en expansiebeleid voor Vlaanderen toe.

De heer W. Vens, Voorzitter GOM-West-Vlaanderen vestigde de aandacht van de aanwezigen op het nijpend tekort aan industrieterreinen in Vlaanderen en op de noodzakelijke aktivering van het Oostendse.

Het jaarverslag van de GOM-West-Vlaanderen werd opgenomen in 'West-Vlaanderen Werkt' 1989/2. Dit aktiviteitsverslag werd voorafgegaan door het Economisch Verslag 1988.

Daarnaast werden er 27 persnota's verspreid over zeer diverse onderwerpen.

Enkele nota's werden gewijd aan statistische studies op het vlak van de demografie, de tewerkstelling te Zeebrugge, de arbeidsmigratie tussen West-Vlaanderen en Noord-Frankrijk, de groei van de industriële tewerkstelling in West-Vlaanderen.

Inzake openbare werken ging de aandacht naar het Masterplan ter renovatie van de haven van Oostende en naar de noodzakelijke uitbreiding van de Transportzone te Zeebrugge. Tevens maakte de GOM-West-Vlaanderen een eigen spoorwegenprogramma bekend en werden de aanpassingswerken voor de doortocht van Kortrijk opnieuw op het voorplan gesteld.

De T-zone te Ieper kwam herhaaldelijk in het nieuws: het speciaal statuut liep eind 1989 ten einde en er werden nog twee bedrijven gevestigd.

De Westhoek en het geïntegreerd aktieplan bleven het ganse jaar aktueel.

De aandacht van de GOM-West-Vlaanderen spitste zich daarnaast toe op het creëren van speciale zones voor research en op de ontwikkeling van het net van bedrijvencentra in de provincie: er werd aandacht gegeven aan de nieuwe bedrijvencentra van Oostende en Waregem.

Op Europees vlak werd het operationeel worden van het GOM-Euro Info Center aangekondigd, terwijl ook de deelname van de bedrijven aan een kollektieve GOM-stand in meerdere internationale jaarbeurzen langs de pers werd gestimuleerd.

De informatie over diverse economische problemen gebeurde in 45 voordrachten en tal van interviews met de pers en op radio en TV.

De bibliotheek staat ook ten dienste van bezoekers met soms zeer gespecialiseerde vragen over bepaalde onderwerpen. In 1989 werden er 285 boeken aangekocht en 191 anders verkregen, wat het boekenbestand op 10.238 gerepertorieerde boeken bracht.

Het repertorium van tijdschriftartikels met blijvende waarde omvat 965 titels. De bibliotheek beschikt over 158 tijdschriften-abonnementen.

B. *Flanders Business Newsletter*

Samen met FIOC en met de Vlaamse Executieve geven de vijf Vlaamse GOM's een tijdschrift uit, bestemd voor potentiële buitenlandse investeerders.

Het februari-nummer (nr. 21) stond volledig in het teken van FTI, Flanders Technology International Forum te Gent. De 'Technology Transfer' werd speciaal in het licht gesteld.

In mei (nr. 22) werden de belangrijkste troeven van Vlaanderen tegenover de gemeenschappelijke markt toegelicht. Meer speciaal werd er een kaart met de industriegebieden aan toegevoerd.

Het augustus-nummer (nr. 23) was eerder op de Japanse belangstellende bedrijven gericht; het november-nummer (nr. 24) typeerde Vlaanderen als het fysisch distributiecentrum van de gemeenschappelijke markt.

C. *Voordrachten*

In 1989 werden door de GOM-medewerkers 45 voordrachten gegeven:

Dr. N. Vanhove sprak te Brugge (3x), Brussel (2x), Diksmuide, Hooglede, Ieper, Kortrijk (3x), Lomé (Togo), Oostende, Rotterdam (Nederland) (2x), Turnhout en Veurne.

Dr. J. Theys sprak te Brugge (2x), Kortemark, Houthulst en Woumen.

Dr. iur. J. Callens sprak te Albany (USA), Brugge, Detroit (USA), Ieper (2x), Kortrijk, Montreal (Canada), Newton (USA), Ohio (USA), Oostende (2x) en Veurne.

Dr. E. Omey sprak te Roeselare.

De heer R. De Keyser sprak te Gent en te Brussel.

De heer P. Boerjan sprak te De Haan, Genève (Zwitserland), Kortrijk (2x) en Oostende.

De heer L. Vermandere sprak te Harelbeke.

De heer A. De Raes sprak te Brugge en te Oostende.

Dr. N. Vanhove verleende zijn medewerking aan uitzendingen van de BRT-radio en de Duitse radio omroep BDR-III.

Dr. iur. J. Callens zat te Brugge een paneelgesprek voor over 'KMO en de eengemaakte markt'. Hij sprak voor de Schotse televisie over 'Scotland and Europe 1992'. De heer P. Boerjan werkte mee aan een programma voor de regionale zender BRT-II.

D. *Medewerking aan boeken en tijdschriften*

Dr. N. Vanhove publiceerde: 'Tourist Market Segmentation' in S.F. Witt en L. Moutinho: 'Tourism Marketing and Management Handbook', New York, 1989 en 'Trends in het toerisme en betekenis van Europa 1992 voor de toeristische sektor': 'Contact', Vakblad van de Belgische Reisbranche, nummers 14 en 15, 1989.

E. *Deelname aan colloquia, studiedagen*

'Kwaliteitsbeleid: beter ondernemingsresultaat? Praktijk getuigenissen', Centrum voor Kwaliteitszorg/GOM-West-Vlaanderen, Veurne.

'Congress Urban Economics and Tourism', Tinbergen Instituut, Rotterdam.

'De toerist en zijn ontspanning', Provinciaal Colloquium NCMV, Brugge.

'De KMO, een strategie voor morgen', NCMV-CMBV-Middenstandskongres, Oostende.

Symposium '20 jaar Toerisme in het HTP', HTI Brugge.

'Het opstarten van nieuwe industriële activiteiten', Studiedag Postuniversitair Centrum/GOM-West-Vlaanderen, Oostende.

'From Traditional Spa Tourism to Modern Forms of Health Tourism', AIEST Kongres, Budapest.

VEV-Kongres, Gent.

'Dag van het Autocartoerisme', Europees Autocar- en Autobussalon, Kortrijk.

'Samenhangend beleid in Europa van morgen', Geoplan, Turnhout.

Studiedag 'Wat verdien ik met klantvriendelijkheid?', KU-Leuven, afdeling Kortrijk.

CEPS 'Business Policy Seminar', Brussel.

Seminarie 'Voedingsindustrie 1992', Federatie van de Landbouw- en Voedingsnijverheid/GOM-West-Vlaanderen, Kortrijk.

VEV-Informatiesessie Nord-Pas-de-Calais, Antwerpen. Samenlevingsopbouw Westhoek: 'Sociale situatie van de kleine bedrijven' en reeks 'De toekomst van het landelijk gebied', Woumen.

Studiedag 'Het Zwin', Water, Energie en Leefmilieu vzw, Zeebrugge.

Telematica voor publieke dienstverlening', Colloquium Koning Boudewijn-Stichting, Brussel.

'De KMO en de voorbereiding op een eengemaakte markt in 1992', Postuniv. Centr. W.-Vlaanderen, Brugge. Industriedag PIH, Kortrijk.

'Meer mogelijkheden voor de KMO', Informatievergadering Vormingsinstituut, Veurne.

Industriedag KIH, Oostende.

'Westhoek en 1992', Colloquium Vormingsinstituten voor KMO, BDBH, Kredietbank, Adinkerke.

'Nieuwe klemtonen bij het management van bedrijven', Seminarie Instituut Prof. Vlerick, Gent.

Comett-informatiedag, EG, Antwerpen.

Ontmoetingsdag ambtenaren, Leiedal, Kortrijk.

Studiedag ISDN, Flanders Technology, Gent.

'Zeebrugge en de Container', Colloquium MBZ, Knokke-Heist.

'Waarborgverstrekking bij kredietonderhandeling: nieuwe tendensen en mogelijkheden', Seminarie Postuniversitair Centrum West-Vlaanderen, Kortrijk.

APZI-Promotiedag te Wenen en te Budapest.

Bedrijvenkontaktdagen, Kamer voor Handel en Nijverheid, Kortrijk.

'Moderne tendensen bij elektrische aandrijftechnieken', Symposium PIH, Kortrijk.

'Op naar 1992', CDE, Kortrijk.

'Onderwijsaanbod voor de toekomst', ACW, Kortrijk.

'Regionaal beleid in Vlaanderen', SERV, Brussel.

'Tourism in the 90's', Tourism Management, London.

'Tapping the potential of the next leisure growth market', Best Business Education, London.

'Impact of Channel Tunnel on Freight Movement in Europe', Second International Conference, Department of Civil Engineering, City University, Londen.

'Vervoer- en havenbeleid', Colloquium Vakgroep Transport en Ruimte van het Studiecentrum voor Economisch en Sociaal Onderzoek, Antwerpen.

'Westerschelde - Euroregio', Studiedag, Middelburg.

'Afvalstoffenverwijdering in de industriële KMO',

Enviroconsult, St.-Niklaas.

'MER en Milieu-audit, wat en hoe?', GOM-West-Vlaanderen en Belconsulting, Brugge.

'Afvalverwerking', KVIV-debatavond, Antwerpen.

'Forum for Applied Biotechnology', RUG en GOM-West-Vlaanderen, Gent.

'Milieuzorg in Nederlandse bedrijven', Energik, Antwerpen.

'Gescheiden inzameling huisvuil', KVIV, Gent.

'Bedrijfsafvalwaters: zelf zuiveren of ervoor betalen', KVIV-IFEST, Gent.

'Mengmestproblematiek', KVIV, Antwerpen.

'Het beperken van luchtverontreiniging bij industriële KMO's, Enviroconsult, St.-Niklaas.

'Grondwaterproblematiek in West-Vlaanderen', Veurne.

'Milieu en Fosfaten', KVIV, Antwerpen.

'Beheer van Afvalstoffen', VUB, Brussel.

'De Noordzee: een zee voor het leven', Staatssekretariaat Leefmilieu en Emancipatie, Oostende.

Milieuprojekt-dag Innovi, Gent (IFEST).

'Recyclage van kunststofflessen', KVIV, Gent (IFEST).

'Invloed van de Milieuwetgeving op de energiesector', KVIV, Antwerpen.

'Ruimtelijke Planning in Vlaanderen', Vlaamse Federatie voor Planologie, Leuven.

'Profileren en Profiteren', gemeente 's Hertogenbosch en andere, 's Hertogenbosch, Nederland.

'Recreatie natuurlijk', Vakantiegenoegens vzw en Natuurreservaten vzw, De Haan.

'Milieu-effektrapportering in Vlaanderen', Leuven.

'Milieu-vriendelijker Verkeer', Vlaamse Stichting Verkeerskunde, Brussel.

II. ORGANIZATORISCHE UITBOUW EN ADMINISTRATIE

De diverse statutaire organismen, waarin de publiekrechtelijke sektor de meerderheid van de vertegenwoordigers heeft en waarin de vertegenwoordigers van de privaatrechtelijke sektor werden aangewezen op basis van het pariteitsbeginsel tussen de sociale partners, kwamen op de volgende data bijeen:

Algemene Vergadering	Raad van Beheer	Direktie-komitee	Kollege van Kommissarissen
16 mei	14 maart 16 mei 27 juni	14 februari 14 maart 11 april	28 maart 20 juni 26 september
	10 oktober 4 december	10 oktober 14 november 4 december	19 december

Raad van Beheer

De samenstelling van de Raad van Beheer, zoals aangeduid door de Algemene Vergadering van 16 mei 1989, is als volgt:

W. Vens, Voorzitter;
P. Amery, Ondervoorzitter;
J. Laurent, Ondervoorzitter.

A. Publiekrechtelijke sektor

(1) Provincie

Amery Pieter, Veurne
Defreyne Gerrit, Kortemark
d'Udekem d'Acoz Henri, Poperinge
Fonteyne Jaak, Waregem
Kindt Gabriël, Lichtervelde
Laurent Jean-Claude, Brugge
Vens Werner, Izegem
Vercruyssen-Haghebaert Emilienne, Oostende
Weydts Walter, Kortrijk

(2) Gemeenten

Breyne Paul, Voormezele-Ieper
De Langhe Marc, Brugge
Labens Willy, Oostende
Olivier Marc, Kortrijk
Vandamme Raymond, Diksmuide

(3) Interkommunale Verenigingen

WIER

Lambrecht Daniël, Kortemark
Wouters Wilfried, Brugge

LEIEDAL

Sansen Antoon, Kortrijk

De Raad van Beheer dd. 27 juni 1989 nam kennis van de vervanging van de heer W. Wouters door de heer J. Van der Perre. Laatstgenoemde werd door dezelfde Raad van Beheer, te voorlopigen titel tot aan de eerstvolgende Algemene Vergadering, benoemd tot beheerder.

B. *Privaatrechtelijke sektor*

(1) Werkgevers

Nijverheid

Dewulf Robert, Gullegem
Lannoo Godfried, Tielt
Vanden Avenne Walter, Oostrozebeke
Verhaeghe Ivo, Zwevegem

Middenstand

Laridon Hendrik, Diksmuide
Windels Roger, Torhout
Landbouw
Terryn Roger, Deerlijk
Vervenne Willy, Menen

(2) Werknemers

Algemeen Christelijk Vakverbond

Delzeyne Eric, Roeselare
Deseyn Luc, Bellegem
Jonckheere Fernand, Oostende
Vanlerberghe Daniël, Langemark-Poelkapelle

Van Poucke Eric, Brugge

Algemeen Belgisch Vakverbond

Dhelft Roland, Oostende
Vandermeiren Ludwig, Kortrijk
Victor Yvan, Oostende

De Raad van Beheer dd. 10 oktober 1989 nam kennis van de vervanging van de heer L. Vandermeiren door de heer G. Carlier. Laatstgenoemde werd door dezelfde Raad van Beheer, te voorlopigen titel, tot aan de eerstvolgende Algemene Vergadering, benoemd tot beheerder.

Direktiekomitee

De samenstelling van het Direktiekomitee zoals aangegeven door de Raad van Beheer van 16 mei 1989 is als volgt:

A. *Publiekrechtelijke sektor*

(1) Provincie

Amery Pieter, Veurne
Defreyne Gerrit, Kortemark
Fonteyne Jaak, Waregem
Laurent Jean-Claude, Brugge
Vens Werner, Izegem
Weydts Walter, Kortrijk

(2) Gemeenten

Breyne Paul, Voormezele-Ieper
Labens Willy, Oostende
Olivier Marc, Kortrijk

B. *Privaatrechtelijke sektor*

(1) Werkgevers

Nijverheid

Verhaeghe Ivo, Zwevegem
Middenstand
Windels Roger, Torhout
Landbouw

Vervenne Willy, Menen

(2) Werknemers

Algemeen Christelijk Vakverbond

Delzeyne Eric, Roeselare
Van Poucke Eric, Brugge
Algemeen Belgisch Vakverbond
Victor Yvan, Oostende

Kollege van Kommissarissen

Na de Algemene Vergadering van 16 mei 1989 is de samenstelling van het Kollege van Kommissarissen als volgt:

A. *Publiekrechtelijke sektor*

(1) Provincie

Bogaert Dirk, Jabbeke
Devos Joël, Kortrijk
Sagaert Norbert, Roeselare

(2) Gemeenten

Ducastele Mirella, Roeselare
Standaert-Major Anni, Blankenberge

B. *Privaatrechtelijke sektor*

(1) Werkgevers

Middenstand

Mortier Jaak, Ieper
Landbouw
Van Der Stichele Joris, Ieper

(2) Werknemers

Algemeen Christelijk Vakverbond

Soens Gerard, Lendeledede
Algemeen Belgisch Vakverbond
Van Pottelberghe Sonja, Brugge

C. *Kommissaris-Revisor* E.A. Couckuyt, Kortrijk

Vertegenwoordiging van de regering

Regeringskommissaris: de heer F. Vanrenterghem
Inspekteur-Generaal van Financiën: de heer J. De Caesmaeker

Administratie

Direkteur-Generaal: dr. ec. N. Vanhove
Adjunkt-Direkteur-Generaal: dr. ec. J. Theys
Direktiesekretaresse: mevr. V. Van Pottelberghe
Afdeling Toegepast-Economisch Onderzoek: dr. ec. J. Theys
Afdeling Industriële Ontwikkeling: dr. iuris J. Callens
Afdeling Ruimtelijke Ordening en Milieuzorg: Lic. J. Hemschoote
Afdeling Toeristische Promotie: dr. ec. N. Vanhove
Public Relations: D. Sanders, lic. pol. soc.

Begroting

In zitting van de Raad van Beheer van 4 december 1989 werd de inkomsten- en uitgavenbegroting voor 1990 goedgekeurd.

Bijlage 1:

Evolutie van de bevolking tussen 1 maart 1981 en 1 januari 1988, per arrondissement.

Rangorde van de arrondissementen

Arrondissement	1/3/1981	1/1/1988	Index	Rangorde
<i>Veurne</i>	47.880	51.340	107,2	1
Marche-en-Famenne	42.697	45.280	106,0	2
Maaseik	187.771	196.666	104,7	3
Nijvel	291.009	303.824	104,4	4
Turnhout	359.407	374.808	104,3	5
Dinant	88.924	91.664	103,1	6
Hoei	88.221	90.845	103,0	7
<i>Brugge</i>	254.221	261.162	102,7	8
Hasselt	352.707	361.128	102,4	9
<i>Oostende</i>	132.204	135.100	102,2	10
Bastenaken	36.199	36.984	102,2	11
Leuven	414.729	423.145	102,0	12
Namen	261.054	265.679	101,8	13
Neufchateau	51.488	52.341	101,7	14
Tongeren	176.410	179.187	101,6	15
St.-Niklaas	210.116	213.415	101,6	16
Verviers	245.260	248.826	101,5	17
<i>Kortrijk</i>	271.613	274.969	101,2	18
Halle-Vilvoorde	518.191	524.503	101,2	19
Virton	44.231	44.679	101,0	20
Borgworm	60.809	61.412	101,0	21
Philippeville	57.422	57.983	101,0	22
Dendermonde	180.617	181.604	100,5	23
Mechelen	292.325	293.590	100,4	24
<i>Tielt</i>	84.727	85.082	100,4	25
Antwerpen	918.144	919.052	100,1	26
<i>Roeselare</i>	137.035	136.925	99,9	27
Gent	485.565	484.691	99,8	28
<i>Ieper</i>	103.893	103.666	99,8	29
Thuin	141.442	141.084	99,7	30
Aarlen	47.311	47.168	99,7	31
Oudenaarde	112.501	111.646	99,2	32
Zinnik	167.238	165.586	99,0	33
Eeklo	79.924	79.000	98,8	34
Doornik	141.766	139.655	98,5	35
<i>Diksmuide</i>	47.680	46.949	98,5	36
Aalst	262.469	258.423	98,5	37
Moeskroen	72.674	71.419	98,3	38
Aat	77.291	75.763	98,0	39
Luik	605.123	590.985	97,7	40
Brussel-Hoofdstad	997.293	970.346	97,3	41
Bergen	257.234	249.716	97,1	42
Charleroi	443.832	428.426	96,5	43
<i>Westhoek</i>	199.453	201.955	101,3	
Vlaams Gewest	5.630.129	5.696.051	101,2	
Waals Gewest	3.221.225	3.209.319	99,6	
<i>Het Rijk</i>	9.848.647	9.875.716	100,3	

*Bijlage 2:
Aantal geboorten per 1.000 inwoners,
jaargemiddelde 1985-87.
Rangorde van de arrondissementen*

Arrondissement	Geboorten in jaar			Jaar- gemiddelde 1985-87	Bevolking 1/1/1986	Per 1.000 inwoners	Rangorde
	1985	1986	1987				
Bastenaken	568	550	563	560	36.690	15,27	1
Marche-en-Famenne	658	708	679	682	45.070	15,12	2
Neufchateau	681	757	718	719	52.137	13,78	3
Aarlen	657	695	590	647	47.162	13,73	4
Maaseik	2.621	2.670	2.688	2.660	195.404	13,61	5
Dinant	1.195	1.223	1.289	1.232	91.069	13,53	6
Virton	575	577	605	586	44.504	13,16	7
Verviers	3.135	3.284	3.229	3.216	248.190	12,96	8
Namen	3.313	3.383	3.427	3.374	264.633	12,75	9
Hoei	1.121	1.110	1.147	1.126	90.291	12,47	10
Turnhout	4.665	4.530	4.655	4.617	372.512	12,39	11
<i>leper</i>	1.265	1.297	1.288	1.283	103.677	12,38	12
Hasselt	4.369	4.563	4.415	4.449	360.075	12,36	13
Brussel-Hoofdstad	11.760	12.143	12.058	11.987	973.499	12,31	14
Thuin	1.744	1.694	1.745	1.728	141.096	12,24	15
Philippeville	699	684	737	707	57.919	12,20	16
Charleroi	5.055	5.216	5.385	5.219	429.242	12,16	17
<i>Tielt</i>	1.005	1.079	994	1.026	84.969	12,07	18
<i>Kortrijk</i>	3.239	3.357	3.343	3.313	274.534	12,07	19
<i>Diksmuide</i>	585	568	547	567	47.070	12,04	20
<i>Veurne</i>	554	635	633	607	50.727	11,97	21
Zinnik	1.878	2.058	2.005	1.980	165.409	11,97	22
Bergen	3.007	3.038	2.926	2.990	250.433	11,94	23
Nijvel	3.537	3.596	3.635	3.589	301.344	11,91	24
Moeskroen	873	838	825	845	71.793	11,77	25
Antwerpen	10.445	10.807	10.920	10.724	919.453	11,66	26
St.-Niklaas	2.421	2.490	2.531	2.481	212.769	11,66	27
<i>Roeselare</i>	1.580	1.580	1.618	1.593	137.015	11,62	28
Tongeren	2.135	2.064	2.033	2.077	178.903	11,61	29
Luik	6.620	6.912	6.961	6.831	591.467	11,55	30
Doornik	1.547	1.687	1.604	1.613	140.181	11,50	31
<i>Brugge</i>	2.933	3.060	2.909	2.967	260.137	11,41	32
Borgworm	655	669	726	683	61.141	11,18	33
Gent	5.260	5.503	5.471	5.411	484.857	11,16	34
Leuven	4.584	4.713	4.700	4.666	421.642	11,07	35
Aat	838	832	842	837	75.880	11,03	36
Mechelen	3.201	3.214	3.263	3.226	293.198	11,00	37
Oudenaarde	1.252	1.182	1.199	1.211	111.537	10,86	38
Dendermonde	1.952	1.931	2.018	1.967	181.454	10,84	39
<i>Oostende</i>	1.428	1.460	1.468	1.452	134.567	10,79	40
Halle-Vilvoorde	5.315	5.510	5.663	5.496	522.787	10,51	41
Eeklo	773	803	810	795	79.299	10,03	42
Aalst	2.585	2.601	2.596	2.594	259.015	10,01	43

Bijlage 3:
Natuurlijk akkres per 1.000 inwoners,
jaargemiddelde 1985-87.
Rangorde van de arrondissementen

Arrondissement	Natuurlijk akkres in jaar			Jaar- gemiddelde 1985-87	Bevolking 1/1/1986	Per 1.000 inwoners	Rangorde
	1985	1986	1987				
Maaseik	1.383	1.379	1.469	1.410	195.404	7,22	1
Hasselt	1.662	1.857	1.828	1.782	360.075	4,95	2
Turnhout	1.736	1.536	1.832	1.701	372.512	4,57	3
Marche-en-Famenne	115	134	166	138	45.070	3,07	4
Bastenaken	78	120	138	112	36.690	3,05	5
Tongeren	547	515	518	527	178.903	2,94	6
Aarlen	136	188	62	129	47.162	2,73	7
Nijvel	553	550	728	610	301.344	2,03	8
<i>Kortrijk</i>	423	393	671	496	274.534	1,81	9
Neufchateau	84	84	111	93	52.137	1,78	10
<i>Tielt</i>	53	212	167	144	84.969	1,69	11
<i>Roeselare</i>	152	196	285	211	137.015	1,54	12
Verviers	178	329	541	349	248.190	1,41	13
St.-Niklaas	130	209	457	265	212.769	1,25	14
<i>Brugge</i>	267	409	284	320	260.137	1,23	15
Dinant	50	77	183	103	91.069	1,13	16
<i>Ieper</i>	103	105	130	113	103.677	1,09	17
<i>Diksmuide</i>	48	46	55	50	47.070	1,06	18
<i>Veurne</i>	- 13	15	142	48	50.727	0,95	19
Leuven	265	293	571	376	421.642	0,89	20
Namen	112	136	360	203	264.633	0,77	21
Virton	58	- 42	77	31	44.504	0,70	22
Halle-Vilvoorde	- 31	328	554	284	522.787	0,54	23
Antwerpen	- 260	378	858	325	919.453	0,35	24
Mechelen	- 19	-122	112	- 10	293.198	-0,03	25
Philippeville	- 36	- 49	69	- 5	57.919	-0,09	26
Dendermonde	- 103	-138	150	- 30	181.454	-0,17	27
Zinnik	- 208	10	86	- 37	165.409	-0,23	28
Hoei	- 63	- 66	23	- 35	90.291	-0,39	29
Thuin	- 15	-204	34	- 62	141.096	-0,44	30
Gent	- 529	-231	- 37	-266	484.857	-0,55	31
Brussel-Hoofdstad	-1.460	-410	234	-545	973.499	-0,56	32
<i>Oostende</i>	- 145	-101	- 15	- 87	134.567	-0,65	33
Moeskroen	- 18	- 88	- 41	- 49	71.793	-0,68	34
Charleroi	- 652	-356	- 66	-358	429.242	-0,83	35
Aalst	- 363	-220	-181	-255	259.015	-0,98	36
Bergen	- 261	-286	-199	-249	250.433	-0,99	37
Luik	-1.125	-552	-100	-592	591.467	-1,00	38
Oudenaarde	- 166	-192	-126	-161	111.537	-1,45	39
Eeklo	- 190	-146	- 44	-127	79.299	-1,60	40
Borgworm	- 201	-167	- 49	-139	61.141	-2,27	41
Doornik	- 502	-301	-243	-349	140.181	-2,49	42
Aat	- 181	-228	-186	-198	75.880	-2,61	43

Bijlage 4:

*In- en uitwijkingsoverschot per 1.000 inwoners,
jaargemiddelde 1985-87.*

Rangorde van de arrondissementen

Arrondissement	Migratiesaldo in jaar			Jaar- gemiddelde 1985-87	Bevolking 1/1/1986	Per 1.000 inwoners	Rangorde
	1985	1986	1987				
<i>Veurne</i>	321	509	471	434	50.727	8,55	1
Nijvel	1.372	1.322	1.752	1.482	301.344	4,92	2
Borgworm	155	389	320	288	61.141	4,71	3
Hoei	347	283	531	387	90.291	4,29	4
<i>Oostende</i>	433	453	548	478	134.567	3,55	5
Dinant	113	411	412	312	91.069	3,43	6
<i>Brugge</i>	651	811	741	734	260.137	2,82	7
Marche-en-Famenne	124	212	44	127	45.070	2,81	8
Philippeville	214	235	5	148	57.919	2,56	9
Namen	556	580	686	607	264.633	2,30	10
Halle-Vilvoorde	1.437	889	1.162	1.163	522.787	2,22	11
Leuven	968	578	932	826	421.642	1,96	12
Neufchateau	118	10	93	67	52.137	1,29	13
Virton	24	35	98	52	44.504	1,18	14
Turnhout	331	203	464	333	372.512	0,89	15
Bastenaken	70	3	156	30	36.690	0,81	16
Oudenaarde	49	80	235	89	111.537	0,79	17
Gent	437	789	129	366	484.857	0,75	18
St.-Niklaas	137	340	189	131	212.769	0,61	19
Mechelen	215	270	280	112	293.198	0,38	20
Verviers	36	51	95	37	248.190	0,15	21
Aat	63	99	69	11	75.880	0,14	22
<i>Kortrijk</i>	295	34	236	31	274.534	0,11	23
Dendermonde	151	131	0	7	181.454	-0,04	24
Doornik	149	103	283	10	140.181	-0,07	25
Zinnik	161	136	91	69	165.409	-0,42	26
Antwerpen	267	112	1.259	471	919.453	-0,51	27
Thuin	207	21	46	77	141.096	-0,55	28
Luik	103	713	382	399	591.467	-0,68	29
Maaseik	225	4	207	145	195.404	-0,74	30
Tongeren	71	134	234	146	178.903	-0,82	31
<i>Tielt</i>	147	93	54	98	84.969	-1,15	32
Aalst	410	415	411	412	259.015	-1,59	33
Eeklo	86	81	255	141	79.299	-1,77	34
Aarlen	54	149	56	86	47.162	-1,83	35
<i>Ieper</i>	189	254	141	195	103.677	-1,88	36
<i>Roeselare</i>	346	279	375	333	137.015	-2,43	37
Bergen	471	916	518	635	250.433	-2,54	38
Charleroi	1.429	1.169	750	1.116	429.242	-2,60	39
Hasselt	1.041	1.106	775	974	360.075	-2,70	40
Brussel-Hoofdstad	2.200	2.627	3.387	2.738	973.499	-2,81	41
<i>Diksmuide</i>	174	147	176	166	47.070	-3,52	42
Moeskroen	287	256	333	292	71.793	-4,07	43

Bijlage 5:

Aandeel van de bevolking van minder dan 15 jaar en aandeel van de bevolking van 65 jaar en ouder in de totale bevolking, toestand op 1 januari 1989 (rijksregister). Rangorde van de arrondissementen.

Arrondissement	0-14 jaar	15-64 jaar	65 jaar en +	Totale bevol- king	0-14 jaar	Rangorde	Arrondissement	65 jaar en +	Rangorde
Maaseik	42.595	138.633	17.009	198.237	21,49	1	Brussel-Hoofdstad	17,34	1
Bastenaken	8.014	23.949	5.387	37.350	21,46	2	<i>Veurne</i>	17,10	2
Marche-en-Famenne	9.432	29.545	6.731	45.708	20,64	3	Oudenaarde	16,94	3
Virton	9.243	28.835	7.049	45.127	20,48	4	<i>Oostende</i>	16,77	4
Neufchateau	10.868	33.904	8.314	53.086	20,47	5	Aat	16,75	5
Hasselt	72.255	253.768	36.394	362.417	19,94	6	Doornik	16,52	6
Dinant	18.424	59.811	14.230	92.465	19,93	7	Borgworm	15,98	7
Nijvel	61.646	209.352	39.708	310.706	19,84	8	Eeklo	15,84	8
Turnhout	73.476	262.471	41.345	377.292	19,47	9	Neufchateau	15,66	9
Namen	52.149	177.496	38.176	267.821	19,47	10	Virton	15,62	10
Verviers	48.352	166.653	35.643	250.648	19,29	11	Antwerpen	15,62	11
<i>Ieper</i>	20.014	68.062	15.834	103.910	19,26	12	Moeskroen	15,51	12
Aarlen	9.225	32.654	6.437	48.316	19,09	13	Luik	15,45	13
Philippeville	11.145	39.093	8.331	58.569	19,03	14	Zinnik	15,45	14
Moeskroen	13.602	46.827	11.093	71.522	19,02	15	Dinant	15,39	15
<i>Tielt</i>	16.198	56.916	12.249	85.363	18,98	16	Gent	15,38	16
<i>Diksmuide</i>	8.903	30.993	7.163	47.059	18,92	17	Mechelen	15,36	17
<i>Kortrijk</i>	52.024	185.656	37.734	275.414	18,89	18	Bergen	15,31	18
Tongeren	33.981	125.807	20.532	180.320	18,84	19	<i>Ieper</i>	15,24	19
St.-Niklaas	40.154	144.385	29.464	214.003	18,76	20	<i>Diksmuide</i>	15,22	20
Thuin	26.717	94.635	21.316	142.668	18,73	21	Hoei	15,02	21
Hoei	17.337	61.432	13.917	92.686	18,71	22	Charleroi	14,99	22
Bergen	46.872	167.236	38.704	252.812	18,54	23	Thuin	14,94	23
<i>Roeselare</i>	25.403	92.718	19.178	137.299	18,50	24	<i>Brugge</i>	14,88	24
Zinnik	30.500	110.316	25.724	166.540	18,31	25	Marche-en-Famenne	14,73	25
Charleroi	77.223	286.213	64.062	427.498	18,06	26	Aalst	14,55	26
Dendermonde	32.829	123.911	25.311	182.051	18,03	27	Leuven	14,42	27
Doornik	25.267	92.081	23.222	140.570	17,97	28	Bastenaken	14,42	28
Borgworm	11.230	41.300	9.992	62.522	17,96	29	<i>Tielt</i>	14,35	29
Aat	13.511	50.295	12.839	76.645	17,63	30	Namen	14,25	30
<i>Brugge</i>	46.139	177.055	39.024	262.218	17,60	31	Philippeville	14,22	31
Halle-Vilvoorde	93.248	365.409	72.692	531.349	17,55	32	Verviers	14,22	32
Oudenaarde	19.619	73.269	18.947	111.835	17,54	33	<i>Roeselare</i>	13,97	33
<i>Veurne</i>	9.005	34.116	8.893	52.014	17,31	34	Dendermonde	13,90	34
Gent	83.874	326.144	74.509	484.527	17,31	35	St.-Niklaas	13,77	35
Luik	102.149	397.960	91.399	591.508	17,27	36	<i>Kortrijk</i>	13,70	36
Brussel-Hoofdstad	167.171	635.055	168.275	970.501	17,23	37	Halle-Vilvoorde	13,68	37
Eeklo	13.556	52.778	12.487	78.821	17,20	38	Aarlen	13,32	38
Antwerpen	158.345	618.741	143.844	920.930	17,19	39	Nijvel	12,78	39
Leuven	73.280	293.300	61.790	428.370	17,11	40	Tongeren	11,39	40
Mechelen	49.771	199.249	45.195	294.215	16,92	41	Turnhout	10,96	41
Aalst	43.508	177.453	37.632	258.593	16,82	42	Hasselt	10,04	42
<i>Oostende</i>	22.332	90.954	22.821	136.107	16,41	43	Maaseik	8,58	43

Hoevetoerisme in de Westhoek

In de reeks 'Facetten van West-Vlaanderen' verscheen als nummer 33 het werk 'Hoevetoerisme in de Westhoek'. De tekst is de volledige tekst van een studie van het Westvlaams Economisch Studie bureau (WES) omtrent de mogelijke uitbouw van het hoevetoerisme in de Westhoek. Deze studie gebeurde in opdracht van de Bestendige Deputatie van de Provincie West-Vlaanderen, met steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling.

Uitgangspunt van de studie is de opvatting dat de expansie van het toerisme in de Westhoek, thans hoofdzakelijk gekoncentreerd in de kustgemeenten, zeker om de nodige ondersteuning vraagt. Deze ondersteuning kan dan ook gebeuren door een versterkte binding tussen de kustzone en het achterland.

Het rapport bundelt de resultaten van de studie over de mogelijke uitbouw van het hoevetoerisme in de Westhoek.

Het eerste hoofdstuk van de studie is gewijd aan de situering van het ruraal toerisme in de ontwikkelingsproblematiek van de Westhoek. Tevens wordt het wette-

lijk kader inzake hoevetoerisme en -kamperen toegelicht, benevens het beleid van de Europese, de Belgische, de Vlaamse, de provinciale en de gemeentelijke overheden.

De konkrete toestand van het hoevetoerisme in de Westhoek maakt het tweede hoofdstuk uit. Naast de historiek komen zowel het aanbod als de vraag aan bod.

Het derde hoofdstuk behandelt het hoevetoerisme zowel in Wallonië als in Noord-Frankrijk.

De resultaten van de door het WES gevoerde enquête in de Westhoek maakt het vierde hoofdstuk uit. Daarin worden de mogelijkheden voor hoevetoerisme onderzocht, de bekendheid met de formule, maar ook de negatieve en de positieve elementen in de houding van de landbouwers, de beschikbaarheid van de ruimte en de belangstelling voor een eventuele deelname.

Een geheel van voorstellen sluit dit 88 bladzijden-groot verslag af.

Tijdschrift 'West-Vlaanderen Werkt'

'West-Vlaanderen Werkt' was in 1989 aan zijn eenendertigste jaargang met in totaal, sinds zijn stichting op 4 april 1959, 138 nummers.

In 1989 werd opnieuw het vast stramien aangehouden, waarbij er drie gewone nummers worden gepubliceerd (de nummers 1, 3 en 5) en twee speciale. Het nummer 2 bracht het verslag over de economische toestand van West-Vlaanderen, terwijl het vierde nummer gewijd was aan een positiebepaling van West-Vlaanderen in het Europa van morgen.

Redactionele inleidingen

De standpuntbepalende teksten van de redactie handelden over de wil om de haven van Oostende klaar te krijgen vóór de Kanaaltunnel (nr. 1), over de nood in West-Vlaanderen aan een headquarter-zone, meer bepaald te Brugge en een researchpark te Kortrijk (nr. 3) en over de nieuwe klemtonen die door de GOM-West-Vlaanderen gelegd werden bij de begeleiding van KMO's (nr. 5).

Artikelen

In de jaargang 1989 werden volgende artikelen gebracht:
R. De Keyser/E. De Wandel: De financiële toestand van de Westvlaamse industriële ondernemingen 1983-87;
P. T. Descamps: Elektronische communicatie-netten en -media. Evolutie en regionale ontwikkeling;
P. Van Impe: Marketing Informatiesysteem bij schaalvergroting;
Bevolkingsevolutie in West-Vlaanderen;
Evolutie van de economische sectoren;

Werkloosheid;
 Zeehavenverkeer en luchtvaart;
 Huisvesting, ruimtelijke ordening en openbare werken;
 Jaarverslag 1988 – GOM-West-Vlaanderen;
 Statistische bijlagen;
 Publikaties WES 1988;
 A. De Raes: De bedrijvencentra in Vlaanderen;
 R. De Backer: Westvlaamse grafische bedrijven in (cijfer)beeld;
 L. Florizoone: Attractieparken in Vlaanderen;
 O. Vanneste: Ten geleide: West-Vlaanderen in het Europa van morgen;
 G. Declercq: De Westhoek en West-Vlaanderen in de internationale kontekst van morgen;
 G. Sanders: Een nieuw Europa voor de burger;
 H. Daems: De strategische implicaties van de Europese eenheidsmarkt;
 J.F.Quix: De Westvlaamse textielindustrie gaat 1992 hoopvol tegemoet;
 G. Boddez: Landbouw nu en straks. Makro-economische en beleidsaspecten;
 P. Van Impe: Toerisme en 1992;
 F. Brouwers: 'België Lekker Land', nieuw toeristisch jaartema;
 O. Vanneste: Verschuivingen op de arbeidsmarkt in West-Vlaanderen;
 J. Declerck: Het Euro Info Center van de Vlaamse GOM's.

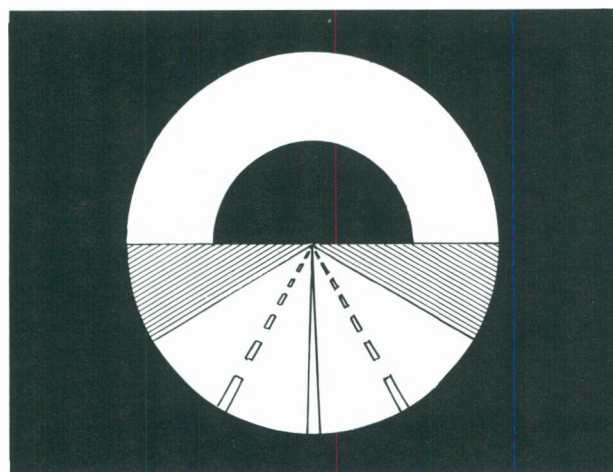
Statistische tabellen

De in 1989 gepubliceerde middenblad-tabellen handelen over: de bezoldigde tewerkstelling in West-Vlaanderen 1986-87 (1/89), de zelfstandige verzekeringsplichtigen 1987 (3/89) en de bezoldigde tewerkstelling in West-Vlaanderen op 30 juni 1988 (5/89).

Het economisch jaarverslag bevatte nog twee speciale bijlagen. Bijlage 1 betrof de evolutie van de totale bevolking en van de migratiesaldi per gemeente, van 1947 tot 1988. Bijlage 2 publiceerde het aantal uitkeringsgerechtigde volledig werklozen per 100 tegen werkloosheid verzekerden – jaargemiddelde 1988, met een rangorde van de arrondissementen en provincies voor het gehele Rijk.

Spektrum en Nieuwtjes

Behoudens in nummer 2 werden alle nummers afgesloten met uitgebreid en/of korter nieuws over de bedrijven en over de economische toestand in de provincie. Dit gebeurt in de rubrieken „Spektrum” en „Nieuwtjes”.

**industriepark sappeneen
 POPERINGE
 opent
 nieuwe perspectieven
 voor
 U**

INFO STADSBESTUUR POPERINGE
 tel. 057/33 40 81
 WIER - BRUGGE
 tel. 050/35 81 28

Patrick Vanherpe & Partners pvba

v.h. Paul Houdmont

Verzekeringmakelaars

In dienst van U die zekerheid wenst op een vlak waar de techniciteit en complexiteit met de dag groter worden. Mede door onze onafhankelijke positie kunnen wij steeds de voor U voordeligste voorwaarden selecteren.

Alle verzekeringen met afzonderlijke dienst industriële risico's.

Raadpleeg ons ook voor vrijblijvend advies inzake hypothecaire leningen.

**Pres. Rooseveltplein 2, bus 2
 8500 Kortrijk, tel. (056) 22 08 72**

Subsidiërende bedrijven 1989

15.000 fr.

Bank van Roeselare en West-Vlaanderen nv, Roeselare
Generale Bankmaatschappij nv
Kredietbank nv

12.000 fr.

Siemens nv, Oostkamp

10.000 fr.

Bank Brussel Lambert nv
Paribas Bank België nv, Brussel
Verenigde Energiebedrijven van het Scheldeland nv,
Brussel

7.000 fr.

Slachtgroep Leieland bvba, Zwevegem

5.000 fr.

Dumo Plastics nv, Roeselare
Maatschappij van de Brugse Zeevaartinrichtingen nv,
Brugge
Vanden Avenne-Ooigem nv, Ooigem/Wielsbeke
Westvlaamsch Beroepskrediet sv, Brugge

3.000 fr.

De Meli nv, De Panne
Bonduelle Noord-Europa nv, Kortemark
Westimex Belgium nv, Veurne

2.500 fr.

Federale Kas voor het Beroepskrediet nv, Kortrijk
Muylaert bvba, Zwevezele

2.000 fr.

Bekaert Textiles nv, Waregem
Beheyte Frères bvba, Kortrijk
Inrichtingen H. De Clercq-De Maesschalck nv, Brugge
Declercq-Olivier nv, Ardoois
Groeninghe Drukkerij, Kortrijk
International Bio-Synthetics nv, Brugge
Vandemoortele Coordination Center nv, Kortrijk
Versele-Laga nv, Roeselare
Westvlaamse Betonwerkerij, Brugge

1.500 fr.

BN Spoorwegmaterieel en metaalconstructies nv,
Brugge

1.000 fr.

Callens Textielfabriek nv, Kortrijk

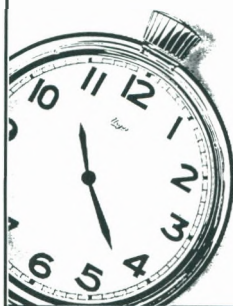
GROEP A.D.M.B.

Sint-Clarastraat 48
8000 BRUGGE

Telefoon: 050/33 99 01 (18 lijnen)
Telefax: 050/33 99 69

**IN DIENST
VAN
WERKGEVERS
EN
ZELFSTANDIGEN**

Sociaal Bureau	S.V.M.B.
Kinderbijlagfonds	Sociaal statuut
I.K.M.O.	zelfstandigen
Arbeidsgeneeskunde	Patronale
A.D.M.B.	Vereveningsdienst
Afwezigheidscontrole	NaCeBo
A.D.M.B.	Borgstellingskas
Select	NaCeBo
A.D.M.B.	Ziektenfonds voor
Rechtsbijstand	Middenstand en Beroepen
	M.-infofoon

ADMB
GROEP

INTERNATIONAL BIO-SYNTHETICS

INDUSTRIËLE ENZYMEN
voor de wasmiddelenindustrie,
de zetmeelindustrie en de
textielverwerkende nijverheid

Komvest 43, 8000 Brugge (België)
Tel. 050/44.91.11 - Telefax 050/33.68.49

Publikaties Wer/Wes/Gom - West-Vlaanderen

Uitgaven Wer en Gom - West-Vlaanderen

- O. Vanneste & G. Declercq, Kust en Hinterland, 1955.*
O. Vanneste & G. Declercq, Le Littoral et son Hinterland, 1955.*
G. Declercq & O. Vanneste, Structurele Werkloosheid in West-Vlaanderen, 1957.*
West-Vlaanderens economische groei, 1965, 172 blz.*
Adresboek van de Westvlaamse Industrie, 1978.*
Repertorium Toeleveranciers (2e druk) - Kunststoffen en Rubber, 1988, 750 fr.
Repertorium Toeleveranciers (2e druk) - Metaalsektor, 1986, 750 fr.*
Repertorium Toeleveranciers - Sektor elektrotechniek, 1987, 750 fr.
Biotechnologisch Repertorium voor Vlaanderen, 1987, 1.500 fr.

Reeks Wes (BTW en port inbegrepen)

- 1 G. Declercq & O. Vanneste, Het Arrondissement Ieper, 1958, 207 blz.*
- 2 O. Vanneste & P. Hovart, De Belgische Zeevisserij, 1959, 358 blz.*
- 3 O. Vanneste & P. Hovart, La pêche Maritime Belge, 1959, 358 pp.*
- 4 O. Vanneste, J. Theys & M. Zwaenepoel, Het Arrondissement Brugge, 1961, 463 blz.*
- 5 O. Vanneste, J. Theys & M. Zwaenepoel, Het Arrondissement Oostende, 1962, 444 blz., 297 fr.
- 6 O. Vanneste & J. Theys, Menen, 1962, 256 blz.*
- 7 O. Vanneste, J. Theys & M. Zwaenepoel, Het Arrondissement Roeselare, 1963, 336 blz.*
- 8 J. Theys o.l.v. O. Vanneste, Westvlaamse grensarbeiders in Noord-Frankrijk, 1964, 144 blz., 184 fr.
- 9 J. Theys s.l.d. O. Vanneste, Les Frontaliers de la Flandre Occidentale dans le Nord de la France, 1964, 144 pp., 184 fr.
- 10 O. Vanneste & J. Theys, Veurne, 1964, 189 blz.*
- 11 M. Zwaenepoel & N. Vanhove, De landbouw in West-Vlaanderen, 1965, 352 blz.*
- 12 O. Vanneste, Het groeipoolconcept en de regionaal-economische politiek, 1967, 376 blz., 297 fr.
- 13 O. Vanneste & J. Theys, Het Arrondissement Tielt, 1968, 410 blz., 297 fr.
- 14 J. Theys, Een analyse van de Westvlaamse grensarbeid in Noord-Frankrijk, 1969, 248 blz., 297 fr.
- 15 M. Zwaenepoel, Vrije Tijd, 1969, 332 blz.*
- 16 N. Vanhove, Het vakantiepatroon en de toeristische bestedingen van de Belgische bevolking, 1969, 264 blz., 297 fr.
- 17 N. Vanhove, Structure des vacances et dépenses touristiques de la population belge, 1969, 264 pp., 297 fr.
- 18 J.M.I. Demeyere, Demografische facetstudies, 1969, 144 blz., 184 fr.
- 19 R. Branson, J. Theys, H. Van Reybrouck, o.l.v. N. Vanhove, Tertiaire sektor en verzorgende centra van West-Vlaanderen, 1971, 356 blz., 350 fr.
- 20 J. Hemschoote, Luchtverontreiniging in West-Vlaanderen, 1972, 209 blz., 290 fr.
- 21 N. Vanhove, Het Belgisch Kusttoerisme - Vandaag en Morgen, 1973, 520 blz., 509 fr.
- 22 L. Schepens, Van Vlaskutser tot Franschman, 1973, 294 blz., 403 fr.
- 23 De Westvlaamse gemeenten in de Volkstelling 1970, 1974, 128 blz., 216 fr.
- 24 Symarindus. De energiefunctie van de Belgische Kust en de maritieme industrialisering, 1977, 448 blz., 682 fr.
- 25 P. van Outryve d'Ydewalle, Verzamelde toespraken, 1980, 816 blz., 910 fr.
- 26 West-Vlaanderen in kaart, 1981, 220 blz., 445 fr.
- 27 E. Omeij, De Zeevisserij, 1981, 256 blz., 500 fr.
- 28 Land- en tuinbouw in West-Vlaanderen, 1982, 400 blz., 774 fr.
- 29 E. Omeij, Kwalitatieve discrepanties in de arbeidsallokatie, 1985, 424 blz., 819 fr.

* Uitgeput

Reeks facetten van West-Vlaanderen (BTW en port inbegrepen)

- 1 R. Simoen & O. Vanneste, De uitbouw van de haven van Zeebrugge, 1972, 48 blz.*
- 2 C. Vermeersch, Het rekreatief buitenverblijf, 1973, 100 blz., 124 fr.
- 3 S. Beernaert, De Waterverontreiniging in het IJzerbekken, 1973, 124 blz., 158 fr.
- 4 Distributiebedrijven en handelscentra in West-Vlaanderen, 1974, 68 blz., 92 fr.
- 5 S. Beernaert, De waterverontreiniging van de binnenwaters van Midden- en Oostkust, 1974, 105 blz., 151 fr.
- 6 N. Vanhove, Vakantiespreiding, 1975, 56 blz., 103 fr.
- 7 S. Beernaert, De waterverontreiniging in het hydrografisch bekken van de Leie en de Schelde, 1975, 88 blz., 151 fr.
- 8 De Haven van Brugge-Zeebrugge na de chunnel, 1975, 80 blz., 151 fr.
- 9 P. Boerjan, De toeristische statistiek in België, 1976, 84 blz., 151 fr.
- 10 S. Beernaert e.a., Waterbeleid in West-Vlaanderen, 1976, 64 blz., 124 fr.
- 11 J. Theys, Evolutie van de werkloosheid in West-Vlaanderen, 1977, 104 blz., 177 fr.
- 12 S. Beernaert, De algemene waterbevoorrading van West-Vlaanderen, 1978, 40 blz., 82 fr.
- 13 Prognose van de bevolking en actieve bevolking in West-Vlaanderen, 1978, 48 blz., 105 fr.
- 14 P. Boerjan, De ontwikkeling van het vakantiegedrag van de Belgische bevolking, 1978, 124 blz., 255 fr.
- 15 Prognose van het aantal gezinnen en raming van de huisvestingsbehoeften in West-Vlaanderen, 1979, 60 blz., 129 fr.
- 16 Terreinbehoeften voor Tewerkstelling, Toerisme en Rekreatie in West-Vlaanderen, 1979, 80 blz., 166 fr.
- 17 Milieuzorg in West-Vlaanderen, 1979, 76 blz., 159 fr.
- 18 Infrastructurale behoeften, 1979, 80 blz., 166 fr.
- 19 Structuuranalyse van de textielnijverheid in West-Vlaanderen, 1980, 140 blz., 285 fr.
- 20 Zeebrugge en de maritimisering van zijn achterland, 1981, 120 blz., 248 fr.
- 21 Structuuranalyse van de metaalnijverheid in West-Vlaanderen, 1982, 156 blz., 314 fr.
- 22 Structuuranalyse van de voedingsnijverheid in West-Vlaanderen, 1983, 120 blz., 248 fr.
- 23 Onderzoek naar de mogelijkheden tot inbreiding in vijf Westvlaamse gemeenten, 1983, 104 blz., 211 fr.
- 24 Vakantie van de Belgen in 1982, 1984, 192 blz., 381 fr.
- 25 Financiële analyse van de Westvlaamse industriële ondernemingen, 1984, 56 blz., 124 fr.
- 26 Studie ter voorbereiding van een geïntegreerde actie voor de Westhoek, 1986, 116 blz., 280 fr.
- 27 Marktstrategie voor de Britse toeristische markt, 1986, 176 blz., 600 fr.
- 28 Huisvestingsbehoeften in West-Vlaanderen, 1985-95, 1987, 76 blz., 175 fr.
- 29 Het kanaal Zeebrugge-Merendree, Sociaal-economische verantwoording en milieu-effectenrapportering, 1987, 112 blz., 250 fr.
- 30 Masterplan ter renovatie van de haven van Oostende, 1988, 36 blz., 95 fr.
- 31 Een vernieuwd toeristisch aanbodbeleid voor West-Vlaanderen, 1988, 32 blz., 85 fr.
- 32 Ready for the tunnel, 1988, 36 blz., 154 fr.
- 33 Hoevertoerisme in de Westhoek, 1989, 88 blz., 226 fr.
- 34 Telekommunikatie morgen - Telematicadiensten en ISDN-netwerk, 1990, 28 blz., 95 fr.

Rapporten Toeristisch Onderzoek (TO)

Abonnement TO 1990: 2.000 fr. (BTW en port inbegrepen).

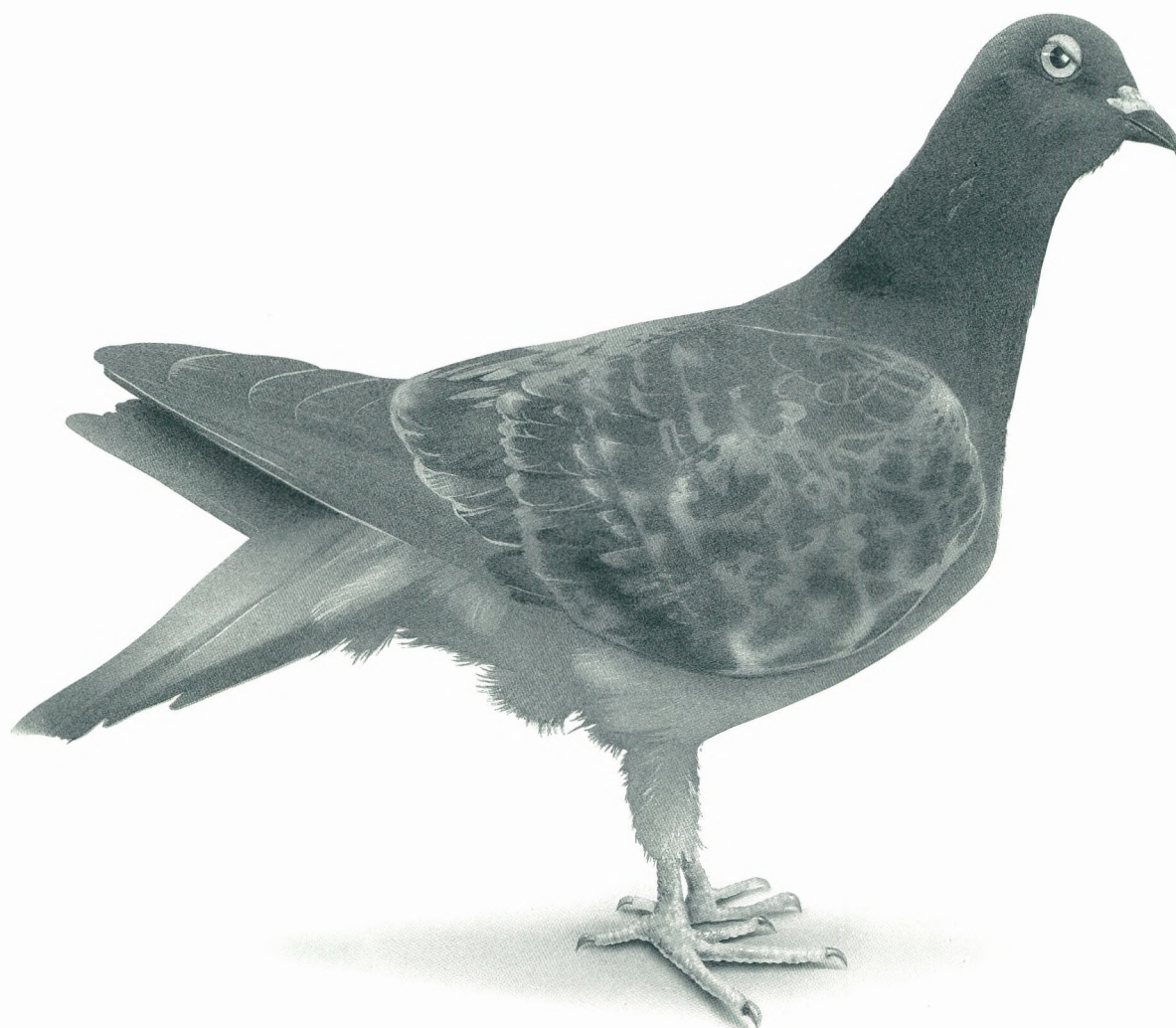
- 123 Het toeristisch prijsindexcijfer van de Belgische Kust, 1989, 22 blz.
- 124 Toeristische Index WES Kust en Achterland 1989, 1989, 10 blz.

Tijdschrift 'West-Vlaanderen Werkt'

Abonnement 1990: 365 fr. (BTW en port inbegrepen).
Buitenland: 550 fr. (port en kosten inbegrepen).

Steunende leden ontvangen het tijdschrift en de andere publikaties van het jaar, de reeks 'TO' uitgezonderd.
België 1990: 825 fr. (BTW inbegrepen).
Buitenland: 1.100 fr. (port en kosten inbegrepen).

Ver vliegen. Hoog vliegen. En aankomen...

Dat is het programma van de toekomstgerichte ondernemer, in een groeiend bedrijf, in een Europees perspectief. INVESTCO kan U hiervoor krachtige middelen bezorgen. Wij verstrekken kapitaal, tijdelijk of permanent. En vanuit een lange ervaring en professionele kennis geven wij ook kostbare wenken. In het hoog en ver vliegen kunnen alle middelen baten. Naast deze van Investco ook die van BeneVent, MezzaFinance of InvestcoTrust. Wij kunnen

U beschermen tegen roofvogels. Wij willen ook graag zorgen voor fusie-partners. En wij wensen U alvast een succesvolle, behouden vlucht!

 INVESTCO
Kapitaal voor toekomstgerichte ondernemers.

Z E E B R U G G E

E e n n i e u w e h a v e n v o o r e e n n i e u w E u r o p a

Havenbestuur:

M.B.Z.
L. Coiseaukaai 2
B - 8000 Brugge
Tel. 050 / 44.42.11
Fax. 050 / 44.42.24
Telex 81.201

